

**İLKÖĞRETİM 6.SINIF GÖRSEL SANATLAR
DERSİNDE ATIK MALZEME UYGULAMASIYLA
ÇEVRE BİLİNCİNİN KAZANDIRILMASI**

Tuğba OKUMUŞ KUZ

Eskişehir 2024

**İLKÖĞRETİM 6.SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE ATIK MALZEME
UYGULAMASIYLA ÇEVRE BİLİNCİNİN KAZANDIRILMASI**

Tuğba OKUMUŞ KUZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Resim İş Öğretmenliği Programı

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. AYŞE DİLEK KIRATLI ERTEP

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Haziran 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Tuğba OKUMUŞ KUZ'un "İlköğretim 6.Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Atık Malzeme Uygulamasıyla Çevre Bilincinin Kazandırılması" başlıklı tezi / /2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programında, Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı-Adı Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	:	
Üye	:	
Üye	:	

.....

Enstitü Müdürü

ÖZET

İLKÖĞRETİM 6.SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE ATIK MALZEME UYGULAMASIYLA ÇEVRE BİLİNCİNİN KAZANDIRILMASI

Tuğba OKUMUŞ KUZ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Programı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Haziran 2024

Danışman: Prof. AYŞE DİLEK KIRATLI ERTEP

Bu araştırmada, görsel sanatlar dersinde atık malzeme uygulamasıyla öğrencilere çevre bilinci kazandırılması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi, durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılında ilköğretim 6. sınıfta okuyan 21 öğrenci ile dört hafta sürmüştür. Araştırmada veri toplama araçlarından yarı-yapılandırılmış görüşme, gözlem, kamera kayıtları, araştırmacı ve öğrenci günlüklerini içeren dokümanlar kullanılmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir.

Araştırmada çevreye yönelik farkındalık, uygulama süreci, çalışma ortamı temaları elde edilmiştir. Araştırma bulguları yönünde elde edilen sonuçlara göre öğrenciler görsel sanatlar dersinde atık malzeme uygulamasıyla atık malzeme ve geri dönüşüm hakkında bilgi sahibi olmuştur. Atık malzemeleri görsel sanatlar dersinde sanatsal ifade aracı olarak kullanabileceklerini öğrenen öğrencilerin yaratıcılıkları da gelişmiştir. Öğrenciler çevre bilinci kazanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Görsel sanatlar öğretimi, Çevre bilinci, Atık malzeme.

ABSTRACT

RAISING ENVIROMENTAL AWARENESS THROUGH THE APPLICATION OF WASTE MATERIALS IN PRIMARY SCHOOL 6TH VISUAL ARTS COURSE

Tuğba OKUMUŞ KUZ

Department of Fine Arts Education, Program in Arts and Crafts Teaching

Anadolu University, Graduate School, June 2024

Supervisor: Prof. Ayşe Dilek KIRATLI ERTEP

In this research, it is intended to raise enviromental awareness among students through the application of waste materials in the visual arts course. Qualitative research method and case study pattern was used in the research. The research lasted four weeks with 21 students studying in the 6th grade of primary school in the 2022-2023 academic year. From data collection tools semi-structured interviews , observation, camera recordings, documents containing researcher and student diaries were used in the research. The collected data were analyzed through descriptive analysis method.

In this research, environmental awareness, application process, working environment themes were obtained. According to the results obtained in the direction of research findings, students have gained knowledge about waste material and recycling with waste material application in the visual arts course. The creativity of the students who learned that they can use waste materials as a means of artistic expression visual arts course, has improved. Students have gorned environmental awareness.

Key Words: Visual arts teaching, Environmental awareness, Waste material.

TEŞEKKÜR

Bu zorlu süreçte bana yardımcı olan sevgili danışman hocam Prof. Ayşe Dilek Kıratlı Ertep'e; güler yüzünden ve hiçbir zaman benden desteğini esirgememesinden dolayı çok teşekkür ederim. Lisansüstü eğitim sürecinde ders aldığım ve danıştığım bütün hocalarıma ve tez çalışmama değerlendirmeleriyle katkı sağlayan değerli hocalarım Prof.Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti'ye, Doç.Dr. Berna Coşkun Onan'a da çok teşekkür ediyorum.

Her zaman yanımda olan canım aileme ve bu süreçte desteğini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili eşim Murat Kuz'a çok teşekkür ediyorum. Bu dünyada bana mutluluk veren en kıymetli varlıklarım olan oğullarım Enes Yiğit ve Mert Burak'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tuğba OKUMUŞ KUZ

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Tuğba OKUMUŞ KUZ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
GÖRSELLER DİZİNİ	xii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	3
1.2.Amaç.....	4
1.3.Önem	5
1.4.Sınırlıklar	6
1.5.Tanımlar.....	6
2.ALANYAZIN	7
2.1.Çevre.....	7
2.2.Çevre Sorunları	7
2.2.1.Başlıca çevre sorunları	8
2.3.Çevre Sorunları İle Başa Çıkabilmek İçin Alınacak Önlemler	10
2.4.Çevre Bilinci	11
2.4.1.Çevre eğitimi	11

2.5.Görsel Sanatlar Dersi Ve Çevre Bilinci.....	12
2.5.1.Görsel sanatlar eğitimi ve önemi.....	12
2.5.1.1. <i>Görsel sanatlar eğitimi</i>	12
2.5.1.2. <i>Görsel sanatlar dersi öğretim programı'nın özel amaçları</i>	14
2.5.2.Görsel sanatlar dersinde atık malzeme	14
2.5.3.Yaratıcılık.....	15
2.6.Sanatta Atık Malzemelerin Kullanımı Ve Çevre Bilinci	18
2.7.İlgili Araştırmalar	33
3.YÖNTEM	38
3.1. Araştırma Modeli	38
3.2.Çalışma Ortamı	38
3.3. Katılımcılar	40
3.4 Verilerin Toplanması	41
3.5. Araştırmanın Uygulama Süreci	45
3.6. Veri Analizi	48
3.7.Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	49
4.BULGULAR VE YORUMLAR	51
4.1.Çevreye Yönelik Farkındalık Temasına İlişkin Bulgular	51
4.1.1. Hazırbulunurluk alt teması	52
4.1.2.Sanatsal geri dönüşüm yapabilme farkındalığı alt teması.....	54
4.1.3.Çevre bilinci alt teması.....	55
4.2. Uygulama Süreci Temasına İlişkin Bulgular.....	57
4.2.1. Uygulama sürecinde yaşanan zorluklar alt teması	58
4.2.2.Uygulama sürecinde iyi giden noktalar alt teması	62
4.2.3.Uygulama yöntem ve tekniği alt teması.....	70
4.3.Çalışma Ortamı Temasına İlişkin Bulgular	75
4.3.1. Atölye fiziki koşulları alt teması.....	75

4.3.2.İşbirliği alt teması	78
5.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	80
5.1. Sonuç	80
5.1.1. Öğrencilere çevre bilinci ve atıklar konusunda farkındalık kazandırılmasında öğrenme süreci nasıl planlanabilir?	80
5.1.2. Atık nesnelerin geri dönüşümüne yönelik temel bilgiler nasıl kazandırılır?	81
5.1.3. Atık malzemeler Görsel Sanatlar dersinde sanatsal ifade aracı olarak nasıl kullanılabilir?	81
5.1.4. Atık malzeme kullanmanın öğrencinin sanatsal ifade sürecine nasıl yansımaktadır?	82
5.2. Tartışma	83
5.3.Öneriler	85
KAYNAKÇA.....	87
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3. 1. Çalışma grubunda yer alan öğrencilere ilişkin bilgiler	41
Tablo 3. 2. Araştırmanın yapıldığı gözlem tarihi ve gözlem yeri	42
Tablo 3. 3. Uygulamaya ilişkin Günlük Ders planı	43
Tablo 3. 4. Öğrencilerle gerçekleştirilen görüşme süreleri	44

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3. 1. Tümevarımcı veri analiz süreci	48
Şekil 4. 1. Araştırma bulgularını oluşturan temalar ve alt temalar	51
Şekil 4. 2. Çevreye yönelik farkındalık temasında bulunan alt temalar ve kodlar	52
Şekil 4. 3. Uygulama süreci temasında bulunan alt temalar ve kodlar	58
Şekil 4. 4. Çalışma ortamı temasında bulunan alt temalar ve kodlar	75

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2. 1. Pablo Picasso, Bambu Sandalyeli Natürmort, 1912, Tuval Üzerine Yağlıboya ve Muşamba, Oval, 30x38 cm.....	19
Görsel 2. 2. Pablo Picasso, Gitar, 22x15 cm, 1912,.....	19
Görsel 2. 3. Pablo Picasso, Boğa Kafası, 1942, ...	20
Görsel 2. 4. Marchel Duchamp, Tabure üstünde bisiklet tekerleği, 1913,.....	21
Görsel 2. 5. Dan Flavin, Florasan Tüpleri, 1963.....	22
Görsel 2. 6. Michelangelo Pistoletto, Paçavraların Venüsü, 1967,.....	22
Görsel 2. 7. Fernandez Arman, Cam kutudaki ev çöprü, 1959, ...	23
Görsel 2. 8. Joseph Beuys, "Ausfegen" (Süpürüp Atma), 1972-1985, Rene Block Koleksiyonu, Neues Müzesi, Nürnberg.....	24
Görsel 2. 9. Joseph Beuys, 7000 Oaks 7000 Basalt, 1982-1987,.....	25
Görsel 2. 10. Robert Smithson, Sprial Jetty (Sarmal Dalgakıran), 4,6 m x 460 m, 1970, ABD	26
Görsel 2. 11. Christo Çevrilmiş Adalar, 1980-83	27
Görsel 2. 12. Füsün Onur, Bir Tohum Yeşeriyor, 1979,.....	28
Görsel 2. 13. Svetlana Ostapovici, Metal Recyling 18 (Metal Geri Dönüşüm) 2010,..	28
Görsel 2. 14. Julia Lohmann, Yosun Enstalasyonu, 2023, Frankfurter Kunstverein,....	29
Görsel 2. 15. Sayaka Ganz, geri kazanılmış plastik nesneler, boyalı alüminyum ve çelik armatür, tel, kablo bağları, 2013	30
Görsel 2. 16. Elmas Deniz, Kayıp Sular, 2019, üç boyutlu ahşap rölyef, 68x100x75 cm	31
Görsel 2. 17. Eloise Hawser, 16. İstanbul Bienali, 2019, ...	31
Görsel 2. 18. Eloise Hawser, Devrilme Salonu, 2019,.....	32
Görsel 3. 1. Uygulamanın yapıldığı Anamur Ortaokulu.....	39
Görsel 3. 2. Uygulamanın yapıldığı görsel sanatlar atölyesi	39
Görsel 3. 3. Uygulamanın yapıldığı sınıf.....	40
Görsel 3. 4. Bilgilendirme sunumunun yapıldığı ortam.....	45
Görsel 3. 5. Öğrencilerin sanat eseri çizimlerini gerçekleştirdikleri görüntü	46
Görsel 3. 6. Geniş masa kullanımına ait görüntü	47
Görsel 4. 1 Naz'ın atık malzeme uygulaması	53

Görsel 4. 2. Hira'nın atık malzeme uygulaması	59
Görsel 4. 3. İlayda'nın atık malzeme uygulaması	59
Görsel 4. 4. Mustafa'nın atık malzeme uygulaması	60
Görsel 4. 5. Önder'in atık malzeme uygulaması	61
Görsel 4. 6. Emine'nin atık malzeme uygulaması	62
Görsel 4. 7. Eren'in atık malzeme uygulaması	62
Görsel 4. 8. Derin'in atık malzeme uygulaması	63
Görsel 4. 9. İpek'in atık malzeme uygulaması	64
Görsel 4. 10. Aynı çalışmayı yapan İpek ve Derin	64
Görsel 4. 11. Ece'nin atık malzeme uygulaması	65
Görsel 4. 12. Nisan'ın atık malzeme uygulaması	66
Görsel 4. 13. Ayşe'nin atık malzeme uygulaması	66
Görsel 4. 14. Nil'in atık malzeme uygulaması	67
Görsel 4. 15. Hakan'ın atık malzeme uygulaması	68
Görsel 4. 16. Yağız'ın atık malzeme uygulaması	69
Görsel 4. 17. Emre'nin atık malzeme uygulaması	70
Görsel 4. 18. Ela'nın atık malzeme uygulaması	71
Görsel 4. 19. Ata'nın atık malzeme uygulaması	72
Görsel 4. 20. Halil'in atık malzeme uygulaması	73
Görsel 4. 21. Yakup'un atık malzeme uygulaması	73
Görsel 4. 22. Ayla'nın atık malzeme uygulaması	74
Görsel 4. 23. Atıkların sınıf ortamında bırakıldığı yer	76
Görsel 4. 24. Atık malzeme uygulamasındaki sınıf ortamı	76
Görsel 4. 25. Atık malzeme uygulamasındaki atölye ortamı	77
Görsel 4. 26. Atık malzeme uygulamasındaki atölye ortamı	77
Görsel 4. 27. Aynı sanat eserinden atık malzeme uygulaması yapan öğrenci çalışmaları	78

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

Vd. :Ve diğerleri

Bkz : Bakınız

1.GİRİŞ

Çevre; insan ve diğer canlıların yaşamsal faaliyetlerini, ilişkilerini sürdürdükleri ve etkileşim içinde oldukları fiziksel, biyolojik ortamdır (Çepni ve Aksoy, 2016, s.21). Çevreyi insan etkisinden bağımsız olarak düşünemeyiz. Çevre, yalnızca yakın çevremizi kapsayan dünya değildir. İnsanın etkilediği, etkilendiği kendimizi gerçekleştirdiğimiz ve biz olduğumuz yerdir (Uşak, 2015, s.4). Sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmeler sonucunda doğa ve insan arasındaki güçlü ilişki zayıflamıştır. Hızlı kentleşme ve nüfus artışı sonrasında insanların gereksinim ve isteklerinin farklılaşması, insanlar arasında yaşanan rekabet ve sosyalleşme gereksinimi farklı alanlarda tüketimi artırmıştır. İnsanların doğal kaynaklardan fazla yararlanmaya çalışması ile doğal yaşam alanları azalmaya başlamıştır. Bu durum doğayı ve insanların yaşam alanlarını tehdit etmeye başlamıştır. Tüm bu olumsuzluklardan kaynaklanan ve insan etkisiyle bozulan doğada çözülemeyen maddeler bazı çevre sorunlarına neden olmaktadır. Bu çevre sorunları; çevre, su, hava ve toprak kirliliği şeklinde sınıflandırılıyor ve insan sağlığını da olumsuz olarak etkiliyor (Yavuz, 2021). Çevrenin kirlenmesinden dolayı canlıların yaşam alanları daralıyor ve canlıların neslini tehlikeye atıyor. Canlıların neslinin tehlike altına girmesi ekolojik dengeyi de olumsuz olarak etkiliyor (Çokadar, Türkoğlu ve Gezer, 2015, s.86).

Kentleşmenin ve nüfus yoğunluğunun fazla olduğu yerlerde katı atık kirliliği daha sık görülmektedir. Bu kirliliğin ortaya çıkardığı sorunlar çözümlenemeyecek boyutlara gelebilmektedir. Atıkların yeniden değerlendirilmesi, günümüz toplumlarının çözüm yöntemlerinden biridir. Çözüm yöntemlerinden biri de atık üretiminin azaltılmasıdır. Bir diğeri de oluşan atıkların en uygun şekilde toplanıp yok edilmesidir. Böylelikle canlılığın devam etmesi de amaçlanır (Erdaş Kartal ve Ada, 2020). Canlılığın devam etmesi için az atık üretmeye çalışmalıyız. Buna rağmen oluşan atıkları mümkün olabildiğince geri toplayıp yeniden kullanmak gereklidir (Kara ve Yalçın, 2017).

Geri dönüşüm ile sanayi dalında gerekli olan ham maddenin belirli bir oranına kaynaklık eden atık malzeme, ihtiyaç duyulan başka yerlerde de kullanılmıştır. Kullanılan bu yerlere sanat da dâhil olmuştur. Sanatçıların başlarda atık malzemeyi klasik resim anlayışına bir tepki olarak kullanmaya başladıkları söylenebilir. Atık malzemeyi sanat nesnesi olarak kullanan sanat akımlarından ilki kübizmdir (Öztürk, 2022, s.22). Kübizm akımıyla sanat alanında kullanılan şablon harfler, kum, talaş, kâğıt, kumaş gibi malzemeler sanat nesnesi tanımının değişmesine yol açmıştır (Antmen, 2010, s.48).

Picasso ve Braque; çalışmalarında atık malzemelere yer vererek, resim sanat anlayışına yeni bir boyut kazandırmışlardır (Antmen, 2010, s.48). Atık malzeme kolaj ve asamblaj çalışmaları ile başlayıp giderek yaygınlaşmıştır. Böylece kullanılmayan, düşüncede anlam kazanamayan atık malzeme; estetik öğeler barındıran ve haz duyulan bir nesneye dönüşmüştür (Yavuz, 2021). Atık malzeme ve gündelik hayatta kullanılan nesnelerin sanatta kullanımını Dada akımında da görmekteyiz. Dada akımı, geleneği yıkıp yeni sanat tarzlarını bulmanın arayışındadır. Duchamp, günlük yaşamda kullanılan nesneleri ufak değişikliklerle sanat alanına sokar (Tilki, 2018). Duchamp hazır nesne kullanımına “Bisiklet Tekerleği” çalışmasıyla başlayıp ardından “Şişelik” ve en fazla eleştirilen çalışması “Çeşme” gibi eserleri ile devam etmiştir (Antmen, 2008, s.124). Duchamp’ın çalışmaları kübist kolajın kaldığı noktadan devam etmektedir (Antmen, 2008, s.125). Hazır nesnelerin, atık malzemelerin sanatta kullanımı bu şekilde başlamıştır.

Modern çağda doğaseverler ve sanatçılar doğayı korumak maksadıyla girişimlerde bulunarak eserlerinde çevresel farkındalık oluşturmayı hedeflemişlerdir. Çevresel farkındalık oluşturmak amacıyla sanatsal çalışmalar yapmışlardır (Yıldırım, Aşıkkutlu ve Kaya, 2020). Sanatsal paradigmaların değişimiyle, sanatçının çevre ile kurduğu ilişki de zamanla şekillenmiştir. Sanatçıların Arazi Sanatı, Çevresel Sanat gibi sanatlarla birlikte ortaya çıkardığı fikirler sayesinde doğaya dikkat çekmeyi hedeflemişlerdir. Bu sanatçılar, çalışmalarını, doğanın sadece imgesiyle ve malzemesiyle değil, çevreye karşı duyarlılığı arttırmaya çalışmışlardır. Çevre bilincine yönelik çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Sanatçı ve üretimleri açısından bakıldığında, sanatçılar doğaya duyarlı olan malzeme seçimi kullanmışlardır. Sanatçının doğa ile ilgili söylemleri sayesinde günümüz sanatına katkı sağlanmıştır (Kayahan ve Çevik, 2021).

Çevre konusunda toplumun bilinçlenmesi gerekmektedir ve bu bilince sahip olmanın temelinde de eğitim yatmaktadır (Gül ve Özay, 2015). İnsan ve doğa etkileşimi sonucunda çevrede oluşan olumsuz sonuçlar yine insan tarafından çözülebileceği için; toplumda çevre bilincine yönelik çevre eğitimi kazandırılmalıdır (Geçmiş ve Salı, 2014, s.18). Çevre eğitimine çocukluk yaşlarında başlamak çocuğun doğayı anlamlandırmasını ve çevre hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar. Çocuklara çevre bilincini, eğitim hayatlarının her aşamasında aşılacak bir çevre eğitimiyle kazandırabiliriz. Bunun sonucunda temiz ve daha yaşanabilir bir dünya elde edebiliriz (Kara ve Yalçın, 2017). Görsel Sanatlar dersinde atık malzemelerin kullanımıyla birlikte çağın getirdiği

yeniliklere ayak uydurmuş oluruz. Bu sayede Görsel Sanatlar dersinde kişinin görsel ve estetik algısı, yaratıcılığı ve dünyaya bakışı değişir (Sağlam ve Enginoğlu, 2016). Atık malzemelerle birlikte oluşan sınırsız malzeme kullanımı, Görsel Sanatlar dersinde de farklı malzemelerin kullanılmasını sağlamıştır. Bu malzemelerden biri olan atıklar farklı özellik ve çeşit bakımında geniş bir alana sahiptir. Atık malzemeler, her yaştaki bireylere hitap etme özelliğine sahip olması açısından sanatta kullanılmaya uygun malzemeler arasında yer almaktadır. Bu özelliğinden dolayı atık malzemeler eğitim kurumlarının programlarına dâhil edilerek belirli hedefler doğrultusunda kullanılmaya başlanılmıştır (Sağlam ve Enginoğlu, 2016). Sanat eğitiminde farklı bir seçenek olan atık malzemenin yaratıcı faaliyetlerle sanatsal çalışmalara dönüşmesi, işe yaramayan bir malzemedan estetik bir çalışma oluşturur. Çöp olarak görülen atık malzemenin geri dönüşümüyle oluşturulmak istenilen çevre bilinci çocuğa davranış olarak kazandırılmaktadır.

Bu araştırmanın kapsamı; sanatçıların sanat eserlerini atık malzemeler ile yeniden yorumlayarak yapan öğrencilerin, atık malzemeyi yaratıcılıkla işlevi dışında kullanarak geri dönüştürmesi ve çevre bilinci kazanmasıdır. Bu uygulamayla geleneksel yöntemlerin dışına çıkıp boya dışında farklı bir malzeme kullanılması, boyama ve çizim konusunda sıkıntı yaşayan öğrencilerin özgüvenlerini kazanmasını da sağlar. Atık malzemeye farklı bir gözle bakmaya başlayan öğrenciler, atık biriktirmeye başlar ve geri dönüşümle sanatsal çalışmalar yaparak çevre bilinci kazanır.

1.1.Problem Durumu

İnsanların gereksinimlerinin de fazlasında, doğal kaynakları bilinçsiz ve sınırsız kullanmaları çevre sorunlarına neden olmaktadır (Yılmaz ve Gültekin, 2012’den aktaran Gül ve Özay, 2015). Bu çevre sorunları; çevre, su, hava, toprak kirliliği olarak sınıflandırılmakta ve bu sorunlar insanların yaşamını kötü yönde etkilemektedir. Kentleşmenin ve nüfusun yoğun olduğu yerlerde katı atık kirliliği çok fazladır ve bu katı atıklar doğada çözülmeden uzun süre kalıp çevreyi kötü etkilemektedir. Bu sorun geri dönüşümü insanlığa mecbur kılmıştır. Bunun için, az atık üretmeye çalışmak, az atık üretilmesine rağmen atık oluşuyorsa oluşan atıkları olabildiğince geri toplayıp yeniden dönüştürmek gereklidir. Bu dönüşüm ile sanayi alanında kullanılan atık malzeme, gerek duyulan diğer alanlarda da kullanılmıştır. Bu alanlardan biri olan sanatta sanatçılar atık

malzemeyi kullanarak doğanın tahrip edilmesine göndermeler yapmışlardır (Yayan ve Hacısüleymanoğlu, 2022).

Çevre kirliliğini önlemek amacıyla çevreye duyarlı bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Toplum çevre konusunda bilinçlenmeli olumlu ve kalıcı davranışlar kazanmalıdır. Bu da ancak eğitimle sağlanır (Bozkurt, 2015, s.222). Çevre eğitiminin küçük yaşlarda başlamasıyla çevreye yönelik farkındalığı oluşan çocuk, çevreye ve doğal zenginliklere duyarlı birey olarak yetişir. Türkiye coğrafya olarak kültürel zenginliklerin çok olduğu bir ülkedir. Ülkemizin tarihi ve doğal zenginliklerinin korunmasını, estetiğin korunmasını sağlayarak çevrecilik konusunda öğrencilere yeterli eğitimi vermeliyiz (Kaya, 2010'dan aktaran Yavuz, 2021). Çevre eğitimi ile büyüyen çocuk çevresini korur güzel olana değer verir. Çevre bilincinin kazanılmasıyla gelecek nesillere tertemiz bir dünya ve kültürel miras bırakabiliriz.

Sanat eğitimi dersinde farklı bir seçenek olan atık malzeme kullanımı ile işe yaramayan bir malzemeden estetik çalışma oluşturulup, bunun sonucunda da atık malzeme ile ilgili çevre bilinci çocuğa davranış olarak kazandırılmaktadır (Sağlam ve Enginoğlu, 2016). Atık malzemeler ile sanatsal çalışmaların yeniden yorumlanması çocuklarda farklı düşünmeyi, işleve takılmamayı, hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirir. Kolay ulaşılabilir malzemeler ile ucuz ve estetik çalışmalar yapılır. Sanat çalışmalarını atık malzemeler ile yapan öğrenci için atık malzemelerin renk ve şekillerini işlevi dışında kullanarak yeniden kullanması çevre bilinci açısından oldukça önemlidir.

Okullarda çevre eğitimi; çevre hakkında bilgilendirmenin ötesinde, öğrencileri çevreyi kullanma konusunda bilgi ve yeteneğe sahip bireylere dönüştürmeyi hedeflemektedir. Öğrenci, atıkların uzun süre doğada kaldığında çevreye zarar vereceği bilgisini kazanmalıdır. Görsel sanatlar dersinde öğrencilerin atık malzemelerle sanat çalışmalarını yapması onlarda geri dönüşüm bilinci ve çevre bilincinin oluşmasını amaçlamaktadır.

1.2.Amaç

Bu çalışma da öğrencilerin görsel sanatlar dersinde atık malzemeleri kullanmasıyla çevre bilincini kazanmaları amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Alt amaçlar

1. Öğrencilere çevre bilinci ve atıklar konusunda farkındalık kazandırılmasında öğrenme süreci nasıl planlanabilir?
2. Atık nesnelerin geri dönüşümüne yönelik temel bilgiler nasıl kazandırılır?
3. Atık malzemeler görsel sanatlar dersinde sanatsal ifade aracı olarak nasıl kullanılabilir?
4. Atık malzeme kullanmanın öğrencinin sanatsal ifade sürecine nasıl yansımaktadır?

1.3.Önem

Hızlı sanayileşme ve teknoloji ile artan üretim doğal kaynakların bilinçsiz bir şekilde kullanımını artırmıştır. Artan üretimle beraber tüketim de artmıştır. Reklamlar, sosyal medya sürekli tüketen toplum algısı oluşturmuştur. Tüketilen atıkların yol açtığı çevre kirliliği ile beraber denizlerimiz, havamız, toprağımız kirlenmiştir. Dünyamızın geleceğini tehdit etmeye başlamıştır. Atıkların azaltılması, oluşan atıkların da geri dönüştürülmesi gereklidir. Bunun için geri dönüşüme yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Böylelikle atık dönüşüm faaliyetleri hayatımıza girmiştir. Çevreye daha duyarlı bireyler için çevre eğitiminin çocukluktan verilmesi gereklidir. Çocukluk döneminde kazanılan davranışlar olumlu yönde gelişme gösterir. Bu bağlamda Görsel Sanatlar dersinde atık malzeme kullanımıyla çevre bilinci kazanımı alanyazına katkı sağlayacaktır.

Alanyazına baktığımızda daha önce çevre bilincine yönelik farklı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Çevre bilinci kazandırılmasına yönelik sanat eserlerinin atık malzemeler ile yeniden yapılmasına rastlanılmamıştır. Çevre bilinci kazandırılması amacıyla atık malzeme kullanarak çocuklara atık biriktirme, geri dönüşüm, sürdürülebilirlik gibi çevreye yönelik olumlu kazanımlar sağlayacaktır. Atık malzemelerin kullanılması yoluyla çocukların çevre bilinci kazanması sağlanacaktır. Çocuk, çöp olarak gördüğü atık malzemeleri diğer çöplerden ayırıştırarak biriktirmesi ve daha sonra bu atık malzemeleri inceleyip; rengine, formuna göre ayırıp yapacağı sanat çalışmasında kullanarak yaratıcı eylemlerle geri dönüşümü gerçekleştirir. Farklı malzemeler kullanmak çocuğun derse karşı ilgisini artırırken, çocukta geri dönüşümle

yeni bir üretim yapması çevre bilinci kazandırılması adına olumlu bir etki oluşturur. Çocukların çalışmasında kullanacağı atık malzemelere farklı bir gözle bakmaya başlaması hayal güçlerinin ve yaratıcılıklarının gelişmesini sağlar. Atık malzemeleri bire bir işlevi dışında kullanan çocuk, çöplerin ve atık malzemelerin ayrımını kavrar. Geri dönüşümle, sadece tüketen değil, üreten bireyler olarak sağlıklı bir çevreye sahip olunacağı bilinci oluşturulur. Çocuğa çevre bilinci kazandırılır.

1.4.Sınırlıklar

Bu araştırma, 2022-2023 Eğitim- Öğretim Yılı 2. Dönemi Mersin/Anamur - Anamur Ortaokulu 6. sınıfındaki gönüllü olarak seçilmiş 21 öğrenci ile sınırlıdır.

1.5.Tanımlar

Asamblaj: “Çeşitli malzemenin veya ayrı cinsten nesnelerin bir araya getirildiği üç boyutlu yapıt” (Eroğlu, 2003, s.29).

Atık: “Üretimden tüketime kadar olan tüm aşamalarda ortaya çıkan ve kullanıcının artık işine yaramayan maddelerin tamamı” dır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011, s.184).

Bienal: “Yılaşırı” (TDK, 2011, s.333).

Geri Dönüşüm: “Atıkların yeniden değerlendirilmesi durumu” (TDK, 2011, s.934).

2.ALANYAZIN

2.1.Çevre

Çevre kavramı ile ilgili çok fazla tanım bulunmakta olup içinde yaşanılan bir ortam veya yaşanılan gezegen, dünya olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımlamada ise çevre; bir organizmanın etrafındaki biyolojik, kimyasal ve fiziksel alandır (Çepni ve Aksoy, 2016, s.21). Başka bir tanımlamada ise çevre; içinde insanın da yaşayıp etkileşimde bulunup etkilediği her yerdir. Su, hava, yeraltı, yeryüzü, atmosfer ve uzayı da içine aldığı her yer olarak adlandırılır (Erdoğan, 2003, s.15). Diğer bir kaynakta çevre, insan ve diğer canlıların yaşamsal faaliyetlerini, ilişkilerini sürdürdükleri ve etkileşim içinde oldukları fiziksel, biyolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel ortamdır (Çepni ve Aksoy, 2016, s.21). Genel bir tanımlama yapmak gerekirse çevre, etrafımızdaki her şeydir. İnsan, teknolojik ve bilimsel olarak avantajlara sahip olsa da yaşayabilmek ve sağlıklı kalmak için çevreye bağlıdır, çevrenin bir parçasıdır (Arcak, 2012, s.129-130). Çevreyle sürekli etkileşim içindedir. İnsanlar çevreye ne yaparsa, onun sonucuyla karşılaşır (Erdoğan, 2003, s.15). Son yüzyıllara kadar çevre ile bütüncül bir biçimde yaşayan insan, son iki yüzyılda teknoloji ile beraber çevresini yeniden düzenlemeye başlar ve doğal olandan uzaklaşıp, doğal olanı da kötü kullanarak tahrip etmiştir (Erdoğan, 2003, s.15). Kötü kullanılarak tahrip edilen çevre de çevre sorunlarının başlamasına neden olmuştur.

2.2.Çevre Sorunları

İnsanların, bilinçsizce davranışları çevreyi olumsuz yönde değiştirmiştir. Bu değişiklikler, sadece yaşanılan bölgeyle sınırlı kalmayıp gezegenimizdeki başka yerleri de etkileyerek çevre sorunlarına yol açmıştır (Çabuk, 2019, s.13). Birey hayatını kolaylaştırmak için her zaman doğaya hükmetme çabasında olmuş ve onu kendi çıkarları için kullanmaya, dönüştürmeye ve değiştirmeye çalışmıştır (Bozkurt, 2013, s.7). Zamanla büyük bir hızla büyüyen şehirlerde teknolojik gelişmelerle birlikte sanayileşmenin yaygınlaşması neticesinde, insanlar çevreyi olumsuz yönde etkilemiştir. Toplum, doğal kaynakları bilinçsizce kullanıp çevre sorunlarına yol açmıştır. Bu durum dünyamızdaki bütün canlıları olumsuz yönde etkilemiştir (Çabuk, 2019, s.13). Doğamızın kontrolsüzce kullanımı sonucunda doğal kaynaklarımız tükenmeye başlamıştır (Çepni ve Aksoy, 2016,

s.67). Çevre sorunlarına neden olan unsurlardan bahsederseniz; bunların başında hızlı artan nüfus, düzensiz kentleşme, teknoloji kullanımı başka bir ifade ile sanayileşme gelmektedir (Bozkurt, 2013, s.9). Doğanın dengesinin giderek bozulmasıyla hava, su ve toprak kirliliği tüm canlıları tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004, s.418).

2.2.1.Başlıca çevre sorunları

Çevreyi tehdit eden çok fazla sorun bulunmakta olup bu sorunlara ilk olarak nüfus artış hızının fazla olmasından bahsedebiliriz. Bununla birlikte bu nüfus artışının doğal kaynaklar üzerindeki etkisinin çevrenin bozulmasına yol açtığını söyleyebiliriz (Bozkurt, 2013, s.11). Kentli nüfusun artmasıyla beraber kentlerde nüfus yığılması olduğu için; nüfusun barınması, çalışması ve tüketimi gibi sorunları ortaya çıkar (Çepni ve Aksoy, 2016, s.28). Kırsal kesimden göç ile gelen insanların ortaya çıkardığı konut ihtiyacı plansız, altyapısız kentleşmeye sebep olur ve bunun sonucunda kanalizasyon, içme suyu temini, çöp gibi çevre sorunlarını ortaya çıkarır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004, s.11). Yine evsel atık su miktarının artması su kirliliğine neden olur. Kentlerde yağ ve deterjan gibi evsel atıkların arıtma işleminin zor olması da ciddi bir su kirliliğini ortaya çıkarmaktadır (Bozkurt, 2013, s.35). Hatta “Dünyamızda ilk çevre kirlenmesi problemi su kirlenmesi şeklinde ortaya çıkmıştır.” (Bozkurt, 2013, s.8). Su, çok çeşitli alanlarda kullanıldığı için kirlenmeye başlar. Bu kirlenen sular; deniz, göl, akarsu gibi su kaynaklarına karışır veya toprak üzerine dökülmesiyle yeraltı sularına sızıp su kirliliğine neden olur (Bozkurt, 2013, s.34). Su kirliliğine neden olan bir diğer sorun da şehir atıklarının denize boşaltılmasıdır. Bu durum su canlılarını olumsuz etkiler (Erdoğan, 2003, s.71).

Yüksek hayat şartlarına kavuşma isteği ile gelişen sanayi ve teknoloji ile artan üretim ve tüketim miktarı zaten kısıtlı olan kaynaklarımızın tükenmesine neden olmuştur (Bozkurt, 2013, s.15). Sanayileşmeyle kirlenen hava sonucunda; iklim sorunları, ozon tabakasının zarar görmesi, asit yağmurları gibi çevre sorunlarıyla karşılaşırız (McAusland, 2008’den aktaran Bozkurt, 2013, s.15). Endüstri çağına başlamasıyla özellikle elektrik üreten enerji santralleri ve içten yanmalı motorlarda kullanılan fosil yakıtların (kömür ve petrol ürünleri) kullanımı kükürt dioksit ve azot gazını açığa çıkarması çevre için bir risk oluşturur. Bu gazların suya karışmasından asit yağmuru

oluşur (Erdoğan, 2003, s.64). Atmosfere salınan gazlardan oluşan sera etkisi ile artan sıcaklık bir diğer çevre sorunu olan küresel ısınmayı oluşturur (Çabuk, 2019, s.15). Küresel ısınma canlıları olumsuz etkiler. Bazı su canlılarının yumurtaları suyun ısınmasıyla bozulmaya ve ölmeye başlar. Bazı hayvanların ise sıcaklığın etkisinden dolayı erken doğum yapmalarına ve yine sıcaklık nedeniyle göç etmelerine neden olur. Küresel ısınmayla değişen iklimlerden dolayı ilkbaharın erken gelmesi, bitkilerin erken çiçeklenmesi ağaçların gelişmemesine neden olur. Isınmanın artmasıyla su ve tarım ürünlerindeki azalma sonucunda kıtlık başlayabilir ve ısınmayla artan enfeksiyonlar sonucunda insanlarda toplu ölümlere neden olabilir (Akın, 2006'dan aktaran Çabuk, 2019, s.16). Bir diğer çevre sorunu da ozon tabakasının delinmesidir. Ozon tabakasının delinmesiyle artan ultraviyole ışınlar, insan sağlığını olumsuz yönde etkileyerek deride kansere, gözlerde katarakta ve bağışıklık sisteminde zayıflamaya neden olur (Onat ve diğerleri 2004'den aktaran Bozkurt, 2013, s.22).

Başlıca çevre sorunlarından biri de toprak kirliliğidir. Canlılar için önemli bir faktör olan toprak; bilinçli, bilinçsiz ve aşırı kullanımlar sonucunda kirlenmekte ve yaşanılmaz hale gelmektedir. Hava kirliliği sonrasında oluşan asit yağmurlarının toprakta birikmesi de toprağı kirletir (Bozkurt, 2013, s.49). Toprağı kirleten bir başka durum; kentsel ve endüstriyel atık sularının arıtılmadan su kaynaklarına bırakılması, kirlenen bu suların tarımsal sulamada kullanılmasıdır (Bozkurt, 2013, s.49). Toprakta daha iyi verim almak amacıyla kullanılan ilaç ve yapay gübreler aşırı kullanıldığı zaman toprakta uzun süre kalır bunun sonucunda toprak kirlenir (Bozkurt, 2013, s.48). Toprağı kirleten bir başka durum ise kentsel yerleşim yerlerinde toplanan atıkların; ayrıştırma ve yok etme tesislerinin bulunmadığı yerlerde, boş arazilere bırakılmasıdır (Bozkurt, 2013, s.49).

Bir başka çevre sorunu ise atıklardır. Atıkların planlı bir şekilde kontrol altına alınması gereklidir. Katı atıkların, yaşanılan çevreden uzaklaştırması gayesiyle açık araziye rastgele boşaltılması sonucunda rüzgarın etkisiyle toz bulutları oluşur ve meydana gelen bu gazlar hava kirliliğine neden olur. Ayrıca bu alanlarda barınan ve beslenen hayvanlar bulaşıcı hastalıkları taşıyabilir (Bozkurt, 2013, s.69). Diğer atık türleri: sıvı atıklar, hastane kaynaklı kan - diyaliz makinelerinin suları, dişçilik yıkama suları, evsel kaynaklı atıklardan temizlik suları, kanalizasyon suları gibi atıklardır (Karasu, 2013'den aktaran Gündüzalp ve Güven, 2016, s.3). Çevremizi ve canlıları etkileyen çevre sorunlarına yönelik önlemler alınması daha güzel bir gelecek için gereklidir.

2.3.Çevre Sorunları İle Başa Çıkabilmek İçin Alınacak Önlemler

Nüfusun artması, gelişen sanayileşme ve hayat standartlarının yükselmesi sonucunda katı atıkların üretim miktarlarında artış gözlenmiştir. Yine nüfus artışıyla beraber tüketim artmıştır ve yaşam standartlarının iyileşmesiyle tüketim alışkanlıkları da değişmiştir. Bu değişimle birlikte kâğıdın, kartonun, camın, metalin ve plastiğin çöplerdeki oranı artmıştır. Katı atıkların artması önemli bir çevre sorunu haline gelmiştir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004, s.419).

Atıkların artışıyla önceleri atıklar gömülmüş, sonrasında ise gömme kapasitelerinin azalması ve gömülen atıkların toprağa zarar vermesinden dolayı geri kazanım sistemleri kurulmaya başlanmıştır. Tüm insanların başlıca görevi, atıkların üretim ve tüketim miktarını azaltmak ve atıkların geri dönüşümüne destek olmaktır (Çabuk, 2019, s.16). Sokaklardaki çöp konteynerlerine atılan atıkların büyük çoğunluğu plastik, metal, cam, kâğıt gibi atıklardan oluşmaktadır. Atıkların geri dönüşümüne destek olmak için insanlar, atık malzemeleri türlerine göre ayrı olarak biriktirip geri dönüşüm kutularına bırakabilirler (Karataş, 2012, s.87). Çöplerin ortadan kaldırılması çevreye az zarar verecek şekilde uygulanmalıdır. Geri dönüştürülmeleri söz konusu olan katı atıklara; kâğıt ve karton gibi maddelerle, cam, metaller, plastik maddeler örnek gösterilebilir (Keleş, 2013'den aktaran Çepni ve Aksoy, 2016, s.58). Atık malzemelerin geri dönüştürülmesi doğal kaynaklarımızı korumakla birlikte enerjiden de tasarruf etmemizi sağlar. Geri dönüşümle ham madde talebinin azalmasını sağlarız. Ayrıca ham maddelerin çıkartılması, işleminden geçirilmesi ve taşınması gibi nedenlerden dolayı ortaya çıkan hava, toprak ve su kirliliğini azaltırız (Erdoğan, 2003, s.40).

Yaşanılabilir bir çevre için işletmeler ürettiklerinin çevre dostu ürünler olması yönünde uğraşıp çevre ile ilgili yeni ve yaratıcı çözümler bulabilmek adına yeni çalışmalara yönelmektedir. Bu yönelimle; ekonomik ve sosyal kalkınma faaliyetleri ile birlikte ortaya çıkan, çevre ve insan sağlığını tehdit edici olumsuzlukları en aza indiren ve doğal kaynakları en verimli şekilde kullanarak sürdürülebilir kılan çevre dostu teknolojiler de ortaya çıkmaya başlamıştır (Bozkurt, 2013, s.15-16). Çevre dostu teknolojilerle daha az atığın çıkması ve daha fazla ürünün alınması için sanayi işletmelerinin teknik etkinlik seviyesini artırması birçok avantajı beraberinde getirir. Ama yeterli nicelikte eğitilmiş personel, bilgi ve sermaye birikimi bulunmayan işletmelerin mevcut teknolojilerini temiz teknolojilere dönüştürme ihtimalleri oldukça zayıftır. Bu

teknolojiye ayak uyduramayan sanayi kuruluşlarının yüzünden çevre ile ilgili problemler devam etmektedir (Bozkurt, 2013, s.16).

Çevre sorunlarının önüne geçmek maksadıyla ülkeler atıklar için önemli girişimler başlatmış olup atık halindeki tüm değerlendirilebilir malzemelerin, geri kazanımını hedeflemişlerdir (Kaçtıoğlu ve Şengül, 2010'dan aktaran Çabuk, 2019, s.16). Ülkemizde ise 1580 ve 3030 Sayılı Kanunların gerektirdiği şekilde katı atıkların toplanması ve taşınması ve bununla ilgili olan tüm sorumluluklar belediyelere verilmiştir. Bu kanunla, “Evsel katı atıkların kaynağında ayrı toplanması, taşınması, geri kazanılması ve bertaraf edilmesi ile ilgili teknik ve idari konuları belirlenmektedir.” Belirtildiği üzere çevre için ülkemizdeki atık yönetiminin temel ilkeleri atıkların kaynağında azaltılması, atıkların geri kazanılması ve atıkların çevreye zarar vermeden yok edilmesinin sağlanmasıdır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004, s.419). Yine Türkiye’de başlatılan “Sıfır Atık” projesi; israfı önleme, kaynakları daha verimli kullanma, atık miktarını azaltma ve atıkları geri kazanma, yarınlara temiz bir dünya bırakma amacıyla hızla büyümektedir. Atıkların geri kazandırılması adına 01 Kasım 2018 tarihinde gerçekleştirilen “Sıfır Atık Zirvesi” nde; atıkların geri kazanılması konusu toplumun her kesiminden desteklenmiştir. Bu zirvede geri dönüştürülebilir tüm atık malzemenin kaynağından toplanarak geri dönüştürüldüğüne vurgu yapılmıştır (Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2018’den aktaran Çabuk, 2019, s.16).

2.4.Çevre Bilinci

2.4.1.Çevre eğitimi

Çevre eğitimi, çevreyle ilgili bilgi düzeyinin arttırılmasıyla bireyde çevreye ait istendik davranış değiştirmektir (Pooley ve O’Connor, 2000’den aktaran Çabuk, 2019, s.20). Başka bir tanımlama ise çevre eğitimi, çevreye ve çevreyle ilgili sorunlara karşı duyarlı ve ilgili, güncel sorunların çözümüne ve ileride olabilecek problemlerin engellenmesi için gerekli çalışmaları yapacak bilinç ve yeteneğe sahip bireylerin geliştirilmesidir (Özgür vd., 1998’den aktaran Çepni ve Aksoy, 2016, s.61). Çevreyi, en çok onu etkileyen bireylerin eğitimiyle koruyabiliriz (Morgil, Yılmaz, Cingöz, 2002’den aktaran Çepni ve Aksoy, 2016, s.61). Çevre eğitiminin amacı toplumun bütün yönleriyle çevre konusunda farkındalık oluşturmak, bilgilendirmek, istendik davranış

değişikliklerini kazandırmak ve bireylerin bu maksat doğrultusunda etkin katılımlarını sağlamaktır (Aydın ve Çepni, 2010'dan aktaran Çepni ve Aksoy, 2016, s.62). Sağlam temelleri olan sistemli bir eğitim sayesinde; yeni kuşakların çevre bilinci olan, çevreyle ilgili sorunlara karşı duyarlı davranan bilinçli bireyler olması mümkündür (Çepni ve Aksoy, 2016, s.61).

Her bireyin çevre ile ilgili eğitim alması ömrü boyunca okul öncesinden başlayarak tüm hayatı boyunca sürmelidir (Nazlıoğlu, 1988'den aktaran Çepni ve Aksoy, 2016, s.65). Çevre eğitime çocukluktan itibaren başlanmalıdır. Küçük yaşlardan itibaren çevre eğitimi almamış bireylerde çevre duyarlılığının oluşması oldukça zordur (Çabuk, 2019, s.29). Çevre bilinci tüm toplumun sorumluluğundadır. Bundan dolayı çevre eğitimi, eğitim programları içinde çeşitli yönleriyle ele alacak şekilde kapsamlı olmalıdır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004, s.453). Çevre bilincini her bireyde kazandırmak maksadıyla toplumla etkileşim halinde olan yönetim sisteminde bulunan kişilere çevre konusunda eğitimler verilmelidir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2004, s.454). Bu verilen çevre eğitimleriyle toplumun tüm kesimlerinin çevre konusunda bilinçlenmesi sonucunda istendik davranışlar kazandırılmalıdır. Gelecek kuşaklara yaşanabilir güzel bir dünya bırakmak, her duyarlı insanın dikkat etmesi gereken bir sorumluluktur. Bu sorumluluğu da ancak eğitimle sağlayabiliriz (Bozkurt, 2015, s.222).

2.5.Görsel Sanatlar Dersi Ve Çevre Bilinci

2.5.1.Görsel sanatlar eğitimi ve önemi

Eğitimin tanımını yapacak olursak eğitimin değişmeyen amacı, bireyde istendik ve kalıcı davranışlar meydana getirmektir (Öncül, 2000'den aktaran Özsoy ve Mamur, 2019, s.41). “Birey doğuştan getirdiği yeteneklerini, kendisinde meydana gelen davranış değişiklikleri arttıkça geliştirmiş olur. Bu anlamda eğitim yeteneklerin ortaya konması ve geliştirilmesi demektir.” (Öncül, 2000'den aktaran Özsoy ve Mamur, 2019, s.40). Çocuklarda sanatsal gelişime yönelik yeteneklerinin ortaya konması ve davranış değişikliklerinin geliştirilmesi için doğru bir sanat eğitimi gereklidir.

2.5.1.1.Görsel sanatlar eğitimi

Kişinin yeteneklerinin keşfedilmesini sağlayan değerleri oluşturan ve bireyin kişilik kazanmasını amaçlayan etkinliklere sanat eğitimi denir. (Gencaydın, 1987'den aktaran Usta, 2019, s.173). Sanat eğitiminin genel anlamda tanımı, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alarak okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimidir. Sanat eğitiminin daha dar alanı ise okul ve öğrenim düzeylerine göre ele alınmasıdır yani okuldaki güzel sanatlara ilişkin ders ve etkinlikler bütünüdür (San, 2019, s.20). San'a (2017, s.24) göre sanat eğitiminin çocuklar ve gençlerin, hatta yetişkinlerin eğitiminde yer alması gerektiğini onların yaratıcı bireyler olarak yetişmesinde en doğru eğitim süreci olduğunu ifade etmiştir. Sanat eğitiminin amaçlarına baktığımız zaman içinde; duyguların dışavurumu, yaratıcılık, hayal gücünün geliştirilmesi, dengeli kişilik ve vatandaşlık bilincine sahip bireyler yetiştirmenin yer aldığını görmekteyiz (Kırıçoğlu, 2009, s.10). Görsel sanatlar eğitimi ve sanat eğitimi bu amaçların gerçekleşmesini hedefler. Sanat eğitiminin kapsamında sanat eseri inceleme, sanat uygulamaları ve sanat tarihi bulunur. Ayrıca sanat eğitimi içerisinde; yöntemsel konular olan öğretim programları, çalışma düzeni, atölye donanımı, sürecin değerlendirilmesi ile araç, gereç kullanımı da bulunur (Kırıçoğlu, 2019, s.11).

Genel anlamda kabul edilmiş olan sanat eğitimi yaklaşımında sanat eğitimi; modern, geleceğe yönelik, bilimsel ve aktif olmalıdır. Bu eğitim sadece özel yeteneği olan bireylere yönelik olmayıp, herkes için küçük yaşlardan itibaren aileden başlayıp ilerleyen dönemlerde de farklı seviye ve alanlarda devam edilen bir eğitim olmalıdır (San, 2019, s.72). Bu biçimle devam edildiğinde çocuğun etrafındaki sanatsal durumları ve çevresindeki sanatsal biçimlendirmeleri değerlendirebilir duruma gelmesi çocukta eleştirel tavrın oluşmasına, estetiği anlamaya, görmeye, aramaya başlamasına yardımcı olur (San, 2019, s.54). Çocukluk çağlarından itibaren sanatsal bakış açısı kazandırılmaya çalışılan sanat eğitiminde; evrensel temalardan çevre sorunları, ekoloji-sanat işbirliği vb. gibi alanlar da yer alır (San, 2019, s.72).

Eğitim programlarının hazırlanma sürecinde; milli kültür ve eğitim politikaları, toplumun eğitimden ve eğitilmiş insandan beklentileri, bireyin eğitim hakları ve ihtiyaçları gibi konular önemlidir (Kırıçoğlu, 2009, s.63). "... öğretim programlarının işlevi, dersin öğretiminde konu alanı ile ilgili hedefleri belirleme, içeriği saptama, uygulama yöntemleri önerme ve değerlendirme ölçütlerinde yol göstermedir." (Kırıçoğlu, 2009,

s.62). Hazırlanan bu eğitim ve öğretim programlarıyla aynı amaçlar doğrultusunda sanat eğitimi gerçekleştirilir.

2.5.1.2.Görsel sanatlar dersi öğretim programı'nın özel amaçları

Milli Eğitim Bakanlığının görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan özel amaçlar şu şekildedir:

Bireyin Görsel Sanatlar eğitimi alması onun bir sanatçı veya çok üstün yeteneklere sahip olmasını gerektirmez. Görsel Sanatlar eğitimi, bireyin kendini ifade edebilme, estetik bilinç kazanma gibi kişisel yaşantısına katacağı olumlu edinimler ve toplumlar açısından avantajlar sağladığından her düzeydeki yaş grubundan bireyler için bir gereksinimdir.

Bu gereksinimler ışığında hazırlanan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın amaçları:

- Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,
- Görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,
- Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren,
- Görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan,
- Güncel kültür-sanat nesnelerini/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen,
- Kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
- Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
- Görsel Sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
- Sanat alanında etik davranış gösteren,
- Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,
- Görsel Sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, s.7).

2.5.2.Görsel sanatlar dersinde atık malzeme

Sanat eğitimi, araç ve gerecin etkin bir şekilde kullanıldığı öğretim alanı olduğu için bu eğitimde özenle seçilmiş, uygun malzemeyle sanat eğitiminin verilmesi çok önemlidir (Kırıñoğlu, 2019, s.117). Görsel sanatlar dersinde kullanılan gereçleri geleneksel gereçler (boya, kalem, kâğıt), yeni gereçler (akrilik, fiber glas, plastik), hazır ve atık gereçler (ambalaj kutuları, atık kumaş, işlevini yitirmiş çeşitli nesneler) olarak üç grupta toplayabiliriz (Kırıñoğlu, 2019, s.118). Görsel sanatlar eğitiminde kullanılan bu kadar fazla araç çeşitliliği ve bolluğu, modern teknolojiyle beraber çağdaş sanatçıların gereç kullanmadaki öncülüğüne de borçluyuz (Kırıñoğlu, 2019, s.118). Bu çeşitlilik için

Eyüpoğlu; “Resmî malzemenin kısır yasalarından kurtaran büyük ustalara selam olsun” der (Eyüpoğlu, 2020, s.250). Yeni ve hazır gereçler, kullanımları yönünden okullarda değişik bir öğretim ortamının oluşmasını sağlamıştır. Hazır gereçlerle çalışan öğrenci, gereçle doğrudan ilişki sağlar. Geleneksel gereçlerle çalışırken genellikle alışılmış biçimleri görürüz. Sanat eğitiminde kullanılan yeni gereçlerle birlikte yeni fikirlerin, yeni biçimlerin olmasına imkan vermesi yaratıcılığın da gelişmesine katkısı olur (Kırıçoğlu, 2019, s.118).

Günlük hayatımızda, yaşamımızı sürdürebilmek için çok fazla malzeme kullanırız ve her gün geri dönüşüme gönderdiğimiz atık malzemeler bulunur. Bu malzemeler farklı amaçlar için kullanıldığı gibi sanat eğitiminde de kullanıldığında değerlendirilen geri dönüşüm malzemelerinin öğretim değeri yüksek olur (Toprak, 2019, s.162). Toprak’a (2019: s.163) göre atık malzemeleri sanat eğitiminde kullanırken öncelikle yapılması gereken tehlikesiz ve temiz olanlarının seçilmesidir. Seçilen bu atık malzemeler ile çalışmalar yapmak ağırlık, genişlik, mekân, ölçme gibi matematik kavramlarının gelişmesine yardımcı olmasının yanında işi planlama, başlama ve bitirme becerisini kazandırır. İnce ve kaba kas gelişimini de olumlu yönde etkiler. Atık malzeme ile çalışmak doku, şekil, denge ve dış çevre ile ilgili deneyimlerin artmasını sağlar. Bunlarla beraber görsel ve dokunsal algı gelişimini desteklemesinin yanında bireyin kendisini özgür ve kendine has biçimde ortaya koyma becerisini artırır. Atık malzemeler ile çalışmak bireyin kendisine ve çevresine karşı duyarlı bir birey olmasını ve geri dönüşümle çevre bilincini kazandırır.

2.5.3.Yaratıcılık

Yaratıcılık kavramının birden fazla tanımı bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu yaratıcılığı “Yaratıcı olma durumu. Yaratma yeteneği. Her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık.” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2011, s.2534). Başka bir tanımlamada ise yaratıcılık, diğerlerinden farklı yola gidebilme, farklı şeyleri deneyebilme, kuralların dışına çıkma olarak tanımlanabilecek bir kavramdır (Özsoy ve Mamur, 2019, s.125). Bu tanımlar içinde San’ın (2019, s.81) ifadesi ise yaratıcılığın doğuştan gelen ve bireye özgü bir yeti olduğudur. Herkes yaratıcı olabilir ve yaratıcı olmak için dahi olması şart değildir. Yaşam tecrübeleri ve özel programlarla kaybolmuş olan yaratıcılık, yeniden ortaya çıkarılabilir ve geliştirilebilir. Artut’un (2019,

s.126) ifadesinde ise yaratıcılık için genellikle yapılan tanımlarda; farklı gözle görebilme yeteneği, var olan bilginin ötesine geçebilme davranışı, sınırların ötesine çıkarak özgün bir şey yapma yetisi, birbiriyle alakasız görünen şeylerden özgün bir çalışma ortaya çıkarma gibi ifadeler olduğundan bahseder. Bu tanımların ortak özelliğinin yeni ve farklı bir şey yapmak olduğunu söyler.

Atatürk'te yaratıcılık için şöyle der:

Ordularla kazanılan bir zafer ancak yol açıcudur, yalnız bir araçtır. Gerçek zafer ise öğretmenlerin oluşmasına aracı olacakları uygarlık yolundaki başarılarıdır. Gerçeğin sırlarını çözmek, yasalarını ortaya çıkarmak, insanoğlunun bilim ve sanattaki yaratıcılığına yollarını açmaktır; ülkeler fethetmek değil (Gökberk, 1983'den aktaran Kırıçoğlu, 2009, s.22).

Çocuk gelişiminde yaratıcılığa baktığımızda, küçük yaşlardan itibaren çocuklara bilinçli ebeveyn davranışları ve çevresel koşullar sunulduğunda çocuğun fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini desteklemede etkilidir (Artut, 2019, s.127). Çocuk, küçük yaşlardan itibaren okulda ve ailede yaratıcılığının önüne geçebilecek çok fazla engelle karşılaşabilir. Bu yaratıcılığın önüne geçen durumlar; otoritenin baskınlığı, çocuğun ders başarısının daha öncelikli olması, çocuğa öğrenme ve merak uyandırabilecek şartların sunulmaması ve zengin uyaranların bulunduğu çevre olanaklarının sağlanmamasıyla birlikte yeni buluşlar yapması noktasında yönlendirilmemesidir. Bunlara ek olarak çocuğun aile ve eğitim ortamında öğrendiklerini kullanma fırsatının sunulmaması, çocuğun gelişim düzeyinin üzerinde yetiştirilmeye çalışılması çocuğun yaratıcılığına engel olur (Artut, 2019,s.129). Çocuklarda yaratıcılık, uygun çevre ile desteklendiğinde ortaya çıkarken desteklenmediği zaman baskılanır (Artut, 2019,s.139). Desteklenerek yaratıcılığı gelişen çocukların özellikleri Artut'a (2019,s.139) göre "Yaratıcı çocuklar, kendine güvenen, aşırı duyarlı, özgürlüğü seven, esnek, çabuk düşünebilen, eleştirici, enerjik ve araştırmacıdır." şeklindedir. Lowefeld ise çocukların dışarıdan herhangi bir engelleme ile karşılaşmadıkları durumlarda yaratıcılıklarının gelişeceğini "Yaratıcı ve Ussal Gelişme" adlı kitabında şöyle ifade etmiştir:

Eğer çocuklar dışardan herhangi bir engelleme olmazsa, yaratıcı davranışları doğrultusunda kendiliğinden gelişirler. Her çocuk derinlerde kök salmış yaratıcı güdülerini engellemeden büyük bir güven içinde kullanabilir. Bu içindeki yaratıcı davranışı; ülkenin, reklamdan, eğitimden, resimli kitaplardan uzak ıssız yerlerinde daha açık görmekteyiz (Lowenfeld, 1965'den aktaran Kırıçoğlu, 2019, s.131-132).

Çocuklar yetişkinlere göre çevresel etkenlerden daha az etkilendikleri için daha yaratıcıdırlar. Bu yüzden çocuklarda var olan yaratıcılık uygun biçimde desteklenirse çocuklar yetişkinlik döneminde daha üretken ve daha başarılı olurlar. Bu sebeple, yetişkinlerin çocukta yaratıcılıkla ilgili her türlü çabayı desteklemesi ve çocukların yaratıcılığının ortaya çıkmasına özen göstermesi gerekir (Artut, 2019, s.139).

Geleneksel eğitim yaklaşımları birbirine benzer bakış açısı ile bakabilen bireyler yetiştirme anlayışına sahipken yaratıcı bakış açısını destekleyen eğitim yaklaşımı; farklı fikirler üretebilen, problemlere farklı çözümler bulabilen, özgür fikirleri olan bireyler yetiştirmeyi amaç edinmiştir (Artut, 2019, s.139). Yaratıcı bakış açısını destekleyen eğitim programı hazırlarken çocuğu merkeze almalı, tecrübe odaklı olmalı ve doğru bilgiye dayanmalıdır (Artut, 2019, s.140). Yaratıcı bakış açısını destekleyen programla okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal etkinliklerin çok iyi planlanması diğer derslerde de belli bir ağırlıkta yer alması yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi açısından önemlidir (San, 2017, s.87).

Görsel sanatlar dersinde sınıf ortamında yaratıcılığı engelleyen etmenler olabilir. Bunlar; çocuğun ilgi ve istek duymadığı konu ve malzemeye çalışmaya zorlanması her zaman engelleyici bir neden olmamakla beraber, her şeyin çocuğun istediği gibi olması da yaratıcılığı engelleyebilir. Bunun için öğretmen bireysel gereksinimleri dikkate alarak süreci yönetmelidir. Malzeme konusunda teknik bilgi eksikliği olan öğrencinin yaratıcı ürün vermesi beklenemez. Bunun için öğrenci her konuda bilgilendirildikten sonra çalışmaya geçilmelidir (Kırıçoğlu, 2019, s.167). Okulda araç gereç ve çalışma ortamının yetersiz ve dar olması, sınıfın kalabalık olmasından dolayı öğretmenin her öğrenci ile yeterince ilgilenememesi, çalışma sürecinin sınırlılığı ve azlığı yaratıcılığı engeller. Bunlara ek olarak yaratıcılığı engelleyen bir diğer durum da öğrencinin müze galeri gibi kültür kaynaklarından yeterince yararlanamamasıdır (Kırıçoğlu, 2019, s.168).

Yaratıcılığı olumlu yönde etkileyen davranışlar bulunmaktadır. Kırıçoğlu'nun (2019, s.170-171) ifadesinde öğrencinin düşünmekten hoşlandığını ve sınıf içinde bir çalışma üzerinde değerlerle oynayıp, bir tür düşünme çabası içine girmektedir. Bu durum yaratıcılığı olumlu etkiler. Aynı şekilde imgesel, kavramsal, derin düşünme yaratıcı davranışın belirgin özelliği olmasından dolayı öğrencinin bütün benliği ile üretim sürecine kendini vermesi yaratıcılığını geliştirir. Öğrencinin özgür davranışlarla yeniyi, farklı olanı bulmak için çalışmasının bozulması gibi riskleri göze alması yeni yaratımlara

olanak sağlaması açısından olumludur. Her ortamda ve şartta sanatsal yaratıcılığa fırsatlar aranıp her türlü koşulda çevrenin incelenmesi yaratıcılık için olumludur. Sanatsal yaratmada öğrencinin içten gelen yaratma isteği ve dürtüsü de önemlidir.

2.6.Sanatta Atık Malzemelerin Kullanımı Ve Çevre Bilinci

Sanat alanında malzeme kullanımı 20.yy ile birlikte değişmiş çoğu şey sanat malzemesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Geleneksel sanat malzemesi anlayışının yıkılmasıyla atık durumundaki malzemeler de sanatçıların ilgisini çekmeye başlamış ve her türlü malzeme sanat alanında kullanılmıştır (Yücel, 2018'den aktaran Dağ, 2020, s.25). Sanat malzemesi olarak kullanılan atık, kübizmden sonra farklı şekillerde ve amaçlarda kullanılmıştır. Çevre sorunlarıyla birlikte sanat çalışmalarında çevreye yönelik bilinç ve farkındalık oluşturmak amacıyla da kullanılmıştır.

Sanatçının, sanatında atık malzemeyi sürecin işleyişine bir tepki olarak kullandığı söylenebilir. Atık malzemenin sanat nesnesi olarak kullanımında ilk incelenmesi gereken sanat akımı kübizmdir (Öztürk, 2022, s.22). Kübizm, Rönesans'tan itibaren devam eden plastik sanatlarda değişime yol açan bir sanat akımıdır (Erden, 2016, s.159).

Başta Braque ardından da Picasso'nun resimlerinde şablon harfler kullanmaya başlaması ve boyaya kum, talaş gibi malzemeler katmasıyla resimsel doku zenginleşir. 1912-1914 tarihleri arasında en önemli yenilik Picasso'nun ardından Braque'nin kolaj tekniğini kullanmasıdır. Picasso resimlerine baskılı kumaşlar ve kâğıtlar yapıştırmaya başlamıştır. Braque de 'papier colle' olarak isimlendirilen kesik kâğıtların çalışmaya yapıştırılması ile ortaya çıkan kolaj tekniğini kullanmıştır (Antmen, 2010, s.48). İlk kolajları geometrik kompozisyonlardır (Batur, 2015, s.380). Böylelikle sanat tarihinde bazı istisnalar dışında tuvale boya dışında başka bir malzeme kullanımı da girmiştir (Erden, 2016, s.162). 1912'de Picasso desenli bir muşamba yapıştırarak "Bambu Sandalyeli Natürmort" tablosunu yapmıştır (Görsel 2.1) (Demirkol, 2008, s.45). Picasso, 1912 yılında yaptığı gitar çalışmasında asamblaj tekniğini ilk defa kullanmıştır. Picasso'nun "Gitar" heykeli geleneksel heykel malzemelerinden farklı olarak karton gibi farklı malzemelerden yapılmış olması heykel sanatında bir dönüm noktasıdır (Görsel 2.2) (Erden, 2016, s.169).

Görsel 2. 1. Pablo Picasso, *Bambu Sandalyeli Natürmort*, 1912, Tuval Üzerine Yağlıboya ve Muşamba, Oval, 30x38 cm ([http-1](#))

Görsel 2. 2. Pablo Picasso, *Gitar*, 22x15 cm, 1912, ([http-2](#))

Picasso hurdalıkta gezdiği günlerden birinde, bir bisiklet dümenini ve oturağı yan yana görüp alır ve onları birleştirerek bir boğa başı yapar (Görsel 2.3) (Yılmaz, 2006, s.52). Picasso hurdalıktan topladığı tel, teneke gibi farklı malzemelerle nükteli heykeller de yapmıştır (Yılmaz, 2006, s.88). Geleneksel malzemelerin dışında, gündelik sıradan malzemelerin sanat eserlerinin ögesi olarak kullanılması büyük bir adımdır. Kolaj, sanat ve hayat arasında bulunan ince çizginin erimesine neden olurken nelerin sanat olacağına nelerin sanat olmayacağına dair önyargıların olduğu zamanda büyük bir adımdır (Antmen, 2010, s.48).

Görsel 2. 3. *Pablo Picasso, Boğa Kafası, 1942, (<http-3>)*

Dada akımı, rasyonel ve yerleşik olana karşı bir hareket olup geleneği baş aşağı edip yeni sanat tarzlarını bulmanın peşindedir (Dickerson, 2021, s. 270). Dadacılar için geleneksel sanat gereksizdi, bunun yerine kâğıt parçalarını, anlamsız şiirleri gösterileri tercih edip kendilerini sanat karşıtı bir yere konumlandırıdılar (Erden, 2016, s.219). Dada akımının sanata karşıt olan tavrının en net ifadesi, ‘anti-sanat’ kavramını ilk kez kullanmış olan Marcel Duchamp’ın hazır-nesneleridir. (Antmen, 2010, s.125). Hazır nesne kavramı, asıl kullanım amacını kaybetmiş olan nesnenin sadece estetik değeriyle hesaba katılmasıdır (Dickerson, 2021, s. 271). Günlük yaşamda kullanılan nesnelerin

üzerinde ufak farklılıklar oluşturarak sanat alanına sokan Duchamp'ın işlerine örnek olarak bir taburenin üstüne ters koyduğu “Bisiklet Tekerleği” gösterilebilir (Görsel 2.4) (Erden, 2016, s.220). Marchel Duchamp'ın yine hazır nesne kullandığı “Şişelik” ve en fazla konuşulan çalışmalarından “Çeşme” gibi eserleri de vardır ama Duchamp bu eserlerini kübist kolajlarındaki gibi yaşamdan alınan bir kesiti eserin içine yerleştirmemiş olup farklı olarak herhangi bir nesneyi doğrudan sanat eseri olarak göstermiştir (Antmen, 2010, s.125).

Görsel 2. 4. *Marchel Duchamp, Tabure üstünde bisiklet tekerleği, 1913, (http-4)*

Minimalistler malzeme olarak tuğla, sunta, kontrplak, alüminyum, çelik, gibi malzemeleri sanat yapmak için kullanırlar (Antmen, 2010, s.181-182). Dan Flavin floresan tüpleri ile 1963'te ilk yontularını yapar (Görsel 2.5) (Demirkol, 2008, s.155). Flavin'in yapıtı floresan ışıklarıyla yalnızca belli bir düzen içinde bir araya getirilmiş düzenlemedir.

Görsel 2. 5. Dan Flavin, *Fluoresan Tüpleri*, 1963 (<http-5>)

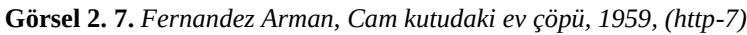
Yoksul sanat, günlük nesnelerin kullanımını ön plana çıkararak sanatın alanını genişletmeyi amaçlar (Dickerson, 2021, s. 311). Doğanın ve yaşamın önemine dikkat çeken bu yaklaşım çevrede buldukları atık nesnelere yeniden şekil vererek farklı bir ifade biçimi oluştururlar (Köklü, 2021, s.87). Michelangelo Pistoletto'nun Paçavraların Venüs'ü (1967) eserinde aşk tanrıçası Venüs'ün heykeli büyük, renkli paçavra yığınının arasına konulmuştur (Görsel 2.6.) (Dickerson, 2021, s. 311).

Görsel 2. 6. Michelangelo Pistoletto, *Paçavraların Venüsü*, 1967, (<http-6>)

Fernandez Arman'ın "Çöp Kutuları" adlı çalışması toplama anlatımla birleştirilerek bir koleksiyon yöntemiyle üretilmiştir (Görsel 2.7). Arman, bu çalışmasını toplama yöntemiyle ürettiği çöp nesnelerini dikdörtgen bir camkavanoza doldurarak sergilemiştir.

A photograph showing a large, messy pile of waste. In the foreground, there are several large, crumpled pieces of brown paper or cardboard. Behind them, there's a mix of other debris, including what looks like a blue plastic bag, some white paper, and various small, indistinguishable pieces of trash. The pile is overflowing and disorganized, set against a dark, possibly black, background.

Akümülyasyon yöntemine örnek olarak bir başka çalışma, Joseph Beuys'un "Süpürüp Atma" çalışmasıdır. Beuys, 1972 yılında, Berlin'de Karl Marx Meydanı'ndaki 1 Mayıs gösterisinden sonra meydanda kalan çöpleri süpürmüş ve bütün atık nesneleri cam bir çerçeve içinde galeride sergilemiştir (Görsel 2.8) (Arapoğlu ve Yavuz, 2012'den aktaran Yılmaz, 2015). Joseph Beuys'un son çalışmalarında konferanslar, açık oturumlar, ve söyleyişler daha önem kazanmış ve bu konferanslarında da ekolojik sorunları gündeme getirmiştir. 1982 Kassel 7. Documenta sergisi için 7000 meşe fidanı dikerek Beuys, insanlığa yeni bir güç katma girişimini simgesel olarak başlatmayı amaçlamıştır (Atakan, 2008, s.79). "7000 Meşe, 7000 Bazalt" isimli çalışmasıyla sanayileşmeyle bozulan doğanın dengesini yeniden kazanmayı hedeflemiştir (Görsel 2.9) (Köklü, 2021).

Görsel 2. 8. Joseph Beuys, "Ausfegen" (Süpürüp Atma), 1972-1985, Rene Block Koleksiyonu, Neues Müzesi, Nürnberg ([http-8](http://8))

Görsel 2. 9. *Joseph Beuys, 7000 Oaks 7000 Basalt, 1982-1987, (http-9)*

Sanatçılar, doğayı yansıtan görüntüleri resim ve heykel ile sunarken, 1960’lardan itibaren manzaranın gerçek bir mekâna dönüşümüyle arazi sanatçılarının müdahalesiyle karşılaşmıştır. Arazi sanatı, yeryüzü sanatı, toprak sanatı gibi terimlerle anılan bu yaklaşım geleneksel sergi alanlarına yönelik tepki göstermiştir. Bu dönemlerde gelişmeye başlayan çevreci hareket, sanayileşmenin ve hızlı gelişen teknolojinin riskli yanlarını düşünüp doğaya karşı bilinç amaçlar ve yine bu çevreci hareket, hızlı gelişen teknolojiye karşı doğayı önemseyen bir tutum sergiler (Antmen, 2010, s.251).

Robert Smithson’ın “Sarmal Dalgakıran” yapıtı eskiden petrol çıkarmak için kullanılmış olan Utah’daki Büyük Tuz Gölü’nde gerçekleştirilmiştir (Görsel 2.10) (Antmen, 2010, s.252). Bu sanatçı alüminyum ve çelik yerine paslanabilen malzemeler kullanmıştır. Bu davranışındaki amacı kötü kullanımın dünyaya nasıl zarar verebileceğine dikkat çekmektir (Atakan, 2008, s.63). Smithson’un bu çalışması zamanla sular altında kalmıştır.1990’lı yılların sonlarına doğru küresel ısınma kaynaklı meydana gelen kuraklıkla “Sarmal Dalgakıran” dikkat çekecek derece farklı olarak yeniden ortaya çıkmıştır (Morley, 2021, s.159). Smithson, “Sarmal Dalgakıran”ı özellikle endüstriyel bir

bölgede inşa ederek insanın doğayla ilişkisine dikkat çekmek istemiştir (Antmen, 2010, s.252). Robert Smithson(1979) açıklaması şu şekildedir:

Ülke çapında çok sayıda madencilik alanı, artık kullanılmayan taş ocakları, kirlenmiş göller ve nehirler var. Böylesi zarar görmüş yerlerin yeniden işlev kazanabilmesi için önerilebilecek pratik çözümlerden biri de ‘Arazi Sanatı’ kapsamında toprağı ve suyu geri kazanmanın yollarının aranmasıdır. Yakın dönemde Hollanda’da yeniden işlenip kullanılabilir duruma gelmek üzere ayrılmış bir kum ocağında çalıştım. Hollandalılar, fiziki coğrafya konusunda son derece duyarlılar. Madencilikle toprağın yeniden kazanılması arasında diyalektik bir ilişkinin kurulması gerekir. Sanatçı ve madenci, doğanın farklı açılardan temsilcileri olarak kendi konumlarının bilincinde olmalılar. Bu tür bir bilinç, madencilğe ve endüstriye yansıcaktır. Madenci teknolojinin soyutlamaları nedeniyle yaptığı şeyle ilgili farkındalığını yitirdiğinde, pratik gereksinimleri göz ardı edecektir. Dünyanın kömüre ve yollara ihtiyacı var, evet, o halde kömür madenciliğinin ya da yol yapımının kirli atıklarına da bir çare bulunmalı. Ekonomi dünyadan soyutlandığında, doğal süreçlere kördür. Sanat, çevreciyle endüstri arasındaki iletişimi sağlayan bir kaynağa dönüştürülebilir. Çevre bilinci ve endüstri iki ayrı çıkmaz yol gibi değil, birbiriyle bir noktada kesişen yollar gibi düşünülmelidir. Sanat, ikisi arasındaki gerekli diyalektik ilişkiyi sağlayabilir (Antmen, 2010, s.258-259).

Görsel 2. 10. Robert Smithson, *Spiral Jetty* (Sarmal Dalgakıran), 4,6 m x 460 m, 1970, ABD (<http://10>)

Arazi sanatçılarından Christo, eserlerinde hiçbir katkı maddesi içermeyen farklı tipteki kumaşları kullanır (Yıldırım, Aşıkkutlu ve Kaya, 2020, s.2040). Christo, Florida Biscayne Koyu’ndaki küçük adacıkları gerekli izinleri aldıktan sonra pembe bir kumaştan örtüyle kaplayarak Çevrelenmiş Adalar’ı Mayıs 1983’te gerçekleştirir (Görsel 2.11). Christo projelerinde yaratıcı sezginin, toplumsal sistemin üzerinde olduğuna dikkat çekmiştir (Atakan, 2008, s.80). Christo bu projeyle ilgili şunları söyler:

Sanırım projenin yıkıcı bir boyutu vardı ve bu nedenle birçok sorununuz oldu. Büyük olasılıkla bütün karşı çıkışlar, bu eleştiriler bu nedenle. Eğer üç bin doları bir film seti için harcasaydık buna kimse karşı çıkmazdı. Film çekebilmek için adaları yakmaya kalkabilirlerdi ve gene sorun çıkmazdı. Projenin büyük gücü, tümüyle mantık dışı olmasından. Projenin ana fikri zaten bu, bütün değerleri kuşkulu kılmak (Atakan, 2008, s.80).

Görsel 2. 11. Christo Çevrilmiş Adalar, 1980-83 (<http://11>)

Füsun Onur, Türkiye’de çevre sorunlarını eserlerinde konu edinen ilk öncülerdendir. Sanatçı; kâğıt, karton, ip, plastik gibi kırılabilen kalıcı olmayan malzemeler kullanmıştır (Atakan, 2008, s.12). “Bir Tohum Yeşeriyor” adlı eserinde, üstü açık bir cam kabın içini toprakla doldurup içinde stilize bir bitki filizlendirir; izleyici toprağın altında toprağa zarar verenleri görürken aynı zamanda da bitkinin koruyucu boyutunun yer aldığı oyunları fark eder (Görsel 2.12) (Oğuz, 2015’den aktaran Öztürk, 2022, s.7-8).

Görsel 2. 12. *Fusun Onur, Bir Tohum Yeşeriyor, 1979, (http-12)*

Swetlana Ostapovici, insanın yıkıcılığını, çevreye verdiği zararları düzeltmenin tek yolunun tükettiği ve elden çıkardığı her şeyi yeniden kazanması gerektiğini düşünmektedir (Köklü, 2021). Çalışmalarında geri dönüştürülmeyi bekleyen atıkları fotoğraflar ve bu fotoğraflara Buda, Rodin'in Düşünen Adam'ı (Görsel 2.13), kurdun memesinden beslenen "Remus" montajlanarak çarpıcı bir tezatlık oluşturmayı amaçlar (Brown, 2014'den aktaran Köklü, 2021).

Görsel 2. 13. *Swetlana Ostapovici, Metal Recycling 18 (Metal Geri Dönüşüm) 2010, (http-13)*

Julia Lohman, doğal bir malzeme olan deniz yosununa sanat çalışmalarında yer vermiştir (Görsel 2.14). Sanatçı, sürdürülebilir bir malzeme olan deniz yosununu alternatif bir malzeme olarak görmektedir. Sanatçı, bilinçli olarak yosunun doğal yapısının hissedilebilir olmasını ister. Sanatçının sanatsal bağlamda çevre bilinci arttırmaya yönelik görüşleri şu şekildedir:

Organik tarım modellerini, hali hazırda var olan alternatif ekosistemler üzerinde geliştirerek hem dünyamızı destekleyebilir hem de sürdürülebilir tasarım malzemeleri üretebiliriz. Tasarımcılar olarak sürdürülebilir materyalleri talep eder ve kullanırsak, büyük değişimin ilk adımını başlatmış oluruz (Kayahan ve Çevik, 2021, s.4-5).

Görsel 2. 14. Julia Lohmann, *Yosun Enstalasyonu*, 2023, Frankfurter Kunstverein, (<http-14>)

Japon heykeltıraş Sayaka Ganz, çevre açısından ciddi bir sorun olan atıklara odaklanır. Atık malzemeyi kullanan Ganz çarpıcı renkler ile hareketli hayvan figürleri yapmaktadır. Sanatçının çalışmaları yakın mesafeden gözlemlendiğinde plastik nesnelerin fırça darbeleri gibi kullandığını görürüz (Görsel 2.15) (Kayahan ve Çevik, 2021, s.7).

Görsel 2. 15. Sayaka Ganz, *geri kazanılmış plastik nesneler, boyalı alüminyum ve çelik armatür, tel, kablo bağları*, 2013 (<http-15>)

16. İstanbul Bienali, Nicolas Bourriaud küratörlüğünde Yedinci kıta başlığıyla okyanuslardaki kirliliğe ve atık yığınlarına dikkat çekmektedir (“Yedinci kıta”, 2019, s.12). “Elmas Deniz, kavramsal çalışmalarında kapitalizmin ve Antroposen’in getirdiği ekolojik değişimlere dikkat çekiyor.” (“Yedinci kıta”, 2019, s.85). Bienaldeki çalışmasında ortadan kaybolan akarsularla alakalı iki eseri sergileniyor. Sanatçının Kayıp Sular çalışması, İstanbul’un Şişli’den Taksim Meydanı’na kadar olan bölgesini kapsayan üç boyutlu topografik bir rölyeftir. Bu rölyefte üzerinden yolların geçtiği nehir ve dere yatakları işaretlenmiştir (Görsel 2.16) (“Yedinci kıta”, 2019, s.85).

Görsel 2. 16. *Elmas Deniz, Kayıp Sular, 2019, üç boyutlu ahşap rölyef, 68x100x75 cm (http-16)*

Eloise Hawser 16. İstanbul Bienali için multimedya yerleştirmesi Çöp Boşaltma Alanı, iki filmden (Görsel 2.17) ve bir dizi heykelsi çalışmadan (Görsel 2.18) oluşur. Sanatçı, atıkların işlenip geri dönüşümünün çoğunlukla yakıtla dönüştürüldüğü arıtma ve geri dönüşüm tesislerini inceler. Hawser bu tesislerde bulduğu atıklardan yapılmış heykeller de sergileyerek atık kavramında toplumsal yönleri ortaya çıkarıyor (“Yedinci kıta”, 2019, s.99).

Görsel 2. 17. *Eloise Hawser, 16. İstanbul Bienali, 2019, (http-17)*

Görsel 2. 18. *Eloise Hawser, Devrilme Salonu, 2019, ([http-18](#))*

2.7.İlgili Araştırmalar

Araştırmının bu bölümünde çevre bilinci kazandırma amacı kapsamında yapılmış olan tezler ve araştırmalar verilmiştir.

“Görsel Sanatlar dersinde üç boyutlu tasarımların öğretilmesinde atık nesnelerle yapılacak çalışmaların katkısı (Ortaokul 6. sınıf örneği)” başlıklı Ramazan Karagöl’ün yüksek lisans tezinde; öğrenciler atık malzemeler kullanıp üç boyutlu uygulamalarıyla tasarım ilkelerini de öğrenmeleri hedeflenmiştir. Araştırma hem deneysel hem de betimsel niteliktedir. Bu araştırma Ankara ilinde Elmadağ ilçesindeki bir devlet okulu olan Yaşar Doğu Ortaokulunda 6. Sınıf seviyesinde 22 deney ve 22 kontrol grubu bulunan toplam 44 öğrenci ile yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan sonuçlar neticesinde atık malzemelerle yapılan üç boyutlu uygulamalar ile yalnızca kâğıt, karton gibi malzemeler kullanarak yapılan üç boyutlu uygulamalar arasında önemli bir fark ortaya çıkmıştır (Karagöl, 2016).

“Görsel Sanatlar dersinde atık nesnelerle işlevselliği olan tasarım çalışmaları uygulama örneği” adlı yüksek lisans tezinde Merve Dağ; Görsel Sanatlar dersinde atıklarla ilgili yapılan çalışmalarda kullanılabilirliği olan çalışmalar gerçekleştirerek, geri dönüşüme ve çevre duyarlılığına olan etkisini araştırmaktadır. Nicel bir araştırmadır. Bu çalışmada deneysel desen yönteminden olan tek grup öntest-sontest uygulanmıştır. Çalışma grubu; Çorum ili Kargı ilçesi Atatürk Ortaokulunda 2018-2019 eğitim-öğretim yılında eğitim gören, 6.sınıf seviyesinde 45 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmanın başlangıcında, öğrencilere hazırbulunuşluk seviyesini ölçmek amacıyla ön test uygulaması yapılmıştır. Daha sonra bu öğrencilere çevre duyarlılığı ile geri dönüşüm hakkında bilgilendirmeler yapılmıştır. Öğrenciler konu olarak verilen “atık malzemelerden oyuncak tasarım” konusunda işlevsel ürünler ortaya koymuştur. Yapılan araştırma sonucunda; istenilen işlevsel ürün ortaya koyma hedefine ulaşılmıştır. Uygulama sonrasında atıkların geri dönüşümü hakkında bilgilenmişler ve atıklarla farklı ürünler ortaya koyabileceklerini kavramışlardır. Çöp ve atık kavramını iyi öğrenen öğrenciler geri dönüşüm ve çevre eğitimi hakkında temel bilgileri kazanmıştır (Dağ, 2020).

“Görsel Sanatlar dersi 11-12 yaş grubu öğrencilerine çevre bilinci kazandırılmasında atık malzeme kullanımının etkisinin incelenmesi” adlı Gülsüm Yavuz’un yüksek lisans tezinde; 11-12 yaş grubu öğrencilerinin Görsel Sanatlar dersinde

atık malzeme kullanımının, öğrencilerde çevre bilinci oluşturmaya ve resimdeki yaratıcılık düzeyine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Deneysel desen modellerinden, statik grup öntest-sontest desen modeline göre araştırma süreci planlanıp yürütülmüştür. Çalışma, 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında, Antalya ili Konyaaltı ilçesine bağlı bulunan, İTÜ ETA Vakfı Konyaaltı Doğa Koleji ortaokul öğrencileriyle yapılmıştır. 20 deney, 23 kontrol grubu olmak üzere toplam 43 öğrenciden oluşmaktadır. Yapılan çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, görsel sanatlar dersinde atık kullanımının 11-12 yaşlarındaki öğrencilere çevre bilinci oluşmasında ve resimde yaratıcılık seviyelerinde etkili olduğu görülmektedir. Görsel sanatlar dersinde atık malzeme kullanımının ön planda olduğu bir eğitim programının, MEB’de var olan programa göre hazırlanmış bir eğitim programından, çevre bilinci kazanımları ve yaratıcılık düzeyleri bakımından daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Yavuz, 2021).

“Görsel sanatlar dersi öğretim programı (ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabında çevre eğitimi” başlıklı Seda Çalışır’ın yüksek lisans tezinde; amaç Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının (Ortaokul) ve Görsel Sanatlar Öğretmen Kılavuz Kitabının (2019) incelenmesi ile; içerikteki görsel, konu ve kazanımların çevre eğitimine faydalarını incelemek varsa eksiklerini ve olumsuzluklarını belirlemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kılavuz kitabında yer alan çevre eğitimi konularının yeterli olmadığını ve çevre eğitime yönelik kazanımların doğrudan değil dolaylı yoldan desteklendiği görülmüştür. Çevre eğitimi konusu diğer bölümlerde görsellerle desteklenerek ağırlık verilmeli ve kılavuz kitabında çevre eğitimi konusu tekrar tasarlanmalı, çevre eğitimi ayrı bir bölüm olarak yer almalı sonuçlarına ulaşılmıştır (Çalışır, 2021).

“Geri dönüşümlü kâğıt hamurunun yaratım malzemesi olarak görsel sanatlar eğitiminde kullanımının öğrencilerde kâğıdın geri dönüşümü hakkında bilgi ve alışkanlık kazanımına yönelik etkileri” başlıklı Z. Lale Çavuldur’un makalesinde öğrencilerde kâğıdın dönüştürülmesi konusunda bilinç sahibi olmaya ve geri dönüşüm davranışlarına yönelik etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Araştırma, özel bir eğitim vakfına ait ortaokulda öğrenim gören 22 öğrenciyle sekiz hafta süren uygulama yapılmıştır. Öğrenciler geri

dönüştürülen kâğıtlardan elde edilen hamur ile papier maché tekniği kullanıp sanatsal çalışmalar yapmışlardır. Öğrenciler bu araştırma öncesi kâğıt kullanımı hakkında bilgileri çok genel seviyede iken uygulamayla birlikte ortaya çıkan kâğıt hamuruyla üç boyutlu tasarımlar üretmişlerdir. Araştırmanın sonucunda öğrenciler kâğıdın önemini anlamış, kâğıdın gereksiz tüketilmesinden uzak durmuş, kâğıtları geri dönüşüme vermiş böylece öğrenciler çevre bilinci de kazanmıştır (Çavuldur, 2017).

“Üstün-özel yetenekli çocuklara yönelik görsel sanatlar eğitiminde atık malzeme kullanımı (Manisa ili örneği)” başlıklı Cihangir Hür’ün yüksek lisans tezinde BİLSEM için seçilmiş özel yetenekli çocukların, atık malzeme ile çalışmalarının neticesinde ortaya çıkan durumun değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel yönteme dayalı durum çalışması ve bir tür eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın uygulaması Manisa ili Şehzadeler Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 8-10 yaş aralığındaki ÖYG-1-ÖYG-2 öğrencileriyle yapılmıştır. Araştırma öncesi atık malzeme olarak evsel atıkları bilen öğrenciler araştırma sonrası diğer atık malzemeler hakkında bilgi sahibi olmuştur. Araştırma sonrası öğrenciler geri dönüşüm, temiz çevre, sürdürülebilirlik ve atık malzemelerin sanat çalışması olarak kullanılması konularına ilgileri ve duyarlılıkları artmıştır. Öğrencilerin atık malzemenin geri dönüştürülebilir olmasının yanında bir sanat ürünü ve malzemesi olabileceğini anladıkları, temiz çevre, geri dönüşüm, atık yönetimi konularında bilinçlenmiştir (Hür, 2019).

“Sürdürülebilir yaşam için geri dönüşüm eğitiminin 8. sınıf öğrencilerinin çevre bilincine etkisi” başlıklı Kübranur Yiğit’in yüksek lisans tezinde sürdürülebilir bir hayat için geri dönüşüme yönelik eğitimin, 8. Sınıf öğrencilerinin Fen Bilgisi dersinde çevreye karşı görüşleri ve çevreye karşı tutumlarını değiştirmede etkisini incelemektir. Araştırma yarı deneysel desen olup ön test ve son test kontrol grupludur. Araştırmanın uygulaması İstanbul’un Bağcılar ilçesine bağlı devlet okulunda eğitim gören ve 8. sınıfta okuyan 60 öğrencinin katılımı ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin çevre tutumu, çevre bilgisi ve çevresel davranışlarını olumlu etkilemiştir (Yiğit, 2019).

“Sanat eğitiminde sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi üzerine bir çalışma” başlıklı Nuray Mamur’un makalesinde sanat yoluyla çocukların kendilerini, toplumsal çevreyi ve doğayı keşfetmelerini sağlamaya dönük etkinlikler sürdürülebilirlik temelinde geliştirilmiş ve geliştirilen etkinliklerin çocuklara katkısını incelemek amaçlanmıştır. Eylem araştırmasıdır. Araştırmanın uygulaması Denizli iline bağlı özel bir kurumun

Eğitim ve Kültür Vakfı bünyesinde ilkokul 4. Sınıfta okuyan 11 öğrenci ile ortaokul 5. Sınıfta okuyan 9 öğrenciden oluşan toplam 20 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda sürdürülebilir sanat etkinliklerinin çevre üzerine yeni fikirlerin ve değerlerin keşfedilmesi konusunda öğrencilere katkı sağladığı görülmüştür (Mamur, 2017).

“Atık nesnelerin sanat eğitiminde kullanılması” başlıklı Firdevs Sağlam ve Turan Enginoğlu’nun makalesinde amaç atık malzemenin sanat eğitiminde kullanımının çocuklar üzerindeki etkilerini ve kazanımlarını incelemektir. Atık malzemeler ile çalışma yapan çocukların, geri dönüşüm kavramını öğrenmesi, doğal kaynakları dikkatli kullanma, yaratıcılık özelliğinin artması ve olumlu anlamda davranışlarının değişmesi sonucuna ulaşılmıştır. Atık malzemelerin resimde yaratıcılık bakımından destekler nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sağlam ve Enginoğlu, 2016).

“Okul öncesi dönemde etkili çevre eğitimi için görsel sanat etkinliklerinin kullanımı” başlıklı Elif İçen Kükürt’ün yüksek lisans tezinde okul öncesi dönem çocuklarında birbirleriyle ilişkili sanat etkinlikleriyle oluşturulan çevrede çevre bilincinin kazandırılması amaçlanmıştır. Araştırma ön test- son test ve kontrol grubu modelindedir. Araştırmanın uygulaması Kars’ta bulunan Atatürk ilköğretim Okulu anasınıflarındaki 48-60 aylık çocuklarla yapılmıştır. Bu çalışmada okul öncesi dönemde çevre eğitiminin uygulanmasıyla, çevre bilincinin yükselmesine önemli katkıya sahip olduğu görülmüştür (İçen Kükürt, 2021).

“Ortaokul 5. sınıf öğrencilerine çevre bilinci ve hayvan sevgisi kazandırılmasında kolaj tekniğinin kullanılmasının etkileri” adlı Esra Abdullah’ın yüksek lisans tezinde görsel sanatlar dersinde kolaj tekniğini kullanan öğrencilerde hayvan sevgisi ve çevre bilinci kazandırılması hedeflenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışma ön test-son test kontrol gruplu modele göre uygulanmıştır. Araştırmanın uygulaması Özel Artı Sonsuz Ortaokulunda 5. sınıfta okuyan 31 öğrenciden oluşmuştur. Araştırma sonucunda kolaj tekniğini kullanan öğrencilerin çevreye karşı duyarlılığı ile hayvan sevgisinin geliştiği görülmüştür (Abdullah, 2015).

“Ortaokul öğrencilerinin geri dönüşüme yönelik metaforik algıları ve farkındalıkları” başlıklı Şule Egüz ve Latif Gökalp’in makalesinde ortaokul öğrencilerinin geri dönüşüm kavramına ait sahip oldukları metaforik algıları belirlemek ve bu kavrama yönelik farkındalıklarını çizimlerle ortaya koymalarını amaçlamıştır.

Araştırmada nitel araştırma modellerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın uygulaması 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Adıyaman'daki bir ortaokulda 8.sınıfta okuyan 116 öğrenciden oluşmuştur. Araştırma sonucunda çalışma grubundaki öğrencilerin birbirinden farklı metaforik algılara sahip olduklarına ve erkek öğrencilerin geri dönüşüm kutularını kız öğrencilere göre daha aktif kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Egüz ve Latif, 2023).

“Görsel sanatlar öğretmenlerinin sürdürülebilirlik kavramını kazandırmaya yönelik görüşleri” başlıklı Canan Korkut Demir'in yüksek lisans tezinde öğretim etkinliklerinin yapılandırılmasında sürdürülebilirlik konusunu kazanımlar yolu ile edindirmeye yönelik görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerini almak amaçlanmıştır. Nicel araştırma desenlerinden betimsel araştırma kullanılmıştır. Araştırmada anket kullanılmıştır. Araştırmanın uygulaması ilköğretim ikinci kademesinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenleri ile yapılmıştır. Bu araştırma, görsel sanatlar öğretmenlerinin, sürdürülebilirlik kavramını öğretim programında belirlenen öğrenme alanlarına göre kazanımlarla edindirmeye yönelik görüşlerinin ortaya konması açısından önemlidir (Korkut Demir, 2023).

“Geri dönüşüm konusu ile ilgili ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesi” başlıklı Hava İpek Akbulut, İsmihan Nur Kale ve Şeyda Uzun'un makalesinde 8. sınıftaki öğrencilerin geri dönüşüm hakkında fikirlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemi olup fenomenoloji deseni uygulanmıştır. Bu araştırma 2021-2022 eğitim- öğretim döneminde İstanbul'da bulunan bir okulun 8. Sınıfta okuyan 39 öğrencisinden oluşmuştur. Araştırmadan kullanılan anket sonuçlarına göre öğrenciler geri dönüşümü maddelerin tekrar kullanılması olarak ifade etmişlerdir. Geri dönüşümü yapılabilen maddelere en çok kâğıt, plastik ve elbiseyi örnek verirken geri dönüştürülemeyen maddelere meyve, sebze kabuklarını örnek vermişlerdir. Öğrencilerin geri dönüşümle ülkenin ekonomisine sağladığı faydalar bakımından ifadeleri; giderlerin azalması ve ülkenin dışa bağıllığını azaltmıştır, şeklindedir (İpek Akbulut, Kale ve Uzun, 2024).

3.YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde çalışma grubu, araştırma yöntemi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile verilerin analizi konusundaki açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Görsel sanatlar eğitimi, yeni bilgiler ve buluşlar ışığında görsel sanatlar alanını daha ileri taşımak için araştırma yapmak zorundadır (Kırıçoğlu Tekin, 2009, s.154). Bu çalışma ortaokul 6. Sınıf öğrencilerinin Görsel Sanatlar dersinde atık malzeme kullanımıyla öğrencilerin çevre bilinci kazanımını hedeflemiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, "... gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir." (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.37).

Durum çalışmaları, karmaşık bir durumun geniş bir şekilde tanımlanmasına ve kendi ortamında belirlenen parçalara göre daha detaylı olarak çalışılmasını sağlar (Subaşı ve Okumuş, 2017). Durum çalışması "...‘nasıl’ ve ‘niçin’ sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine olanak veren bir araştırma yöntemi”dir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.301). Duruma ilişkin derinlemesine bir anlayış sunmak için, "Araştırmacı mülakatlardan gözlemlere, dokümanlardan görsel-işitsel materyallere kadar birçok veri çeşidi toplar." (Creswell, 2016, s.100). Durum çalışması kişiye özgü ya da toplumsal ortamda bir durumun araştırılmasını planlar (Stake, 1998’den aktaran Kırıçoğlu, 2009, s.163). Durum çalışması bir okul, kurum veya bir sosyal grup ya da toplulukla ilişkili durum ya da sorunların incelenmesine dayalı bir yaklaşımdır (Soğancı, 2021, s.164).

3.2.Çalışma Ortamı

Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Mersin’ in Anamur ilçesinde bulunan Anamur Ortaokulunda yapılmıştır. Araştırma çalışma takviminde belirlenen haftalarda (EK-1) yapılmıştır. Okulda iki tane Görsel Sanatlar öğretmeni

vardır. Okulda bulunan tek resim atölyesini Görsel Sanatlar öğretmenleri dönüşümlü olarak kullanmaktadır. Atölyedeki oturma planı u şeklindedir ve atölyede bir tane lavabo bulunmaktadır. Sınıflardaki oturma düzeni ise geleneksel sınıf sıra düzeninde arka arkaya oturma şeklindedir. Her sınıfta akıllı tahta bulunmaktadır. Araştırmada ilk hafta bilgilendirme sunumu akıllı tahta üzerinden yapılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği okul (Görsel 3.1), görsel sanatlar atölyesi (Görsel 3.2) ve sınıf (Görsel 3.3) gösterilmiştir.

Görsel 3. 1. *Uygulamanın yapıldığı Anamur Ortaokulu*

Görsel 3. 2. *Uygulamanın yapıldığı görsel sanatlar atölyesi*

Görsel 3. 3. Uygulamanın yapıldığı sınıf

3.3. Katılımcılar

Bu araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde ilköğretim altıncı sınıfta okuyan toplam 21 öğrenci ve araştırmacı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde ayrıntılı amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme; zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların ayrıntılı olarak çalışılmasına olanak vermektedir (Patton, 1987’den aktaran Yıldırım ve Şimşek, s.116). Nitel araştırmada genellikle amaçlı örneklem kullanılır. Amaçlı örneklem ile araştırmacı katılımcılarını seçerken kendi yargılarına dayanan ve araştırmanın amacına ulaşmak için kişileri seçmekte kullanılan en uygun örneklemedir (Lawrence vd., 2016’dan aktaran Daşdemir, 2021). Amaçlı örneklem yöntemlerinden tipik durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, araştırmada yapılan uygulama veya yeniliğin olduğu durumlar arasından, en tipik olanın seçimiyle çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, s.118). Araştırmacının belirlediği tipik ortam, kendi çalıştığı bir devlet okulunda 1 öğrenci hariç tüm sınıfın katıldığı bir sınıftan oluşmaktadır.

Araştırma 22 kişilik altıncı sınıf öğrencilerinden 1 öğrencinin araştırmaya katılmak istememesinden dolayı 21 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere uygulama sonrasında yüz yüze olarak yedi sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme soruları yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevapların raporlaştırılmasında etik ilkeler gereğince öğrencilerin isimleri yerine başka isimler verilmiştir (Bkz. tablo 3.1).

Tablo 3. 1. *Çalışma grubunda yer alan öğrencilere ilişkin bilgiler*

Kod adı	Cinsiyet
Eren	Erkek
Yağız	Erkek
Ela	Kız
Ayşe	Kız
Yakup	Erkek
Mustafa	Erkek
Ece	Kız
Emine	Kız
İlayda	Kız
Naz	Kız
İpek	Kız
Ayla	Kız
Önder	Erkek
Ata	Erkek
Emre	Erkek
Hakan	Erkek
Nil	Kız
Nisan	Kız
Derin	Kız
Halil	Erkek
Hira	Kız

3.4 Verilerin Toplanması

Bu çalışmanın veri toplama süreci 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde bir devlet okulunda gerekli izinler alınarak gerçekleşmiştir. Çalışma okulun altıncı sınıf öğrencileriyle 4 hafta boyunca 40 dakikalık görsel sanatlar dersinde gerçekleşmiştir. Öğrenci velilerinden alınan izin belgeleri ile başlayan süreç 4. haftanın sonunda yarı yapılandırılmış görüşme sorularının cevaplandırılmasıyla sona ermiştir. Bu süreçte kullanılan veri toplama araçları şunlardır:

Gözlem: Bir ortam ya da kurumda meydana gelen davranışı derinlemesine tanımlamamızda uygulanan bir yöntemdir (Bailey, 1982’den aktaran Yıldırım ve Şimşek, s.172). Bu yöntem davranışların doğal ortamında gerçekçi bir şekilde incelenmesini gerektirir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.172). Gözlem sırasında araştırmanın yapıldığı ortam, katılımcılar, etkileşimler ve araştırmacının davranışları izlenebilmektedir

(Creswell, 2016, s.168). “Nitel gözlemlerde kullanılan en yaygın kaydetme yöntemi not almadır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.184). Gözlem yapılırken her şeyin yazılması mümkün değildir (Creswell, 2016, s.168). Gözlem yapılırken kamera ve ses kayıt cihazları, araştırmalarda sık kullanılan kayıt teknolojileridir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.184). Kamera ile çekilen görüntüler tekrar izlenerek detaylı olarak gözlemlenir ama bu süreçte gözlemi yapılacak kişilerden onay alınması gereklidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.185).

Araştırmacı gözlemini video kamera ile gerçekleştirilmiştir. Gözlem sürecinde araştırmacı sınıfta gerçekleştirilen etkinliklere müdahale etmemiştir. Kayıtların gerçekleştirilebilmesi içinde etik kuruldan (EK-2), ilgili kurumlardan (EK-3) ve öğrenci velilerinden (EK-4) resmi olarak izin alınmıştır. Video kayıtları araştırmayı yapan kişinin bilgisayarına aktarılıp kaydedilmiştir. 2022-2023 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Görsel Sanatlar dersindeki uygulama gözlemlerine ait bilgiler tablo 3.2 de verilmiştir.

Tablo 3. 2. *Araştırmanın yapıldığı gözlem tarihi ve gözlem yeri*

Gözlem Haftası	Gözlem Tarihi	Gözlem yeri
1.Hafta	03.05.2023	Sınıf
2.Hafta	10.05.2023	Sınıf
3.Hafta	17.05.2023	Resim atölyesi
4.Hafta	24.05.2023	Sınıf

Doküman incelemesi: Doküman incelemesi, araştırmada amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi veren yazılı verilerin analizidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.189). Araştırmada öğrenci ve araştırmacı günlükleri tutulmuştur. Öğrenci günlükleri için araştırmacı her ders sonunda öğrencilere a4 kâğıt dağıtıp öğrencilerden günlüklerini tutmalarını istemiştir. Günlüklerini yazan öğrencilerden kâğıtlar geri toplanmıştır. Araştırma süreci boyunca öğrenci günlükleri yazma ve toplama süreci bu şekilde devam etmiştir. En son tüm günlükler dosyalanıp dökümleri yapıp veri analizine hazır hale getirilmiştir. Araştırmacı günlüğünü de araştırmacı, uygulama sürecindeki gözlemlerini her ders sonunda ayrıntılı bir şekilde not alarak yazmıştır.

Görsel sanatlar dersinin yıllık planındaki kazanımlar ve öğrenme yöntemi, uygulama sürecine uygun olarak yapılandırılmıştır. Dört haftalık uygulama için günlük ders planı oluşturulmuştur. Ders planına tablo 3.3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. 3. Uygulamaya ilişkin Günlük Ders planı

Atık Malzeme Kullanımıyla Çevre Bilinci Uygulaması 3-24 Mayıs 2023	
DERS	Görsel Sanatlar
SINIF	6.Sınıf
SÜRE	4+40 dakika (4 Hafta)
TEMEL BECERİLER	Atık malzeme bilinci Çevre bilinci Yaratıcı düşünme becerisi
ÖĞRENME ALANI	1-Görsel Sanatlarda Görsel İletişim ve Biçimlendirme
KAZANIM	G.6.1.2. Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı materyalleri ve teknikleri kullanır.
ARAÇ ve GEREÇLER	Atık malzeme, makas, yapıştırıcı
ÖĞRENME-ÖĞRETME YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	Anlatım, sunum, örnek gösterim, araştırma ve uygulama.

SÜREÇ
1.Öğretmen atık malzeme, atık malzemenin sanatta kullanımı içerikli çevre bilinci oluşturmaya yönelik sunumu akıllı tahta aracılığıyla gerçekleştirir. Öğretmen atık malzeme biriktirme sürecinden bahseder. Öğrencilerden bir sonraki derse biriktirdikleri atık malzemeleri ile gelmelerini ister. (40 dakika) 2. Öğretmen, öğrencilerin atık malzemeler ile yapacakları röprodüksiyonları seçmeleri için önceden belirlenmiş olan sanat eserlerini akıllı tahtadan açar. Öğrenciler sanat eseri seçimlerini yapar ve çizmeye başlarlar. Çizimini bitiren öğrenciler atık malzemeler ile renklendirmeye başlarlar. (40 dakika) 3. Öğrenciler kendi topladıkları atık malzemeleri çizimlerinin üzerine yapıştırmaya başlarlar. Makas ve yapıştırıcı kullanırlar. (40 dakika) 4. Öğrenciler, atık malzeme yapıştırma sürecinin tamamlanmasıyla uygulama sonlanır.

DEĞERLENDİRME
1.Öğrencilerin sürece katılıp katılmadığı değerlendirilir. 2.Öğrencilere yaptıkları çalışmalara yönelik sorular sorulur.

Yarı-yapılandırılmış görüşme: “Bu görüşme yaklaşımı, görüşme sırasında irdelenecek sorular veya konular listesini kapsar.” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.130). Yarı yapılandırılmış görüşmede, görüşmeci önceden hazırladığı sorulara daha ayrıntılı bilgi almak için ek sorular sorabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.130). Araştırmada

kullanılan veri toplama araçlarından biri yarı-yapılandırılmış görüşmelerdir. Araştırmada uygulamasını tamamlayan toplam 21 öğrenci ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler bire bir ses kaydı alınıp gerçekleşmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme sorularından üç tanesi şunlardır: “Bu çalışma sürecinde çevre konusundaki düşüncelerin nelerdi? Anlatır mısın?” “Bu uygulama sende çevre bilinci olarak nasıl bir etki yaptı? Anlatır mısın?” “Bu uygulamanın sana neler kazandırdığını düşünüyorsun? Anlatır mısın?”. Yarı-yapılandırılmış görüşme sorularının tamamına (EK-5)’te yer verilmiştir. En son tüm ses kayıtları dosyalanıp dökümleri yapıp veri analizine hazır hale getirilmiştir. Araştırmada öğrencilerle yapılan görüşme sürelerine ait bilgiler tablo 3.4’te verilmiştir. Araştırmada bir diğer doküman fotoğraf ve video kayıtlarıdır. Araştırmacı uygulama sırasında ayrıntılı fotoğraf çekimleri gerçekleştirmiştir.

Tablo 3. 4. Öğrencilerle gerçekleştirilen görüşme süreleri

Öğrenci	Süre
Eren	00:06:39
Yağız	00:05:59
Ela	00:04:33
Ayşe	00:07:00
Yakup	00:05:57
Mustafa	00:08:54
Ece	00:06:38
Emine	00:07:17
İlayda	00:06:11
Naz	00:06:15
İpek	00:13:08
Ayla	00:04:41
Önder	00:10:20
Ata	00:05:25
Emre	00:07:15
Hakan	00:05:50

Nil	00:05:56
Nisan	00:07:10
Derin	00:05:17
Halil	00:05:02
Hira	00:04:52

3.5. Araştırmanın Uygulama Süreci

Bu araştırmanın uygulama süreci 6. sınıf öğrencileriyle dört hafta boyunca 40 dakikalık Görsel Sanatlar dersinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı uygulama sürecini tek başına yürütmüştür.

1.hafta (03/05/2023): Araştırmanın İlk dersi sınıf ortamında gerçekleşmiştir. Araştırmacı dersin öğretmeni olduğu için öğrencilerle tanışma yapılmamıştır. Araştırmacı, araştırma hakkında bilgi verip veli izin dilekçelerini öğrencilere dağıtır. Araştırmacı, sınıf ortamında bulunan akıllı tahta aracılığıyla atık malzemeler, atık malzemelerle yapılmış olan sanat çalışmaları ve çevre bilinci içerikli sunumu gerçekleştirir. Sunumun gerçekleştirildiği ortam Görsel 3.4’te gösterilmiştir. Öğrencilerin atık malzeme biriktirip ve bir sonraki derse atık malzemeleri ile gelmeleri istenmiştir.

Görsel 3. 4. Bilgilendirme sunumunun yapıldığı ortam

2. hafta (10/05/2023): Uygulama sınıf ortamında yapılır. Araştırmacı, öğrencilere akıllı tahtadan uzman ile belirlenmiş olan 24 sanat eserini gösterir ve öğrencilerden istedikleri eseri seçip çizimlerini ister. Öğrenciler atık malzeme uygulamasını gerçekleştirecekleri sanat eserlerini seçip çizimlerini yaparlar. Görsel 3.5'te öğrencilerin çizimlerini gerçekleştirdiği zamana ait görsel vardır. Öğrenciler derse topladıkları ve biriktirdikleri atık malzemeler ile gelirler. Çizimini erken bitiren öğrenciler bu biriktirip getirdikleri atık malzemelerle atık malzeme uygulamasına başlar. Atık malzemeler, sınıfın oturma düzeni ve masaların küçük olmasından dolayı boş bir alanda toplanmıştır. Ders sonunda öğrenciler getirdikleri atık malzemeleri diğer derste tekrar kullanmak için okulun atölyesine bırakırlar. Araştırmacı atık toplama ve biriktirme sürecinin devam ettiğini ve gelecek hafta da biriktirdikleri atık malzemeleri derse getirmelerini ister.

Görsel 3. 5. Öğrencilerin sanat eseri çizimlerini gerçekleştirdikleri görüntü

3.hafta (17/05/2023): Okulda bulunan tek görsel sanatlar atölyesini okulun iki öğretmeni dönüşümlü olarak kullanmaktadır. 3.hafta uygulaması atölyede yapılır. Öğrenciler çizimlerini tamamladıkları için bu derste atık malzemelerin yapıştırma süreci

başlamıştır. Önceki haftadan atölyede bırakılan atık malzemelere öğrencilerin yeni getirmiş oldukları atık malzemeler de eklenir. Atölyedeki oturma planı u şeklindedir ve atölyede geniş masalar bulunur. Geniş masalar atık malzemeleri masaların üzerine koymak için uygundur (Görsel 3.6). Sınıfta atık malzemeyi almak için sürekli yerinden kalkıp atıkların bulunduğu yere gitmek durumunda kalan öğrenciler atölye ortamında daha rahat bir çalışma ortamı yakalamışlardır. Makas, yapıştırıcı gibi malzemeleri getirmeyen ve unutan öğrenciler ihtiyaçlarını arkadaşlarından almıştır. Makas getirmeyi unutan bazı öğrenciler kesmek yerine kopararak çözüm üretmiştir. Ders saati sonunda atık malzemeler diğer hafta da kullanmak için yine atölyede bırakılır. Araştırmacı dersin sonunda veli görüşme odasında çalışmasını bitiren öğrencilerle tek tek yarı-yapılandırılmış görüşme sorularını sorarak görüşmelerini gerçekleştirir. Görüşmelerde ses kaydı alınmıştır.

Görsel 3. 6. Geniş masa kullanımına ait görüntü

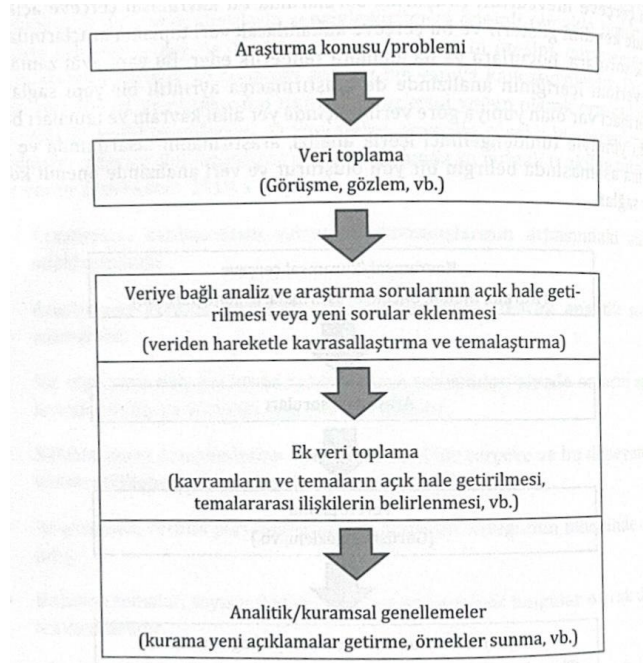
4.hafta(24/05/2023): 4.hafta atık malzeme uygulaması sınıf ortamında yapılır. Uygulamasını bitirmeyen öğrenciler bu dersin sonunda bitirir. Ders saati sonrası öğrencilere tek tek yarı-yapılandırılmış görüşme soruları sorulur. Ses kaydı alınır.

3.6. Veri Analizi

Nitel araştırmada veri analizi, verilerin hazırlanması, kodlama sonrası temaların oluşturulması ve verilerin tablolar ya da tartışma şeklinde sunulmasıdır (Creswel, 2016, s.182). Araştırmacı, araştırmanın ve elde edilen verilerin özelliklerinden yola çıkarak kendi araştırması için bir veri analiz planı oluşturmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.239). Araştırmada içerik analizi olarak tümevarımcı analiz kullanılmıştır. “... tümevarımcı (deductive) analiz amacı verinin içinden çıkan kavram ve temaların ön planda olduğu bir analiz yöntemi ya da yaklaşımıdır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.240). Araştırmacı genel bir soru ile başlar ve araştırma süreç içinde şekillenir ve süreç sonunda araştırmacı analitik genellemelere ulaşabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.241). Veri analizinde,

Toplanan verilerin betimlenmesi ve doğrudan alıntılarla zenginleştirilmesi önemli olmakla birlikte, bu aşamada asıl hedef, olay ve olguların yüzeysel resminin ötesini, görünenin arka planını ortaya çıkarmak ve bulguları anlamlı bir yapıya kavuşturmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.240).

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme ile elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir (Bkz. Şekil 2.1.).

Şekil 3. 1. Tümevarımcı veri analiz süreci (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.241)

Bu araştırmada veri toplama araçlarındandır yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler, ders video kayıtları, araştırmacı ve öğrenci günlükleri ve öğrenci çalışmalarından oluşan dokümanlardan toplanan veriler betimsel analiz yaklaşımı ile analiz edilip alanyazından da faydalanarak yorumlanmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda kodlamalar yapılmış olup alt temalara ulaşılmış ve temalar tablolaştırılmıştır. Bulgular bölümünde ayrıntılı olarak detaylar işlenmiştir. Veriler araştırmacı ve öğrencilerin ifadelerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

3.7.Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliğı

Araştırmacı, kullanılan veri toplama araçlarının ve araştırma deseninin geçerliliğini ve güvenilirliğini titiz bir şekilde kontrol etmeli ve sonuçları okuyucuya rapor etmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.281). Durum çalışmasında, çalışmanın güvenilir ve geçerli olması için ortaya atılan öneriler doğrulanabilir olmalıdır. Saydamlık, bulgulara sadık kalmak ve etik tutum davranışı içinde bulunmak çalışmamızın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlar (Saban ve Ersoy, 2019, s.158).

Nitel araştırma yönteminde geçerlik, araştırmanın yaptığı araştırmayı olduğı şekliyle ve mümkün olduğunca nesnel olarak gözlemesidir (Kirk ve Miller, 1986'dan aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.281). Durum çalışmasının yapı geçerliliğini artırmak için çeşitli veri toplama yöntemi kullanılması, araştırmanın yapı geçerliliğini artırır (Aytalı, 2012). Yapı geçerliliğini artırmanın bir başka yolu toplanan verilerin desteklenmesi ile ilgili bir kanıt zinciri oluşturmaktır. Uygulamanın sonunda da ortaya çıkan raporun veri toplama sürecinde kendisinden veri toplanmış bir kişi tarafından okunup fikirlerinin alınmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.311). Araştırmanın bulduğı sonuçlara nasıl vardığını net, anlaşılır bir şekilde ortaya koyması ve sonuçlarla ilgili olarak kanıtları diğerkişilerin de ulaşabileceğı şekilde sunması iç geçerliliğı artırır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.312). Dış geçerlik araştırma sonuçlarının benzer ortamlara ve durumlara genellenebilirliğine bağılıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.283). Bu araştırmada araştırmacı araştırma sürecini nesnel olarak gözlemlemiştir. Kamera kaydı ile kayıt altına alarak yeniden izleme fırsatı elde etmiştir. Araştırmada birden fazla veri toplama yöntemi (gözlem, kamera kaydı, ses kaydı, öğrenci ve araştırmacı günlükleri) kullanılmıştır. Araştırmanın geçerliliğinin sağlanması için öğrencilerle yapılan görüşmeler için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları için uzman görüşü

alınmış ve gelen dönütlere göre görüşme soruları yeniden düzenlenmiştir. Görüşmeler yüz yüze ses kaydı alınarak yapılmıştır. Araştırmacı, gerektiğinde inceleme yapmak amacıyla kayıtları saklamıştır. Toplanan veriler görsel ve öğrenci ifadeleri ile desteklenmiştir.

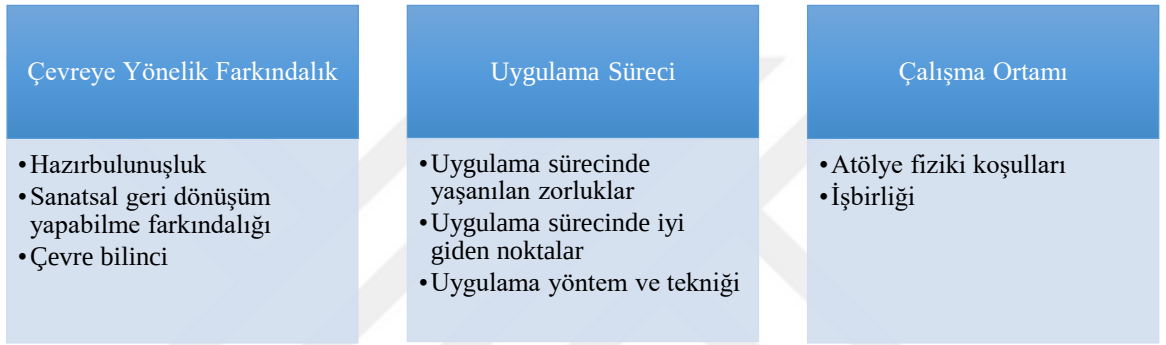
Güvenirlilik, “... yapılmış olan bir çalışmanın başka bir araştırmacı tarafından aynı biçimde tekrar edildiğinde, aynı veya benzer sonuçları vermesi ile ilgilidir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.312). Diğer bir deyişle araştırmacıdan kaynaklanan hatanın ve taraflılık durumunun azaltılması ile güvenilirliği artırırız (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.312). Durum çalışmalarında güvenilirliği artırmak için, araştırmacı ortaya koyduğu süreçleri anlaşılır ve şeffaf bir biçimde açıklamalı ve verilerle desteklemeli, araştırmasına ilişkin ihtiyaç durumunda diğer kişilerin de faydalanabileceği veri tabanı oluşturulmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.312). Araştırmacı, araştırmanın güvenilirliği için çalışmasını belirli bir sistem içinde geliştirip tüm adımlarını ayrıntılı bir şekilde anlatıp verilerle destekler (Subaşı, Okumuş, 2017).

Araştırmada güvenilirliği arttırmak için araştırma sürecinin olabildiğince şeffaf ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir. Uygulamanın gerçekleştiği ortama ait fotoğraflar ve öğrencilerin ürünlerini gerçekleştirdikleri sürece ait fotoğraflar verilmiştir. Araştırmada görüşmeler ses kaydı ile kayıt altına alınmıştır. Ses kayıtlarının dökümü yapıldıktan sonra diğer veri toplama araçlarıyla elde edilen veriler araştırmacı ve tez danışmanı tarafından kodlanmıştır. Araştırmada geçerliği ve güvenilirliği artırmak amacıyla bulgularda öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılara ve öğrenci ürünlerine yer verilmiştir.

4.BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada, görsel sanatlar dersinde atık malzeme uygulamasıyla çevre bilinci kazandırılması amaçlanmıştır. Bulgularda öğrencilerin görüşlerine, öğrenci ürünlerine, araştırmacı ve öğrenci günlüklerindeki doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları kapsamında elde edilen temalar:

- Çevreye yönelik farkındalık,
- Uygulama süreci,
- Çalışma ortamı, olarak belirlenmiştir.

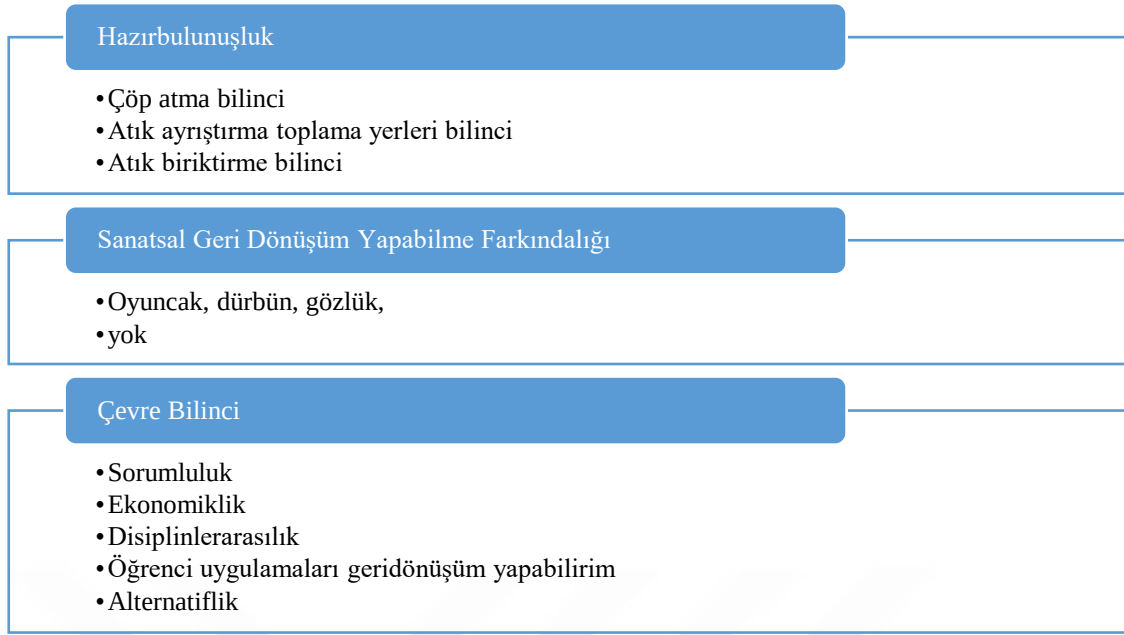
Şekil 4. 1. Araştırma bulgularını oluşturan temalar ve alt temalar

4.1.Çevreye Yönelik Farkındalık Temasına İlişkin Bulgular

Çevreye yönelik farkındalık temasına ilişkin elde edilen alt temalar;

1. Hazırbulunuşluk
2. Sanatsal geri dönüşüm yapabilme farkındalığı
3. Çevre bilincidir.

Bu alt temaları oluşturan kodlar aşağıda gösterilmektedir.

Şekil 4. 2. Çevreye yönelik farkındalık temasında bulunan alt temalar ve kodlar

4.1.1. Hazırbulunuşluk alt teması

Hazırbulunuşluk alt temasının ilk kodu olan *çöp atma bilinci* kodunda Ela; bu araştırma öncesinde yerlere çöp atma davranışının olduğunu “Ben de etrafa bir şeyler atıyordum ama bu çalışmadan sonra hiçbir şey atmamaya başladım ve etkili oldu yani.” ifadesinden anlıyoruz. Çevre bilinci olarak yerlere çöp atmamanın yeterli olduğunu düşünen Eren; “Yere çöp atmamayı falan biliyordum doğayı kirletmemeyi biliyordum.” ifadesinde bulunmuştur. Emre’nin de “Hocam her şeyi çöpe atıyordum.” ifadesiyle her şeyi çöpe attığını atık malzemeye ait bir bilgisinin olmadığını anlıyoruz.

Çevre bilinci olarak çevreye çöp atmamak dışında *atık ayrıştırma toplama yerlerinin bilincinde* olan öğrenciler bulunmaktadır. Yağız “Geri dönüştürülebilen atık maddelerin, plastiklerin geri dönüşüme; çöplerin çöp kutusuna atılabileceğini biliyordum. Bilinçliydim.” şeklinde ifade etmiştir. Yine aynı şekilde Naz da geri dönüşüm toplama yerlerini ve bu geri dönüşüm toplama yerlerinin amacını bildiğini şu şekilde ifade etmiştir: “Hocam çöpleri yere atmamamız gerektiğini çevre kirliliğini önlemek için çöplerimizi suya, çevreye, ağaçların olduğu alanlara atmamamız gerektiğini biliyordum. Geri dönüştürülebilir olanlarını geri dönüşümlere atmamız gerektiğini biliyordum.”. Mustafa’nın da “Pet şişeyi falan biliyordum, sadece cam atıklar elektronik atıklar hakkında bilgim yoktu fazla.” sözlerinden atık malzeme olarak sadece pet şişe gibi plastik

malzemeleri bildiğini diğer atık türleri hakkında detaylı bilgiye sahip olmadığını anlıyoruz. Önder'in ise atık malzeme olarak plastik dışında diğer atık malzemeler hakkında da bilgisi vardır. Önder'in ifadesi şu şekildedir: “İnsanlar etrafı kirletiyorlar, atıkları atıyorlar, her atık çöp değil. Mesela cam, kâğıt, metal, pil, sonra plastik... Bunlar geri dönüştürülebiliyor. Onları geri dönüştürüp başka şeyler yapabiliyoruz.”

Görsel 4. 1 Naz'ın atık malzeme uygulaması

Bu uygulama öncesinde genel olarak öğrencilerin günlük hayatlarında *atık biriktirme* davranışını gerçekleştirmediklerini görüyoruz. Hakan'ın “Öyle çok bir şey israf etmiyordum zaten. Ya geri dönüşüme atıyordum ya da kullanabildiğim şeyleri ablamın eski mukavvaları falan vardı. Hep şimdi kullandım bilgim olduğu için.” ifadesinden evde kâğıt tarzı malzemelerin tekrar kullanılabilir düşüncesiyle atılmadığını anlıyoruz. Aynı şekilde İlayda da, atıkları çöpe attığını sene sonunda okullarda geri dönüşüm adına yapılan kitap-defter toplanma zamanında bu sürece katıldığını şu şekilde ifade etmektedir. “Atıkları çöpe atıyorduk, direk şimdi çöpe atmıyorum, biriktiriyorum; direk- sadece kitapları falan okula getiriyordum.” İpek, “Atıklarımızı çevreye atmamamız

gerektiğini geri dönüşüme atmamız gerektiğini biliyordum.” ve Ayla, “ Ağaçları boş yere kesmememiz gerektiğini, kâğıtları boş yere harcamamız gerektiğini, evdeki geri dönüşümleri mesela geri dönüşüme atmamız gerektiğini biliyordum.” şeklindeki ifadelerinden atıkları geri dönüşüm alanlarına atmaları gerektiğinin bilincinde olduklarını anlıyoruz. Atıklar ve geri dönüşümler hakkında hazırbulunuşluğu olan bu öğrenciler uygulamayla birlikte atık ve geri dönüşüm hakkında daha detaylı bilgi sahibi olmuşlardır.

4.1.2.Sanatsal geri dönüşüm yapabilme farkındalığı alt teması

Bu uygulama öncesinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun atık malzemeler ile ilgili hiçbir deneyiminin olmadığını görüyoruz. Bu öğrenciler atık malzeme uygulamasıyla ilk defa sanatsal çalışmalarını gerçekleştirdiler. Sanatsal geri dönüşüm yapabilme farkındalığı kazandılar. Altı öğrencinin ise daha önceden atık malzemeler ile yapmış olduğu çalışmaları bulunmaktadır. Bu altı öğrenciden ikisinin yapmış olduğu çalışmalar okul döneminde kâğıt rulolarındandır. Bu öğrencilerden Emine, “Aslında bir kere çok küçükken yapmıştım; tuvalet kâğıtlarından gözlük yapmıştım, birleştirerek beş altı yaşlarımda anaokulunda öğretmenimiz bize yaptırmıştı.” Naz da “İlkokulda kendim kâğıt rulolardan kalemlige benzer bir çalışma yapmıştım.” ifadesinde bulunmuştur. Diğer dört öğrenciden Eren ise yaptığı çalışmaları şu şekilde ifade etmiştir:

Evde küçük küçük çalışmalarım vardı. Kâğıtları birleştirerek oyunlar hazırlıyordum. Ablamla beraber monopoly tarzı oyun vardı, küçük eşyalarla adam yapıp oynamıştık. Oyuncak gibi şeylerde minyon gibi şey vardı; üç dört tane onlara kâğıtlarla bir şeyler yazdık sonra kâğıtlarla zar atıp oynadık. Tuvalet kâğıdı rulolarını birleştirip dürbün yapmıştım (Eren).

İlayda’nın “Şişe kapağından adam yapmıştım. Kâğıdın üstüne kapakları adam gibi yapıştırmıştım. Şişeleri çizgi gibi kullanmıştım.” ve Hakan’ın “Daha önce çok yapmıştım, paraşüt falan yapmıştım, araba falan... Paraşütü poşetle yapmıştım ucuna ip falan bağlamıştım karton bir de evde figür vardı onu kullandım.” şeklindeki ifadelerinde yaptıkları atık malzeme uygulamalarını anlatmışlardır. Önder de daha önceden yapmış olduğu atık malzeme uygulamasını şu şekilde anlatmıştır:

Eskiden oyuncak yapıyordum. Şöyle çocukken roket yapıyordum; iki tane bardak alıp birinin ortasını oyup yüzler çiziyordum, döndürerek yüzler görüyordum, bazen yapmaya da çalışıyordum. İki tane başarılı oldu ama diğerleri başarılı olmamıştı. Düzgün yapamıyordum ama yine de saklıyordum (Önder).

Bu altı öğrencinin uygulama öncesinde atık malzemeler ile yapmış oldukları çalışmalar oyuncak dürbün gibi nesnelerdir. Uygulamayla beraber bu öğrenciler atık malzeme kullanımını geliştirdi. Sanatsal çalışmalarda da aynı uygulamayı yapabileceklerinin farkındalığı oluştu.

4.1.3.Çevre bilinci alt teması

Çevre bilinci alt temasının ilk kodu *sorumluluk* kodunda yerlere çöp atma davranışı bulunan Emre'nin bu davranışını bıraktığını ve atık biriktirmeye başladığını şu şekilde ifade etmiştir. “Çevre bilinci hocam! Eskiden yerlere çöp atıyordum şimdi atmamaya başladım. Geri dönüşümleri artık yerine göre atıyorum. Ben poşete biriktiriyorum; kâğıt gibi çöplerimi odamda kapıda asılı.”. İpek'in “Bundan sonra atıkları ayırırım.” ve Önder'in “Bu çalışma ile beraber çevreye karşı daha duyarlı olmam gerektiğini öğrendim, katkısı oldu. Bu çalışma ile beraber çevrenin bilincinde olacağım.” ifadeleriyle çevreye karşı sorumluluk aldıklarını anlıyoruz. Atık biriktirme sorumluluğu olan Emine; “Artık atıkları biriktirmeye başladım, çöpe atmamaya başladım. Biriktirdiklerimden de resim yapabilirim, yapamasam da geri dönüşüm kutusuna atarım.” şeklindeki ifadesiyle kendisinin de atık malzemelerden geri dönüşüm yapabileceğini anlıyoruz. Atık malzeme biriktirme davranışı göstermeyen öğrenciler uygulama sonrasında atık malzeme biriktirme alanları oluşturmuşlardır. Bunu Nil şu şekilde ifade etmektedir:

Evdeki her şeyi böyle her şeyi atmamam gerektiğini poşet gibi bir yerde biriktirip onları kullanabileceğimizi, kullanmayacaklarımızı da atık toplama yerlerine atmayı çöpe atmamayı, kâğıt gibi atıkları odamızda oluşturduğumuz atık kutumuza atıyoruz. Marketlerden aldığımız kutuları değerlendiriyorduk (Nil).

Hakan'da “Kullanamayacağım şeyleri geri dönüşüme atıyorum, evde ablamın bir sürü eski kitabı var, onları mesela bir köşeye koyuyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Ece, evde annesinin atıkları ayırdığını kendisinin de bu uygulama sonrasında atıkları ayırmaya başladığını şu şekilde ifade etmiştir. “Annem önceleri atıkları ayırıyordu, ben ayırmıyordum. Şimdi ben de bunu yapmaya başladım. Çevremde gördüğüm atıkları geri dönüşüme atıyorum. Çöpe atmıyorum artık.” Derin de evde atıkları ayırmaya başladığını bu sürece annesinin de dahil olduğunu ifade etmektedir. “Artık böyle yumurta kaplarını falan biriktiriyorum, annem de ayrı bir poşete koyuyor.”

Öğrenciler resimlerini yaparken genellikle farklı boya malzemesi kullanırlar. Bu uygulamada Halil kendi biriktirdiği atık malzemeleri kullanarak boya kullanmamış olduğunu, *ekonomik* olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

Hocam daha önce resim için boya gibi malzemeleri daha çok para harcıyorduk, şimdi harcama yapmıyoruz; evdeki kâğıt gibi, kablo gibi malzemelerle yeni malzemeler yeni resimler yapmaya çalışıyorum. Yeni sanatlar yapmaya çalışıyorum (Halil).

Çevremizde bulunan her şey geri dönüştürülerek değerlendirilebilir, israf olmadan ekonomikliğin sağlanacağını Emine, “Her şeyin dönüştürülebileceğini, israf kaçınılabileceğimizi öğrendim.” şeklinde ifade etmiştir.

Çevre bilinci alt temasının *disiplinlerarasılık* kodunu Eren’in Fen Bilimleri dersi proje ödevini atık malzemeler ile gerçekleştirmesi vermektedir. Atık malzemeyi her alanda kullanabileceğini söyleyen Eren; proje çalışmasında atık malzeme kullanımını şu şekilde anlatmıştır. “İyi bir etki yaptı hatta annemlere diyorum geri dönüşümleri bana verin, ben evde bir şeyler yapayım diyorum. Atık malzemelerden ev yaptım. Proje için Fen Bilimleri dersinde ısı yalıtımları yapacaktık orada böyle çubuklardan.”

Öğrenciler biriktirdikleri atık malzemelerle yaptıkları uygulama sonrası atık malzemeleri geri dönüşüme atmak dışında kendilerinin de bunları yeniden kullanarak *geri dönüştürebileceklerinin farkındalığı* oluşmuştur. İpek bunu “Atıkları daha farklı yerlerde kullanabileceğimizi öğrendim. Geri dönüşümü kendimizin de sağlayabileceğimizi gördüm.” şeklinde ifade etmiştir. Bu uygulama öncesinde çöp olarak gördüğü atık malzemelerin geri dönüşümünü sağlayabileceğini fark eden Ayla; “Çevre bilinci kazandırdığını geri dönüşümlerimizle bir şeyler yapabileceğimizi. Evimizde hemen çöpe attığımız şeyleri şimdi geri dönüştürebileceğimizi, başka şeylerde de kullanabileceğimizi düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Geri dönüşümü sağlayabileceğini düşünen Mustafa “Atıkları geri kullanabileceğimi, sanat çalışmalarında da kullanabileceğimi öğrendim.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrencilerden iki tanesi bu uygulama dışında atık malzemeleri kullanarak yeni çalışmalar da yapacağını söylemişlerdir. Yakup, “Atıkları topluyoruz rengi uymayanları geri dönüşüme atıyorum. Fotokopi çıkartıp yeniden yapmayı deneyeceğim. Çok eğlenceliydi.” şeklinde anlatırken Derin bunu şu şekilde ifade etmiştir:

Çevre bilincini daha güzel görmemi sağladı. Artık böyle atıklar bulduğumda oturup bir şeyler yapmayı planlıyorum. Önceden atık biriktirmiyordum resim yaptıktan sonra kalan atıkları atmadım, onlarla yeni bir şey yapacağım renklerini bulduktan sonra (Derin).

Nisan, aynı sınıfta bulunan ikiz kardeşiyle beraber evde atık malzemeleri kullanarak farklı çalışmalar yapmaya çalıştıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

Atıkları atardık; şimdi değerlendirebiliriz, resim yapabiliriz. Hediye paketlerini ayırıyoruz, kâğıtları biriktiriyorum. Atıkları topluyorduk ama şimdi daha fazla topluyoruz. Şimdi daha fazla ayırıyoruz. Atık malzemelerle bir şeyler yapmaya çalışıyoruz, odamıza asıyoruz (Nisan).

Önder, boya olmadığı zamanlarda *alternatif* olarak atık malzeme kullanabileceğini “Çevre bilincinin önemini kazandırdı çevreyi korumamızı sağladı bazen boya bulamadığım zaman çalışmalarımı bu şekilde de yapabileceğimi öğrendim.” ifade etmiştir. Ayşe ise boyamadan farklı olarak alternatif malzemelerle de çalışmalar yapılabilceğini şu şekilde ifade etmiştir:

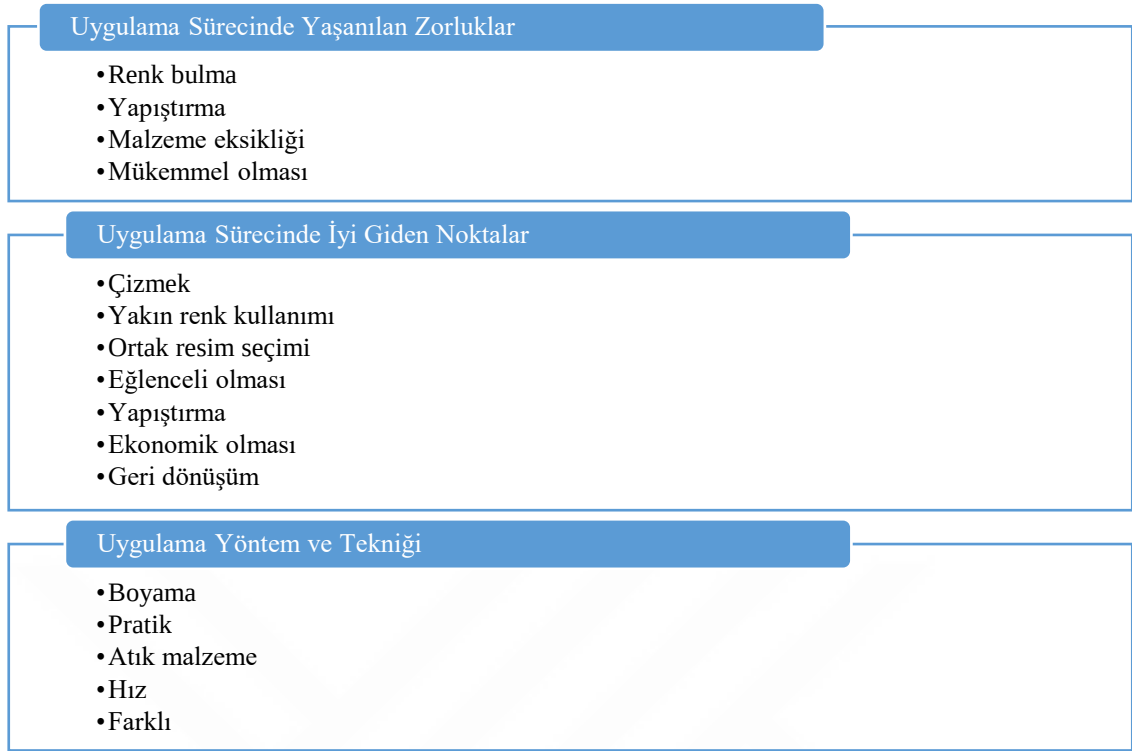
Geri dönüşümleri sadece geri dönüşüme atmak değil de kendimizin de resim yapabileceğini değerlendirebileceğini öğrendim. Hatta bunu evde de tekrar yapabilirim hoşuma gittiği için. Resim anlayışımı da daha çok geliştirdi. Sadece boyalarla değil geri dönüşüm atıkları ile ya da başka malzemeler ile de resim yapabileceğini öğrendim. Süreç iyi geçti farklı bir aktivite oldu (Ayşe).

4.2. Uygulama Süreci Temasına İlişkin Bulgular

Uygulama süreci temasına ilişkin elde edilen alt temalar;

1. Uygulama sürecinde yaşanan zorluklar
2. Uygulama sürecinde iyi giden noktalar
3. Uygulama yöntem ve tekniği

Bu alt temaları oluşturan kodlar aşağıda gösterilmektedir.

Şekil 4. 3. Uygulama süreci temasında bulunan alt temalar ve kodlar

4.2.1. Uygulama sürecinde yaşanan zorluklar alt teması

Uygulama sürecinde yaşanan zorluklar alt temasının ilk kodu olan *renk bulma* kodunda Ayla “Resmime uygun renkleri bulmakta zorlandım.” ve Nisan’ın “Zorluk yaşamadım, bazen atığın rengini bulmakta zorlandım.” ifadelerinden öğrencilerin uygulamalarını gerçekleştirirken seçtikleri sanat eserinde bulunan bir rengi atık malzemelerin içerisinde bulmada zorlandıklarını anlıyoruz. Süreçte zorlanmadığını ama uygulamasında bulunan bir rengi bulmakta zorluk yaşayan Eren bunu “Çok bir zorluk yaşamadım ama turuncu rengi bulmakta zorlandım.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerin uygulamalarını yaparken zorlandıkları diğer bir durum *yapıştırma* olmuştur. Ayşe ve Nisan yapıştırmada zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerden bazıları da malzeme yapısına göre bazı yerleri yapıştırmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Atık malzemelerden poşeti yapıştırırken zorluk yaşadığını Derin “Çok yaşamadım ama poşetin üzerine bir şey yapıştırmak zorluyordu, kalkıyordu.” ve İpek “Yapıştırıcıyı sürerken poşetler çıkıyordu o biraz beni zorladı.” şeklinde ifade etmişlerdir. Hira ise pet şişe kapağını yapıştırmada zorlandığını şu şekilde ifade etmiştir: “Kapağı yapıştırırken biraz zorlandım. Onun haricinde zorlanmadım.”

Görsel 4. 2. *Hira'nın atık malzeme uygulaması*

Atık malzeme olarak ip kullanan İlayda, ipi yapıştırmakta zorlandığını “Hocam gözünü falan keserken ya da saçını yapıştırırken yaşadım. Saçında zorluk yaşadım. Topuzunda az bombeli gibi olsun derken üzerine biraz uhu bir daha yaptım, biraz daha uhu biraz daha şey yapmıştım.” şeklinde ifade etmiştir.

Görsel 4. 3. *İlayda'nın atık malzeme uygulaması*

Ayşe günlüğüne, “Atıkları yapıştırırken biraz zorlandım. Ama keyifliydi. Az da olsa yaptım.”(17 Mayıs 2023) şeklinde yapıştırırken zorlandığını belirtmiştir. “Az da olsa yaptım.” ifadesiyle uygulama sürecinde malzemeleri yapıştırırken zorlandığını anlıyoruz. Atık malzemelerin kalın yapısından dolayı kolay yapışmamasından bahseden Yağız “Atıklar yapışma açısından biraz zor.” ifadesinde bulunmuştur.

Uygulamada öğrenciler *malzeme eksikliğinden* kaynaklı zorlanmalar yaşamışlardır. Makas ve yapıştırıcı en çok unutilan malzemelerdir. Mustafa, “Kartonlar yetmedi, yapıştırıcı sorunu oldu, makas sorunu oldu. Malzeme unutmaktan kaynaklı elimle kopardım. Arkadaşımdan malzeme aldım.” ifadesiyle makas getirmeyi unuttuğunu, kullanacağı atık malzemeleri eliyle kopartarak çözüm yolu bulduğunu görmekteyiz.

Görsel 4. 4. Mustafa'nın atık malzeme uygulaması

Öğrenciler eksik olan malzemelerini arkadaşlarından kullanmıştır. Önder de yaşadığı zorlukları “Bugün çalışmamı yaparken makasımı unuttum. Yapıştırıcım bitmişti. Yapıştırıcı vs. arkadaşlarımdan istedim.” şeklinde ifade etmiştir. Aynı öğrencinin yaşadığı bir diğer zorlukta fazla atık biriktiremediğini uygulama esnasında kalemlüğünde bulunan bitmiş bir kalem de çalışmasında kullandığını şu şekilde ifade etmiştir: “Evde fazla eşya biriktiremedim. Kumaş vardı sadece, böyle kalemlüğimde fazladan şeylerde buldum kullanılmayan”.

Görsel 4. 5. Önder'in atık malzeme uygulaması

Hakan çalışmasını getirmeyi unuttuğunu ve atık malzemelerle yaratıcılığını kullanarak o anda yeni bir resim yaptığını günlüğüne şu şekilde yazmıştır: “Bugün resim dersinde resmi unuttum ama onun yerine başka bir şeye başladım onda atık malzemelerle deniz ve kumsal yaptım zevkli ve güzeldi çok az sıkıldım.” (17 Mayıs 2023)

Öğrenciler uygulamalarını yaparken *mükemmel olmasını* istemelerinden kaynaklanan zorlanmalar yaşamışlardır. İpek sert plastik ve kalın karton gibi malzemeleri keserken istediği formları yapmakta zorlanmıştır. Bunu da “Kesmek biraz zordu, tam mükemmel olmadı.” şeklinde ifade etmiştir. Ela kullandığı atık malzemelerin üzerinde yazılar olduğu için yazı olmayan malzemeler aramıştır. Bulamadığı renklerde yazılı olan atık malzemelerden kullanmıştır. “Hocam böyle renk bulmada ve üstünde yazı olmadan yapmak istediğim için onlarda sorun yaşadım.” ifadesinde de Ela’nın yaptığı uygulamanın mükemmel olmasını istediğini görüyoruz. Emine boyama yaparken elde ettiği boşluksuz yapıyı atık malzeme uygulamasında da yakalamaya çalışmıştır. Bu durumun kendisini zorladığını şu şekilde ifade etmiştir: “İlk başta renklerine göre bulmakta çok zorlandım. Renklerine uygun olup olmadığına bir de boşluk kalmamasına dikkat ettim, ona çalıştım; o yüzden de küçük küçük parçalar oldu.”

Görsel 4. 6. *Emine'nin atık malzeme uygulaması*

4.2.2.Uygulama sürecinde iyi giden noktalar alt teması

Uygulama sürecinde iyi giden noktalardan çizmek kodunda İlayda'nın “Çizmeyi daha çok sevdim.” ifadesiyle öğrencinin uygulamada en çok sanat eserinin çizim aşamasını sevdiğini anlamaktayız. Uygulaması için atık malzemelerden turuncu rengi bulmakta zorlanan Eren renk arama sürecinde turuncu renk yerine rastlantısal olarak turuncuya *yakın renkleri* bulup kullanma sürecini “Rengi ararken zorlanıp farklı renkler yapmak çok hoşuma gitti. Resmin üst tarafını yaparken turuncu, sarı, kırmızı renkler kullandım.” şeklinde ifade etmiştir.

Görsel 4. 7. *Eren'in atık malzeme uygulaması*

Eser seçimlerini yaparken bazı öğrencilerin yakın arkadaşlarıyla *aynı resmi seçtikleri* gözlemlenmiştir. Arkadaşıyla aynı sanat eserini çalışan Derin, atık malzemelerin içinde aradığı renkteki atıkları bulduğu zaman arkadaşıyla paylaştığını şu şekilde ifade etmiştir: “Mesela ben bir şey bulduğumda ona da veriyordum. O da kullanıyordu güzel oluyordu.” Bu ifadeyle bu öğrencilerin atık malzeme bulma sürecinde işbirliği içerisinde olduklarını görüyoruz. Bu durum aradıkları renkteki atık malzemeyi bulma süresini de kısaltmıştır.

Görsel 4. 8. *Derin'in atık malzeme uygulaması*

Görsel 4. 9. *İpek'in atık malzeme uygulaması*

Görsel 4. 10. *Aynı çalışmayı yapan İpek ve Derin*

Sınıf olarak bu çalışmayı yapmak öğrencileri genel anlamda mutlu etmiştir. Öğrenciler için *eğlencelidir*. Ayla sınıfça aynı amaç doğrultusunda yapılan uygulama sürecini “Sınıf arkadaşlarımla birlikte çalışmayı sevdim.” şeklinde ifade etmiştir. Aynı şekilde uygulama sürecinde mutlu olan Ece de “Arkadaşlarımla ortak yapmak da benim için güzeldi.” ifadesinde bulunmuştur.

Görsel 4. 11. Ece'nin atık malzeme uygulaması

Ela “En çok arkadaşlarımla beraber çalışma yaptığım için eğlendim. Onda mutlu oldum ve geri dönüşüm yaptığımız için mutlu oldum.” ifadesinde arkadaşlarıyla beraber çalışma yapmanın dışında atık malzemelerin geri dönüşümünü sağlamanın da onu mutlu ettiğini anlıyoruz. Öğrenciler uygulamayı yaparken genel olarak eğlendiklerini ifade etmişlerdir. Derin “Böyle eğlenceliydi mesela her bulduğunu kullanabiliyorsun, sonuçta çok bir şey yok renk önemli her şeyi kullanabiliyordum. Güzel olmuştu hem de sınıfça yaptığımız için güzeldi.” şeklindeki ifadesinden her şeyi kullanabilir olmanın verdiği rahatlıktan dolayı süreçten keyif almıştır. Nisan, uygulama sürecinde eğlendiği için zamanın çok hızlı geçtiğini “Eğlenceliydi, zaman hızlı geçti atıkları değerlendiriyoruz.” şeklinde ifade etmiştir. Öğrenci uygulamasında Yağız’ın isteyerek uygulamasını gerçekleştirdiğini, sürecin onu mutlu ettiğini “Yapmayı, sevmeyi... kendim nasıl diyeyim

size kendim isteyerek yaptım; mutlu oldum.” ifadesinde sürecin eğlenceli olduğunu görüyoruz. Ayşe’nin, “Hoşuma gitti, eğlenceli oldu.” ifadesinde de eğlendiğini anlıyoruz.

Görsel 4. 12. *Nisan'ın atık malzeme uygulaması*

Görsel 4. 13. *Ayşe'nin atık malzeme uygulaması*

Mustafa'nın "Etkinliğe katılmaktan mutlu oldum." ve Ece'nin "Atıklardan resim yapmayı çok sevdim ve çok eğlendim. Çok güzel olduğunu düşündüm." ifadelerinden uygulama sürecinin eğlenceli geçtiğini anlıyoruz. Nil, rahatsızlanmasına rağmen süreçten çok keyif aldığını günlüğünde şu şekilde belirtmiştir:

Bugün çalışmamda yarısına kadar getirdim pek yapamadım kolum çıkmıştı ama arkadaşlarım bana yardım etti, bitiremesem de yine de yaptım. Etkinlik çok eğlenceli oluyor. Keşke hep böyle etkinlik yapsak çok iyi oluyor, keşke her zaman yapsak (31 Mayıs 2023).

Görsel 4. 14. Nil'in atık malzeme uygulaması

Hira'nın da günlüğüne "Bugün projemizi yapmaya devam ettik. Yaptığım projede poşet ve geri dönüşüm atıklarını kullandım. Dersimiz bana göre çok eğlenceliydi." (17 Mayıs 2023) şeklindeki notundan atık malzeme uygulamasının eğlenceli olduğunu anlıyoruz.

Öğrenciler, atık malzeme uygulamasında boş alanları boyamak yerine atık malzeme ile *yapıştırma* sürecini sevdiklerini ifade etmişlerdir. Mustafa'nın "Yapıştırmak daha kolay geldi." ve Ece'nin "Yapıştırma yapmak daha kolay geldi." şeklindeki ifadelerinde

yapıştırmanın daha kolay olmasını sevdiklerini görüyoruz. Hakan'ın, “Poşetleri oraya yapıştırmak hoşuma gitti mesela bir de limonun dışında mavi şeyler vardı onlar.” ifadesinden yapıştırma sürecinin hoşuna gittiğini anlıyoruz. Öğrenci Nil'in yapıştırmanın pratikliğinden kaynaklı keyif aldığını şu şekilde ifade etmiştir. “Yapıştırmak çok hoşuma gitti. Keyifliydi.”

Görsel 4. 15. Hakan'ın atık malzeme uygulaması

Öğrencilerden Emine, uygulama sürecinde atık malzemelerin geri dönüşümünü sevdiğini “En çok sevdiğim şeylerden birisi de bazı atıkların çöpe atılmaması, bunun geri kullanılması.” şeklinde ifade etmiştir. Önder bu uygulamada hiç boya kullanılmadığından dolayı *ekonomik* olduğunu ve atık malzemeleri yeniden kullanmanın öğrenciyi iyi hissettirdiğini şu şekilde ifade etmiştir:

Bu çalışma beni iyi hissettirdi. Bu çalışma bizi çevre dostu yapıyor, çevre için iyi olduğunu düşünüyorum. Bunları herkesin yapmasını isterim. Geri dönüşümle daha iyi oluyor Deniz Sağdıç atık malzemelerle sanat yapıyor onları hiç atmıyor (Önder).

Mustafa “Boya ile yaptığımız resmi geri dönüştürülebilir atıklar ile yaptığımız artısı geri dönüştürülebilir atıkları kullandık, iyi oldu. Resimde de normal boyalarla da iyi oluyor ama bu çalışma ile daha tasarruflu daha iyi oldu.” ifadesinden uygulamada geri dönüşümün sağlanmasıyla malzeme olarak daha ekonomik olduğunu anlıyoruz. Emine

de “Farkı şu: hiçbir şeyin israf olmaması, her şeyin geri dönüştürülebilmesi, bir de güzel durması...” ifadesiyle her şeyin geri dönüştürülerek değerlendirilmesinden bahsetmiştir. Önder, tüketim yapmadan çevre bilincine yönelik davranışlar sergilendiğini “Atıklardan yaptığımız resimler fazla boya harcamıyorduk, boya hiç yoktu. Bunları yaparken üzerinde yazılar falan oluyor ama yine de fazla boya harcamıyoruz. Çevre içinde olumlu oluyor.” şeklindeki ifadesinden anlıyoruz. İpek de sanatsal çalışmaları boya kullanımı olmadan, atık malzemeler ile yaparak, kullanılmış olan malzemenin yeniden kullanımını “Boyama yaparken hem boyama gidiyor. Atık malzemede giden bir şeyi yeniden kullanıyormuşuz gibi kayıp yok.” şeklinde ifade etmiştir.

Geri dönüşüm kodunda öğrenci Hira’nın “En çok geri dönüşümle bir şeyler üretebilmemizi sevdim. Keyif verdi, beni mutlu etti.” ifadesinde geri dönüşümün öğrenciyi mutlu ettiğini görüyoruz. Halil “Hocam çalışmamı yaparken en çok sondaki görünümünü atıkların bu kadar iyi kullanılabildiğini hoşuma gitmişti.” ifadesinden biriktirdiği atıkların geri dönüşümünü gerçekleştirmiş olmanın ve ortaya çıkan sonucun onu mutlu ettiğini görüyoruz. Bir başka öğrenci Yağız da günlüğüne “Bugün geri dönüşümlerden resim yaptık. Şahsen ben eğlendim. Dağ resmi yaptım ve sanırım güzel oldu.”(17 Mayıs 2023). İfadesiyle bitirdiği çalışmanın sonucundan mutludur.

Görsel 4. 16. Yağız'ın atık malzeme uygulaması

Eren'in “Atık malzemeleri geri dönüştürmeyi ve tekrar çöpleri yere atmamayı.” ve İpek'in “Böyle atıkları güzel bir şekilde kullanıyor olmamızı, hem de güzel bir çalışma

oldu.” ifadelerinden atık malzemelerin geri dönüşümü ile çevreye karşı duyarlı davranışlarda bulunduklarını bu davranışın onları mutlu ettiğini görüyoruz. İpek de atık malzemelerle yaptığı geri dönüşüm için öğrenci günlüğüne şunları yazmıştır: “Bugün yaptığımız etkinliği bitirdim. Poşetlerden daha çok kullandım. Renkli renkli poşetler kullanarak resmi canlandırdım. Çok eğlenceli iki hafta geçirdim. Bu etkinliği çok sevdim. Hem atıkları geri dönüştürdük hem de güzel bir etkinlik ortaya çıkardık.” (24 Mayıs 2023).

4.2.3.Uygulama yöntem ve tekniği alt teması

Boyama yaparken boyanacak alanın içini boyamakta zorlanan ama atık malzeme uygulamasında bu sıkıntıları yaşamadığını Emre’nin “Boyamayı sevmiyordum. Çizimi sevmiyordum. Boyamada hep dışına kaçırıyordum çizimim iyi olmadığı için.” İfadesinden anlıyoruz. Yağız da su bazlı boyalarla yaşadığı sıkıntıyı “Boyalarla nasıl diyeyim boyayı fazla sulandırdığımızda diğer yerleri bozuyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Görsel 4. 17. Emre'nin atık malzeme uygulaması

Atık malzeme ile yapılan uygulamada parçalı bir görüntünün olmasından dolayı boya ile yapılan resimlerin daha güzel görüldüğünü Mustafa’nın “Boyadığımız daha güzel görünüyor.” İfadesinden anlıyoruz. Boyama yaparken zorlanmayan Hakan ise

“Fırçayla boyamada çizersin boyarsın bir tık daha kolay olur. Ben boyamayı güzel yapıyordum.” ifadesiyle boyamanın daha kolay olduğunu ifade etmiştir. Boyama yaparken yorulan öğrencilerden İlayda “Boyamada kenarlarını yaparken kolum ağrıyordu.” ifadesinde bulunmuştur. Aynı şekilde Nisan da “Sulu boya ile yaptığım çalışmalarda kurumasını bekliyorduk ama bunda daha eğlenceli diğerinde dışına taşırmama sıkıntısı vardı bunda öyle bir şey yok. Boyama yaparken elimiz yoruluyor bunda eğlenceli.” ifadesiyle atık malzeme uygulaması sürecinde yorulmadığını anlıyoruz. Bu uygulamada renklendirmek için boya yerine atık malzeme kullanmanın yorucu olmadığını Derin “Bence bu çalışma daha güzel oluyor daha güzel görünüyor mesela onu boyarken yorulabiliyorsun. Boyama yaparken ama bunda çok bir şey gerektirmiyor. Her şeyi kullanabiliyorsun bence güzel.” şeklindeki ifadesiyle yorulmadığını anlıyoruz. Ela da atık malzeme uygulamasında elinin yorulmadığını “Kolay olması elim çok fazla yorulmadı, daha rahattım böyle rahat olduğum için.” şeklinde ifade etmiştir.

Görsel 4. 18. Ela'nın atık malzeme uygulaması

Resim yaparken bazı renkleri birbiriyle karıştırarak elde ederiz. Derin, boyama yaparken istenilen rengi bulmak için renkleri karıştırmanın uğraştırıcı olması, atık malzeme uygulamasında ise istenilen rengin direk kullanılabilir olmasının daha *pratik* olduğunu “ Hem güzel renklerde bulabiliyorsun mesela resim yaparken illa bir şeyle

karıştırman gerekiyor uğraşıyorsun.” şeklinde ifade etmiştir. İlayda da yapıştırmanın pratikliğini “Bu çalışmada yapıştırmak daha kolay oldu benim için.” şeklinde ifade etmiştir. Mustafa ise günlüğünde hazır kutuyu yapıştırmanın pratik olmasını “Geri dönüşüm ile ilgili resim yaptık buzdolabı poşetinin kutusuyla yaptım ve hiç zorlanmadım.”(17 Mayıs 2023). Şeklinde belirtmiştir.

Boyama konusunda kendisini başarısız olarak gören Eren, bu uygulamada *atık malzemeler* ile resmini renklendirmeyi sevmiştir. Bunu da “Normal renkleri kendim boyamayı çok beceremediğim için renkli atık malzemeler kullanmayı daha çok sevdim.” şeklinde ifade eder. Yağız’ın atık malzemeler ile daha rahat çalıştığını “Atıkları sevdim, boyamaya göre daha rahat çalıştım.” ifadesinden anlıyoruz. Ata’nın “Atık malzemelerle yaptığımız çalışma benim için daha kolaydı.” ifadesinden atık malzeme uygulamasını boyamaya göre daha kolay yaptığını anlıyoruz. Atık malzeme uygulaması sürecinin eğlenceli olduğundan bahseden Halil “Arayıp bulmak, araştırmak gibi böyle çok eğlenceli olmuştum. Bilgilendirici oldu.” şeklinde ifade etmiştir.

Görsel 4. 19. Ata'nın atık malzeme uygulaması

Görsel 4. 20. Halil'in atık malzeme uygulaması

Bu uygulamanın yapıştırmadan dolayı daha uzun sürdüğünü Hira “Yapıştırmak biraz zordu. Boyamaya göre daha uzun sürdü.” ifadesiyle boyamanın daha kısa sürede bittiğinden bahsetmiştir. Atık malzeme uygulamasında uygun renkteki atık malzemeyi arama sürecinin uzun sürdüğünü, boyamada ise hangi renge ihtiyaç varsa o renkteki boyayı direk kullanmanın daha *hızlı* olduğunu söyleyen Yakup; “Atık malzemede arasında küçük küçük boşluklar oluyor farklı renkleri kâğıttan kartondan onları kullanıyoruz ama normal resimde direk mor rengiyse moru kullanıyoruz hem öyle de çabuk bitiyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Görsel 4. 21. Yakup'un atık malzeme uygulaması

Nil de uygulamanın eğlendirici ve bilgilendirici olduğunu ve uygun renkteki atık malzemeyi bulup yapıştırma süresinin daha uzun olmasını daha keyifli bulduğunu şu şekilde ifade etmiştir: “Farkı hem daha eğlenceli hem daha bilinçlendim, bir de daha güzel oluyor. Boyamaları yaparken zaten rengini falan biliyorsun, boyayıp geçiyorsun kısa sürüyor, uzun sürmesi daha eğlenceli oluyor.” Boyama yaparken eli yorulan İpek “Elim yoruluyor ama atık malzeme daha hızlı ve daha kolay oldu benim için.” şeklindeki ifadesinde bu uygulamanın daha hızlı olduğunu anlıyoruz.

Öğrenciler Görsel Sanatlar dersinde genellikle farklı boyaları kullanarak uygulamalarını gerçekleştirirler. İpek de “Değişik bir çalışma çıktı, farklı oldu.” ifadesiyle bu uygulamada atık malzeme kullanımının İpek için alışılmışın dışında *farklı* bir çalışma olduğunu anlıyoruz. Derin ise bu uygulamanın boyama ile yaptığı çalışmalarına göre daha güzel göründüğünü şu şekilde ifade etmiştir: “Bence bu çalışma daha güzel oluyor, daha güzel görünüyor.” Ayla da atık malzeme uygulamasının daha dikkat çekici olduğunu, önceki yapmış olduğu uygulamalardan farklı olduğunu “Bence bu yaptığımız çalışma daha dikkat çekici oldu. Diğerine göre bir farklılık yarattı. Bu tarz çalışmak benim için daha keyifliydi.” şeklinde ifade etmiştir.

Görsel 4. 22. Ayla'nın atık malzeme uygulaması

4.3.Çalışma Ortamı Temasına İlişkin Bulgular

Çalışma ortamı temasına ilişkin elde edilen alt temalar;

1. Atölye fiziki koşulları

2.İşbirliği

Bu alt temaları oluşturan kodlar aşağıda gösterilmektedir.

Şekil 4. 4. Çalışma ortamı temasında bulunan alt temalar ve kodlar

4.3.1. Atölye fiziki koşulları alt teması

Araştırmanın yapıldığı okulda bulunan resim atölyesini iki görsel sanatlar öğretmeni dönüşümlü olarak kullanmaktadır. Araştırmanın ilk iki haftası ve son haftası sınıfta, üçüncü hafta ise atölyede yapılmıştır. Sınıftaki *oturma düzeni* klasik şekildedir. Öğrenciler getirdikleri atık malzemeleri tahtanın önündeki geniş alana bırakmışlardır. Araştırmacı günlüğündeki “Öğrenciler getirdikleri atıkları çalışma sırasında sınıfın bir alanına bıraktılar. Arkadaşlarının kullanmasına izin verdiler. Herkes ihtiyacı olan atığı alıp kullandı.”(10 Mayıs 2023) şeklindeki notundan öğrencilerin masaları küçük olduğu için atık malzemeleri yanlarına alamadıklarını ve bıraktıkları alandan almak için sürekli git gel yaptıklarını anlıyoruz.

Görsel 4. 23. Atıkların sınıfta bırakıldığı yer

Görsel 4. 24. Atık malzeme uygulamasındaki sınıf ortamı

Uygulamanın atölyede yapıldığı gün araştırmacı günlüğüne: “Atölyede bulunan geniş masalara atık malzemeleri koymaları öğrencilerin işini biraz daha kolaylaştırdı. Sınıf ortamına göre daha rahat çalıştılar. Sürekli yerlerinden kalkıp atık malzemelerin olduğu bölüme git gel yapmak zorunda kalmadılar.” (17 Mayıs 2023) şeklindeki notundan atölyedeki *büyük masalar* ve U düzeninin çalışma sırasında daha rahat olduğunu anlıyoruz.

Görsel 4. 25. Atık malzeme uygulamasındaki atölye ortamı

Görsel 4. 26. Atık malzeme uygulamasındaki atölye ortamı

4.3.2.İşbirliği alt teması

İşbirliği alt temasının *grup* kodunda Ata “Aynı çalışmayı ortaklaşa yapmak için aynı resmi seçtik.” şeklindeki ifadesinden arkadaşları ile grup olup işbirliği içinde olmak istediğini anlıyoruz. Arkadaşlarıyla aynı resmi çalışan Mustafa “Grup gibi hissettik. İşbirliği içinde çalıştık. Birbirimize fikir verdik.” şeklindeki ifadesinden *fikir alışverişi* içinde olduklarını anlıyoruz. Nisan da “Bazılarını arkadaşlarımızla yaptık. Birbirimize fikir alışverişinde bulunduk.” şeklinde ifade etmiştir. Ayla “Sınıf arkadaşlarımla birlikte çalışmayı sevdim.” ifadesinden araştırma sürecinde sınıfça aynı uygulamayı işbirliği içinde gerçekleştirmenin onu mutlu ettiğini anlıyoruz.

Görsel 4. 27. Aynı sanat eserinden atık malzeme uygulaması yapan öğrenci çalışmaları

Uygulama için öğrencilerin getirdiği atık malzemeler ders bitiminde okulun atölyesine bırakılmıştır. Öğrenciler her hafta biriktirdikleri atık malzemeleri derse getirerek okulda bulunan atıklarına eklemeler yapmışlardır. Uygulama sürecinde de hemen hemen hepsini bir alanda toplayıp herkes kullanmıştır, sınıf olarak malzeme paylaşımında bulunmuşlardır. Bu durumu araştırmacı, günlüğüne şu şekilde not almıştır:

Öğrencilerin okula getirdikleri atıkları okulun atölyesinde bıraktık. Her hafta derse getir-götür yapmamaları için öğrencilere kolaylık sağlandı. Öğrenciler getirdikleri atıkları çalışma sırasında sınıfın bir alanına bıraktılar. Arkadaşlarının kullanmasına izin verdiler. Herkes ihtiyacı olan atığı alıp kullandı (10 Mayıs 2023).

Atık malzeme paylaşımı içinde olduklarını günlüğüne yazan Derin “Bugün derste atıklar ile ilgili çalışmamı yapmaya devam ettim. Atıkları kullanarak bulutları da yapmayı bitirdim. Arkadaşlarımla atıklarımı paylaştım ve onlar da benimle paylaştı.”(17 Mayıs 2023) şeklindedir. Arkadaşlarının malzemelerini kullanan Ayla “Bugün resimlerimize devam ettik arkadaşlarımın getirdiği geri dönüşümleri kullandım. Ben de geri dönüşümlerimi arkadaşlarımla paylaştım.” şeklindedir. Öğrenciler makas yapıştırıcı gibi unuttukları malzemeleri arkadaşlarından alıp kullanmışlardır. Önder’in “ Bugün çalışmamı yaparken makasımı unuttum yapıştırıcım bitmişti yapıştırıcı vs. arkadaşlarımdan istedim.” şeklindeki ifadesinden malzeme paylaşımında bulunduklarını anlıyoruz.

5.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada, görsel sanatlar dersinde atık malzeme kullanımıyla çevre bilinci kazandırılması amacıyla 6. Sınıf öğrencileri ile nitel bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın verileri, atık malzeme uygulaması ve dokümanları, yarı-yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Bulgular doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar, tartışma ve öneriler, araştırmanın bu bölümünde yer almıştır.

5.1. Sonuç

Araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda ortaya çıkan bulgulara göre araştırmanın sonucu düzenlenmiştir.

5.1.1. Öğrencilere çevre bilinci ve atıklar konusunda farkındalık kazandırılmasında öğrenme süreci nasıl planlanabilir?

İki boyutlu atık malzeme uygulaması sayesinde öğrenciler, *çevre bilinci* ve *atıklar* konusunda farkındalık kazanmıştır. Uygulama öncesi, öğrencilerin sayısı az olmakla beraber yerlere çöp atma davranışı vardır. Uygulama sonrasında bu öğrenciler yerlere çöp atma davranışını bırakıp geri dönüştürülebilir *atık malzemeleri biriktirme* davranışı kazandılar. Çevre bilinci olarak yerlere çöp atmamanın yeterli olduğunu düşünen ve her şeyi tek bir çöpün içine atan öğrenciler ise uygulama sonrası *atıkları ayrıştırıp* atık ayrıştırma kutularındaki uygun bölüme atma sorumluluğunu kazandılar. Genel anlamda çevre bilinci olarak çevreye çöp atmamanın yeterli olduğunu düşünen öğrenciler, uygulama sonrası kâğıt ve plastik dışında farklı atık malzemelerin olduğunu ve bunların *geri dönüştürülerek* yeniden kullanılmasının mümkün olduğunu kavradılar. Atık malzeme çalışması için atık biriktirmeye başlayan öğrenciler, uygulama sonrasında da bu davranışlarını devam ettirmişlerdir. Evde atık biriktirmeye başlayan öğrencilerin aileleri de bu sürece destek olmuş aile içinde de çevre bilinci adına olumlu bir adım atılmıştır. Aile de çöp ve atık ayrımı yapıldığı halde bu bilinçte davranışlar sergilemeyen öğrencilerin bu uygulama sonrasında atıkları ayrıştırma sorumluluğu aldıkları bulgulanmıştır. Uygulama öncesi hazırlanan ders planında görsel iletişim ve biçimlendirme öğrenme alanından sadece G.6.1.2. “Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı materyalleri ve teknikleri kullanır.” kazanımı ile yola çıkılmıştır. Bu uygulama süreci sonucunda G.6.1.7. “Üç boyutlu çalışmalar oluşturmak için oyma, asamblaj veya

modelleme tekniklerini kullanır.” kazanımı ve sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanından G.6.3.6. “Sanat eserinin hisleri, duyguları ve estetik tepkiyi nasıl harekete geçirdiğini açıklar.” kazanımlarının da elde edildiği düşünülüyor.

5.1.2. Atık nesnelerin geri dönüşümüne yönelik temel bilgiler nasıl kazandırılır?

Atık malzeme uygulamasıyla atık nesnelerin geri dönüşümüne yönelik temel bilgiler kazanılmıştır. Öğrenciler kâğıt, plastik dışında nelerin geri dönüştürülebilir atık malzeme olduğunu ayrıntılı olarak öğrenmiş, geri dönüşüm için atıkların ayrıştırılması ve uygun atık kutularına atılması gerektiğini öğrenerek geri dönüşümüne yönelik temel bilgileri kazanmıştır. Bunun içinde atık malzeme uygulaması için başladıkları atık biriktirme davranışı uygulama sonrasında da devam etmiştir ve çevre bilinci adına olumlu bir davranış kazanılmıştır. Atık malzemeler ile kendisinin de geri dönüşüm yapabildiğini fark eden öğrenci atık malzemeyi Fen Bilimleri proje ödevinde kullanmasıyla disiplinlerarası bir yaklaşım sergilemiştir.

5.1.3. Atık malzemeler Görsel Sanatlar dersinde sanatsal ifade aracı olarak nasıl kullanılabilir?

Sanat eserlerini atık malzemeler ile yeniden çalışan öğrenciler çöp olarak gördükleri atık malzemelerin estetik bir boyutta kullanılmasıyla; atık malzemelerin, görsel sanatlar dersinde sanatsal bir ifade aracı olarak kullanabileceklerini öğrenmişlerdir. Uygulama öncesinde atık malzemeler ile deneyimi olmayan öğrenciler bu uygulamayla beraber atık malzemeler gibi farklı malzemelerle de sanat çalışmaları yapabileceklerini görmüşlerdir. Atık malzeme deneyimi olan altı öğrenci ise okul öncesi döneminde oyuncak dürbün gibi nesneler yapmıştır. Bu uygulamayla beraber bu öğrenciler sanatsal alanda da atık malzemeleri kullanabileceklerini öğrenmişlerdir. Öğrenciler, biriktirdikleri atık malzemelerin geri dönüşümünü sanatsal ifade aracı olarak kullanması ile tüketmeden üretmenin çevre için olumlu olduğunun farkına varmış ve çevre bilinci adına sorumluluk almaya başlamışlardır.

Öğrencilerin, bu uygulamayla beraber başlayan atık malzeme biriktirme davranışlarını devam ettirecekleri ve daha sonrasında da sanatsal çalışmalar yapacakları bulgulanmıştır. Uygulama sonrası ortaya çıkan çalışmalar öğrenciler tarafından

beğenilmiştir. Uygulama sürecinde keyif alınmış olması bu tarz çalışmaların devam etmesi adına olumlu bir etkisi olmuştur. Rastlantısal olarak farklı renklerdeki atık malzemeleri bulmaları ve kullanmaları onları mutlu etmiştir. Atık malzemelerin geri dönüşümünü kendilerinin gerçekleştirmesiyle, çevreye duyarlı çalışmalar yapmak ve çevre adına sorumluluklarını yerine getirmek onları mutlu etmiştir.

Atık malzemelerin sanatsal ifade aracı olarak kullanılmasında farklı boya malzemeleri ile çalışmayı sevmeyen öğrencilerin atık malzemeyi yapıştırması onlara oldukça pratik ve kolay gelmiştir. Bu şekilde ilk defa çalışmasını tamamlaması ve yaptığı çalışmanın sonucundan mutlu olması, öğrencilerin çevre bilinci kazanmalarının yanında Görsel Sanatlar dersi adına da özgüvenlerini kazanmalarını sağlamıştır. Geleneksel malzemelerle sanat çalışmalarında başarılı olan öğrencilerden bazıları atık malzemelerle yaptıkları çalışmalarda, atıkların üzerinde yazı olması ve yapıştırmadan dolayı boyamadaki gibi boşluksuz ve mükemmel görüntüyü aramışlardır. Bundan dolayı boyamanın daha iyi olduğunu ama boya ile elde edemeyeceği doku ve renkleri kullanmanın çalışmada daha etkili durmasından dolayı atık malzeme uygulamasını da sevdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama sürecinde sınıf olarak ortak bir çalışmanın yapılması, atık malzemelerin ortak kullanılması, öğrencilerin fikir alışverişi ve işbirliği içinde olmalarını sağlamıştır. Bu durum içe kapanık olan öğrencilerin sosyalleşmesine de yardımcı olmuştur.

5.1.4. Atık malzeme kullanmanın öğrencinin sanatsal ifade sürecine nasıl yansımaktadır?

Atık malzeme kullanımı öğrencinin sanatsal ifade sürecinde yaratıcı bakış açısını da geliştirmiştir. Öğrencilerin geleneksel malzemeler dışında farklı bir malzemeyi kullanması, atık malzemelere estetik bir gözle bakmaya başlaması, bu malzemeleri işlevi dışında kullanması yaratıcılığını geliştirmesini sağlamıştır. Uygulama sırasında yaşadıkları sıkıntılara yaratıcı pratik çözümler bulmuşlardır. Makası unutanların atık malzemeyi kesmek yerine koparması, atık malzeme eksikliği olan öğrencinin kalemiğindeki mürekkebi bitmiş kalemeleri çalışmasında kullanması gibi... Aynı şekilde atık malzeme çalışmasını derse getirmeyi unutan öğrencinin derste sıkılmamak için atık malzemelerle yaratıcılığını kullanarak farklı bir çalışma yapması, turuncu renkte atık malzeme bulamayan öğrencinin turuncu renge en yakın renkleri kullanmasıyla

öğrencilerin hayal gücünü geliştirdiğini farklı düşünmeye ve bakmaya başladıkları sonucuna ulaşabiliriz.

5.2. Tartışma

Görsel Sanatlar dersinde atık malzeme kullanımıyla çevre bilinci konusunda elde edilen bulgular alan yazındaki verilerle, ortaklıkları ve farklılıkları ile tartışılacaktır:

Bu araştırmada Görsel Sanatlar dersinde atık malzeme kullanılarak çevre bilinci kazandırılması amacıyla öğrenciler seçtikleri sanat eserlerini kendilerinin biriktirdiği atık malzemelerle yeniden çalışmışlardır. Öğrenciler biriktirdiği atık malzemelerin geri dönüşümünü kendileri gerçekleştirerek sanatsal çalışmalarını yapmışlardır. Uygulamayla çevre bilinci kazanmışlardır. Alanyazına baktığımızda çevre bilinci kazandırılması amacıyla atık malzeme kullanımı ile ilgili araştırmaların yapıldığını görmekteyiz. Araştırmalarda atık malzemelerle genellikle üç boyutlu çalışmalar yapılmıştır. Bu uygulamada atık malzemelerle kolaj tekniğinde sanat eserlerinin kopyaları yapılmıştır. Abdullah'ın (2015) "Ortaokul 5. sınıf öğrencilerine çevre bilinci ve hayvan sevgisi kazandırılmasında kolaj tekniğinin kullanılmasının etkileri" isimli çalışması çevre bilinci kazandırılması amacıyla içerisinde köpek resmi bulunan sanat eserlerinin kolaj tekniğiyle yeniden çalışılması bakımından bu araştırmayla benzerlik gösterse de kolajın atık malzemeler ile yapılmaması yönünden farklıdır.

Araştırmada belli bir sınırlama olmadan istedikleri atık malzemeyi istedikleri gibi kullanabilmeleri onları daha özgür ve daha yaratıcı işler çıkarmalarını sağlamıştır. Bu konuda Karagöl'ün (2016) "Görsel Sanatlar dersinde üç boyutlu tasarımların öğretilmesinde atık nesnelerle yapılacak çalışmaların katkısı (ortaokul 6. sınıf örneği)" adlı araştırması da farklı atık malzemelerin çeşitliliği ve erişilebilirliği, atık malzeme kullanımını daha ilgi çekici bir duruma getirdiğinden bahseder. Aynı çalışmada sınırsız nesne kullanabilme zenginliği, özgün ve yaratıcı çalışmalar oluşturmalarına olanak sağlaması bakımından bu araştırmadaki atık malzemeleri kolay ve çok yönlü kullanabilmeleri noktasında benzerlik göstermektedir.

Atık malzeme uygulamasıyla öğrenciler atık malzemelerin çöp olmadığını, geri dönüşümle yeniden kullanılabileceğini öğrenmişlerdir. Sanat çalışmalarında da geleneksel boya gibi malzemelerin yerine atık malzeme kullanılmasının daha ekonomik

olduğu bulgulanmıştır. Öğrenciler bu uygulama sonrası atık malzemelerin geri dönüşümünün çevre için faydalı olduğunu ve oluşabilecek çevre zararlarının önüne geçilebileceğinin bilincini kazanmıştır. Öğrenciler çevre bilinci kazanmışlar, sadece tüketen değil üreten bireyler de olunabileceğinin farkına varmışlardır. Dağ'ın (2020) “Görsel Sanatlar dersinde atık nesnelerle işlevselliği olan tasarım çalışmaları uygulama örneği” çalışmasında geri dönüşümün tek amacının çöp dağlarını yok etmek olmadığını, çevre için atık malzemelerle geri dönüşüm yaparak işlevselliği olan çalışmalar yapılması bu çalışmadaki atık malzemeleri geri dönüşüm amacıyla sanatsal ifade aracı olarak kullanılması yönünde benzerlik göstermektedir.

Sınırsız atık malzeme kullanımıyla öğrenciler farklı dokuları, renkleri ve formları çalışmalarında kullanmışlardır. Atık malzemeleri işlevi dışında farklı bir gözle bakmaya başlayan öğrencinin yaratıcılığı da gelişmiştir. Uygulama sırasında öğrencinin aradığı rengi bulamadığı zaman yakın tonları kullanması, makası unutması sonucunda atıkları koparması gibi yaşadığı sıkıntılara yaratıcı çözümler bulmuştur. Çöp olarak gördüğü malzemeleri yaratıcılıkla sanat çalışmasına dönüştüren öğrenci çevre bilinci kazanmıştır. Yavuz'un (2021) “Görsel Sanatlar dersi 11-12 yaş grubu öğrencilerine çevre bilinci kazandırılmasında atık malzeme kullanımının etkisinin incelenmesi” adlı araştırmasında Görsel Sanatlar dersinde atık malzeme kullanımının resimde yaratıcılık düzeylerine etkili olduğu sonucuyla bu çalışmada atık malzemeye işlevi dışında kullanarak sanat çalışmasını yapan öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesi yönünde benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde atık malzemelerin derste materyal olarak kullanılması, öğrencilerin çevre kirliliğine ve geri dönüşüme karşı farkındalık oluşturduğu sonucu da bu araştırmayla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada atık malzeme kullanımının hayal gücü ve yaratıcılığı geliştirmesi noktasında benzerlik gösteren Sağlam ve Enginoğlu'nun (2016) “Atık nesnelerin sanat eğitiminde kullanılması” çalışmasında geri dönüşüm kavramını öğrenen çocukların atık malzemeyi resimde kullanması yaratıcılıklarını desteklemektedir.

Öğrenciler atık malzemeyi geçmişte ya hiç kullanmamışlar ya da anasınıfı dönemlerinde deneyimlemişlerdir. Uygulama sonrası öğrencilerde atık malzemeler ile sanatsal çalışmalar yapabileceklerinin farkındalığı oluşmuştur. Geri dönüşümlerini kendilerinin yapması çevre bilinci kazanmaları açısından öğrencilerin kendilerini iyi hissetmelerini sağlamıştır. (Hür, 2019) “Üstün-özel yetenekli çocuklara yönelik görsel

sanatlar eğitiminde atık malzeme kullanımı (Manisa ili örneği)” araştırmasında anasınıfı döneminde atık malzemeyi deneyimleyen öğrencilerin atık malzemeler ile sanat eseri yapabileceği fikrinin pekişmesi bu çalışmadaki hazırbulunuşluğu olan öğrencilerin atık malzemeleri sanatsal çalışmalarda da kullanabilecekleri farkındalığının oluşması bakımından benzerlik göstermektedir. Atık malzeme kullanımıyla temiz çevre, sürdürülebilirlik ve atık malzemelerin sanat eseri olarak kullanılması konularına ilgi ve duyarlılıklarının artması yönünden de benzerlik görülmüştür. Mamur’un (2017) “Sanat eğitiminde sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi üzerine bir çalışma” isimli araştırmasının sürdürülebilir sanat etkinlikleriyle yeni düşünceler ve değerler sayesinde öğrencilerin bilinçlenmesi; bu çalışmadaki atık malzemelerin sanat çalışmalarında geri dönüşümünün öğrencilere çevre bilinci kazandırması yönünden benzerlik göstermektedir. Çavuldur’un (2017) “Geri dönüşümlü kâğıt hamurunun yaratım malzemesi olarak görsel sanatlar eğitiminde kullanımının öğrencilerde kâğıdın geri dönüşümü hakkında bilgi ve alışkanlık kazanımına yönelik etkileri” adlı çalışmasında kâğıdın geri dönüşümü ile çalışmalar yapan öğrencilerin, kâğıdı geri dönüşüme vermeye daha fazla özen gösterdikleri saptanmıştır. Uygulamayı bire bir gerçekleştirmeleri geri dönüşüm davranışının kazanılmasında etkili olması, bu çalışmada da atık malzemeleri geri dönüştüren öğrenciler atık biriktirme davranışını devam ettirmiştir. Bundan dolayı bu iki çalışma geri dönüşümün kazandırılmasında birebir deneyimlemenin davranışı kazanmadaki etkisi yönünden benzerlik göstermektedir.

Araştırmada geleneksel malzemeler dışında farklı bir malzeme olan atık malzeme kullanımı öğrenciler için farklı bir uygulama olmasından dolayı çevre bilinci kazanmaları yönünde etkili olmuştur. Yiğit’in (2019) “Sürdürülebilir yaşam için geri dönüşüm eğitiminin 8. sınıf öğrencilerinin çevre bilincine etkisi” adlı çalışmasında da benzer durumu görmekteyiz. Öğrenciler harekete geçirilip çeşitli eğitsel araç ve öğretim yöntemleri sayesinde başarılı bir çevre eğitimi verilmesinden bahsetmektedir. Bu iki çalışma geleneksel yöntemlerin dışında farklı uygulamaların yapılmasıyla çevre bilincinin kazandırılması yönünden benzerlik göstermektedir.

5.3.Öneriler

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak bu bölümde bazı önerilere yer verilmiştir.

- Görsel Sanatlar dersinde atık malzemeler ile etkinlikler yapmak için bir ders saati oldukça azdır. Ders saatinin artırılması gereklidir.
- Sanat eğitimindeki uygulamaların atölye ortamında daha rahat çalışılmasından dolayı Görsel Sanatlar dersinin atölyelerde işlenmesi gereklidir. Okullarda atölyelerin mutlaka olması gereklidir
- Görsel sanatlar dersinin işlendiği sınıf-atölye ortamlarında bir atık biriktirme havuzu oluşturulabilir. Öğrenciler bu havuzu atık malzemelerle doldurup sanat çalışmalarında kullanmak istedikleri her an kullanabilirler.
- Atık malzeme uygulaması için getirilen malzemelerin temiz olması, kesici malzemelerin olmaması gibi özelliklerine dikkat edilmelidir. Tehlikeli bir durum yaşanmaması adına önlemler alınmalıdır.
- Atık malzeme kullanımının Görsel Sanatlar dersinin müfredatında açık bir şekilde dile getirilmediği görülmektedir. Görsel Sanatlar dersinde atık malzeme kullanımı ile ilgili kazanımlar müfredatta örtük bir biçimde değil, açık bir biçimde yer alması önerilir.
- Atık malzeme kullanımına yönelik araştırmanın bütün yaş gruplarında yapılması sağlanabilir.
- İlk eğitimin ailede başladığı için velilerin de katıldığı atık malzeme uygulamaları planlanabilir ya da atık malzeme uygulamasının okul dışında bir alanda daha geniş bir düzeyde uygulanması, yetişkinlerin de çevre bilinci ve sorumluluk alması sağlanabilir.
- Çevre bilinci adına yapılan uygulamalar sadece Görsel Sanatlar dersiyle sınırlı kalmayıp diğer disiplinlerde de uygulanabilir.

KAYNAKÇA

- Abdullah, E. (2015). *Ortaokul 5. sınıf öğrencilerine çevre bilinci ve hayvan sevgisi kazandırılmasında kolaj tekniğinin kullanılmasının etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Antmen, A. (2010). *20.yüzyıl batı sanatında akımlar*.(3.baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Arcak, S. (2012). Çevre bilgisine giriş. E. Açıkgöz ve S. Sevinç (Editörler), *Ekoloji ve çevre bilgisi* (s. 128-148). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Artut, K. (2019). Okul öncesinde sanat eğitiminde yaratıcılık. H. T. Ünalın (Editör), *Çocukta sanat eğitimi ve yaratıcılık* (s.124-145). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Atakan, N. (2008). Sanatta alternatif arayışlar. (1.baskı). İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları.
- Batur, E. (2015). *Modernizmin serüveni*. (2.baskı). İstanbul:Sel Yayıncılık.
- Bozkurt, O. (2015).Çevre eğitimi. M.Aydoğdu ve K. Gezer (Editörler), *Çevre bilimi* (s.209-222). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bozkurt, Y.(2013). *Çevre sorunları ve politikaları*.(3.baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Çabuk, B. (2019). Çevre eğitimi. D. Kahriman Pamuk (Editör), *Erken çocukluk döneminde çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik* (s.1-38). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çalışır, S. (2021). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (ortaokul) ve görsel sanatlar öğretmen kılavuz kitabı'nda çevre eğitimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çavuldur, Z. L. (2017). Geri dönüşümlü kağıt hamurunun yaratım malzemesi olarak görsel sanatlar eğitiminde kullanımının öğrencilerde kağıdın geri dönüşümü hakkında bilgi ve alışkanlık kazanımına yönelik etkileri. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 187-209.
- Çepni, O. ve Aksoy, B. (2016). Dünya çevre sorunları. F. Aydın (Editör), *Günümüz Dünya sorunları* (s.18-68). Ankara: Pegem Akademi.

- Çokadar, H., Türkoğlu, A. ve Gezer, K. (2015). Çevre sorunları. M. Aydoğdu ve K. Gezer (Editörler), *Çevre Bilimi* (s. 85-96). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev: M. Bütün ve S. B. Demir) Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Dağ, M. (2020). *Görsel sanatlar dersinde atık nesnelerle işlevselliği olan tasarım çalışmaları uygulama örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Daşdemir, A. (2021). *Görsel sanatlar eğitiminde görsel kültürün bilsem öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerine katkısı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirkol, C.V.(2008). *Batı sanatında modernizm ve postmodernizm*. (1. Baskı). İstanbul: Evrensel Basıl Yayın.
- Dickerson, M. (2021). *A'dan Z'ye sanat tarihi*. (Çev. O. Düz). İstanbul: Say Yayınları.
- Egüz, Ş. ve Gökarp, L. (2023). Ortaokul öğrencilerinin geri dönüşüme yönelik metaforik algıları ve farkındalıkları. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(238), 781-812.
- Erdal Kartal, E. ve Ada, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının gözünden geri dönüşüm. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(3), 778-801.
- Erden, E.O. (2016). *Modern sanatın kısa tarihi*. (1.baskı). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Erdoğan, N.(2003). *Çevre ve (eko)turizm*. Ankara: Genel Yayınevi.
- Eroğlu, Ö. (2003). *Resim sanatı sözlüğü*. İstanbul: Öke Yayınevi.
- Eyüpoğlu, B. (2020). *Resme başlarken* (3.baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Freedman, K. ve Patricia, S. (2022). 21. Yüzyıl için müfredat değişikliği: görsel sanatlar eğitiminde görsel kültür. V. Özsoy (Editör), *Eğitimde görsel sanatlar: makaleler* (s.119-136). Ankara: Pegem Akademi.
- Geçmiş, H. H. ve Salı, G. (2014). Çevre eğitimi neden önemlidir? H. Gülay Ogelman (Editör), *Çocuk ve Çevre* (s.7-36) Ankara: Eğiten Kitap.

- Gül, Ş. ve Özay Köse, E. (2015). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorumluluğuna Bağlı Tüketim Bilinç Düzeylerinin Belirlenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015 (4), 334-345.
- Gündüzalp, A. A., ve Güven, S. (2016). Atık, çeşitleri, atık yönetimi, geri dönüşüm ve tüketici: Çankaya belediyesi ve semt tüketicileri örneği. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 9(1), 1-19.
- Hür, C. (2019). *Üstün-özel yetenekli çocuklara yönelik görsel sanatlar eğitiminde atık malzeme kullanımı (Manisa ili bilsem örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- İçen Kükürt, E. (2021). *Okul öncesi dönemde etkili çevre eğitimi için sanat etkinliklerinin kullanımı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İpek Akbulut, H., Kale, İ. N. Ve Sağır, Ş. (2024). Geri dönüşüm konusu ile ilgili ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesi. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitim Dergisi*, 7(1), 12-25.
- Kara, E. E., & Yalçın, M. N. A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin ambalaj atıklarının geri dönüşümüne yönelik görüşlerinin incelenmesi:(Niğde il' i örneği). *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 86-100.
- Karagöl, R. (2016). *Görsel sanatlar dersinde üç boyutlu tasarımların öğretilmesinde atık nesnelerle yapılacak çalışmaların katkısı (ortaokul 6. sınıf örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Karataş, T. (2012). *100 yeşil adım*.(1.baskı). İstanbul: Eko1q Kitaplığı.
- Kayahan, Z. ve Çevik, N. (2021). Çevre bilinci bağlamında sürdürülebilir sanatsal dil. *Akademik Sanat*, (14), 1-11.
- Kırıçoğlu, O. (2009). *Sanat kültür yaratıcılık* (1.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kırıçoğlu, O.(2019). *Sanatta eğitim* (4.baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

- Korkut Demir, C. (2023). *Görsel sanatlar öğretmenlerinin sürdürülebilirlik kavramını kazandırmaya yönelik görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Köklü, H. (2021). *Doğanın tahribatı, tüketim olgusu ve sanatta atık nesne*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Mamur, N. (2017). Sanat eğitiminde sürdürülebilirlik ve çevre eğitimi üzerine bir çalışma. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 774-794.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Görsel Sanatlar dersi öğretim programı*. Ankara.
- Morley, S. (2021). *Modern sanatın yedi harikası*. (Çev. E. Açıkanal). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Özsoy, V. ve Mamur, N. (2019). *Görsel sanatlar öğrenme ve öğretim yaklaşımları*. (1.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, Ö. (2022). *Atık nesnelerin yeniden üretim uygulamalarıyla türk resim sanatında sanat nesnesi olarak kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Saban A. ve Ersoy A. (2019). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sağlam, F. ve Enginoğlu, T. (2016). Atık Nesnelerin Sanat Eğitiminde Kullanılması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (14) , 45-58.
- San, İ. (2017). *Çocuk ve sanat*. (1.baskı). İstanbul: Yeniinsan Basımevi.
- San, İ. (2019). *Sanatlar, eğitim ve kültür* (1.baskı). İstanbul: Yeniinsan Yayınevi.
- Soğancı, i. Ö. (2021). Etnografik yaklaşımda bir ifade olanağı olarak görsellik. S. D. Bedir Erişti (Editör), *Görsel Araştırma Yöntemleri* (s.147-166). Ankara: Pegem Akademi.
- Subaşı, M. & Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 21 (2) , 419-426.
- TC. Çevre ve Orman Bakanlığı. (2004). *Türkiye çevre atlası*. Ankara.

- Tilki, H. (2018). Duvarın yıkılışı ve arazi sanatı. *Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(5), 308-324.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük* (11. baskı). Ankara.
- Toprak, M. (2019). Okul öncesinde iki ve üç boyutlu sanat etkinliklerine yönelik kuramsal yaklaşımlar, temel uygulamalar ve öğretim süreçleri. . H. T. Ünal (Editör), *Çocukta sanat eğitimi ve yaratıcılık* (s.146-171). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Usta, İ. (2019). Sanat etkinliklerini planlama ve değerlendirme. H. T. Ünal (Editör), *Çocukta sanat eğitimi ve yaratıcılık* (s.172-208). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Uşak, M., (2015). Çevre nedir? M. Aydoğdu ve K. Gezer (Editörler), *Çevre Bilimi* (s.1-9). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuz, G. (2021). *Görsel sanatlar dersi 11-12 yaş grubu öğrencilerine çevre bilinci kazandırılmasında atık malzeme kullanımının etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yayan, G. H. ve Hacısüleymanoğlu, D. S. (2022). Doğaya Yönelik Olarak Gelişen Arazi Sanatının Sanatçılar Üzerindeki Etkisi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 397-408.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (12. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, H., Aşıkkutlu, H. S. ve Kaya, L. G. (2020). Arazi Sanatı Sanal Uygulaması ile Farkındalık Yaratma: Burdur Gölü Örneği. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 10(3), 2037-2046.
- Yılmaz, B. (2016). Atık nesneden sanat yapıtına malzemenin dönüşümü. *Art-E Sanat Dergisi*, 8, 185-197.
- Yılmaz, M. (2006). Modernizmden postmodernizme sanat. (1.baskı). Ankara: Ütopya Yayınları.

Yiğit, K. (2019). *Sürdürülebilir yaşam için geri dönüşüm eğitiminin 8. sınıf öğrencilerinin çevre bilincine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

(2019). *Yedinci kıta*. İstanbul Kültür Sanat Vakfı ve Yapı Kredi Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

http-1: <https://kavrakoglu.com/cagdas-sanata-varis-41-kubizm-2/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-2: <https://www.pablocicasso.org/guitar.jsp> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-3: <https://arkasnews.com/picassoya-yogun-ilgi-saatleri-uzatti/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-4: <https://www.moma.org/collection/works/81631> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-5: <https://www.gazetesanat.com/sanattan-felsefeye-minimalizm> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-6: <https://14b.iksv.org/works.asp?id=63> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-7: <https://everydaytrash.com/2010/04/25/armans-poubelles/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-8: <https://narratingwaste.wordpress.com/2009/08/23/joseph-beuys-ausfegen-sweeping-up-1972-85/beuys-sweeping-up-2/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-9: <https://www.awatrees.com/2019/12/06/joseph-beuys-the-art-of-arboriculture/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-10: <https://smarthistory.org/robert-smithson-spiral-jetty/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-11: <https://christojeanneclaude.net/artworks/surrounded-islands/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-12: https://pavilionofturkey22.iksv.org/en/#monography_page (Erişim tarihi: 13.05.2024)

http-13: <https://www.espoarte.net/arte/focus-icon-attrazioni-fatali-tra-immaginari-e-nuove-tecnologie-di-svetlana-ostapovici/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)

- http-14: <https://www.fkv.de/en/julia-lohmann/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)
- http-15: <https://sayakaganz.com/traveling-museum-exhibition> (Erişim tarihi: 13.05.2024)
- http-16: <https://argonotlar.com/kuslarin-son-gunu-kayip-sular-musilaj/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)
- http-17: <https://bienal.iksv.org/en/bienal-artists/eloise-hawser> (Erişim tarihi: 13.05.2024)
- http-18: <https://www.enrevenantdelexpo.com/2020/01/18/permafrost-les-formes-du-desastre-moco-la-panacee/> (Erişim tarihi: 13.05.2024)
- http-19: <https://www.oggusto.com/sanat/sanatci/claude-monet-hayati-eserleri-hakkinda-az-bilinenleri> (Erişim tarihi: 20.05.2024)
- http-20: <https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-c/cezanne-paul/paul-cezanne-sainte-victoire-dagi-4330/> (Erişim tarihi: 20.05.2024)
- http-21: <https://www.sanatinoykusu.com/pablo-picasso/> (Erişim tarihi: 20.05.2024)
- http-22: https://en.wikipedia.org/wiki/Henri_Matisse#/media/File:Matisse_-_Green_Line.jpeg (Erişim tarihi: 20.05.2024)
- http-23: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d3/Pichet_et_fruits%2C_par_Paul_C%3%A9zanne%2C_Yorck.jpg (Erişim tarihi: 20.05.2024)
- http-24: <https://www.arttv.com.tr/yazi/matissein-korkusuz-renkleri-yazan-zeynep-dikmen> (Erişim tarihi: 20.05.2024)
- http-25: <https://www.istanbulsanatevi.com/ekoller/post-empresyonizm/vincent-van-gogh-tabakta-limonlar-ile-naturmort/> (Erişim tarihi: 20.05.2024)
- http-26: <https://www.tutunamayanlar.net/resim/manset/25-fikret-mualla> (Erişim tarihi: 20.05.2024)
- http-27: <https://www.nisartgallery.com/urun/3856145/fikret-mualla-naturmort-kagit-uzerine-guajboya-23-x-40-cm-1954-imzali-eser-m> (Erişim tarihi: 20.05.2024)
- http-28: <https://creapills.com/regis-kern-tableaux-3d-aveugles-20190516> (Erişim tarihi: 20.05.2024)

EKLER

EK-1 Çalışma Takvimi

EK-2 Etik kurul kararı

EK-3 Uygulama izni

EK-4 Veli izin formu

EK-5 Yarı yapılandırılmış görüşme soruları

EK-6 Öğrenci Ürünleri

EK-1 Çalışma Takvimi

ÇALIŞMA TAKVİMİ

Aşağıdaki program ana hatları belirlenmiş bir taslak halindedir; ihtiyaç halinde üzerinde değişiklikler yapılabilecektir.

1. Hafta: Tanışma, Çevre Bilinci

03 Mayıs 2023

Tanışma, İzin Belgeleri, Araştırmanın Açıklanması

Atık malzeme ve çevre bilinci ile ilgili ayrıntılı sunumun yapılması.

Atıkların toplanmaya başlanması

2. Hafta: Atık Malzeme, Çevre Bilinci, Sanat Eserleri

10 Mayıs 2023

Sanat eseri görsellerinin öğrencilere gösterilmesi

Öğrencilerin istedikleri sanat eserini seçip çizimini yapması

3. Hafta: Atık malzeme uygulaması

17 Mayıs 2023

Sanat eserlerinin atık malzemeler ile yeniden yapılması

4. Hafta: Öğrencilerle Görüşme

24 Mayıs 2023

Yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla bireysel görüşmelerin yapılması.

EK-2 Etik kurul kararı

Evrak Kayıt Tarihi: 02.02.2023	Protokol No: 481685	Tarih: 28.02.2023
--------------------------------	---------------------	-------------------

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması		
KONU:	Eğitim Bilimleri		
BAŞLIK:	İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Atık Malzeme Uygulamasıyla Çevre Bilincinin Kazandırılması		
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Ayşe Dilek KIRATLI		
TEZ YAZARI:	Tuğba OKUMUŞ KUZ		
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-		
KARAR:	Olumlu		

EK-3 Uygulama izni

T.C.
MERSİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-34776202-605.01-73495772
Konu : Tuğba OKUMUŞ KUZ'un
Araştırma İzin Talebi

31/03/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarihli ve 1563890 sayılı
" Araştırma Uygulama İzinleri " Konulu (2020/2 No.lu) Genelgesi.
b) Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü'nün 17.03.2023 tarih ve 503537 sayılı yazısı.

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim İş Eğitimi yüksek lisans Öğrencisi Tuğba OKUMUŞ KUZ'un "İlköğretim 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Atık Malzeme Uygulamasıyla Çevre Bilincinin Kazandırılması" konulu izin talebine ilişkin 29.03.2023 tarihli komisyon görüşü ve çalışma programı ilişikte sunulmuştur.

Araştırmamanın, 2022-2023 eğitim öğretim yılında, Mersin ili Anamur ilçesine bağlı, Anamur ortaokulunda eğitim gören 6. Sınıf öğrencilerine eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre ve uygulama sırasında mühürlü ve imzalı örnekten çoğatılan veri toplama araçlarının kullanılarak çalışmaya konu kişilerden, aile üyelerinden ad ve soyad, telefon, adres ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve uygulama sonucunda hazırlanacak raporun basılı ve dijital ortamda İl Millî Eğitim Müdürlüğü müze vermek şartı ile uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Adem KOCA
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Dilekçe ve Ekleri (30 Sayfa)
- 2-Komisyon Görüşü (2 Sayfa)

OLUR
Alp Eren YILMAZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres : T.C. Millî Eğitim Bakanlığı

Telefon No :

E-Posta :

Kep Adresi : e-Devlet

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ehys>

Bilgi için: Memur M.Faris ŞEN Dahili Tel. : 312 312 3123

İnternet Adresi: <http://mersin.meb.gov.tr>

Unvan : Memur

Faks : 312 312 3123

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 92e1-0b99-3232-937b-8d47 kodu ile teyit edilebilir.

ANAMUR ORTAOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

MERSİN

Kurumunuzda Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Anadolu Üniversitesinde yaptığım “İlköğretim 6.Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Atık Malzeme Uygulamasıyla Çevre Bilincinin Kazandırılması” konulu yüksek lisans tezimde araştırma verilerinin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak, görüşme sırasındaki olası kesintileri önleyebilmek amacıyla görüşmelerin ses kaydı yapılacaktır. Sınıf içi uygulamalarında video kayıtları alınacaktır. Bu veriler yalnızca bilimsel veri olarak kullanılacak ve gizli kalacaktır. Öğrenciler ile okul sınırları içinde yapacağım çalışmam için onayınızı arz ederim.

imza

Tuğba OKUMUŞ KUZ

imza

Yusuf TUĞRUL

Okul Müdürü

EK-4 Veli izin formu

Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “İlköğretim 6.Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Atık Malzeme Uygulamasıyla Çevre Bilincinin Kazandırılması” adıyla, Nisan 2023 –Mayıs 2023 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Görsel sanatlar dersi kapsamında öğrencilerin atık malzemeleri kullanarak çevre bilinci kazanmaları amaçlamaktadır.

Araştırma Uygulaması: Gözlem / Görüşme /Yarı Yapılandırılmış Görüşme şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Araştırma verilerinin geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak, görüşme sırasındaki olası kesintileri önleyebilmek amacıyla görüşmelerin ses kaydı yapılacaktır. Görüşmenin ses kayıtları ile sınıf içi uygulamalarında çekilen video kayıtları, yalnızca bilimsel veri olarak kullanılacak ve gizli kalacaktır. Kişisel rahatsızlık içerebilecek sorular uygulamada yer almamaktadır. Fakat uygulama esnasında sorulan sorular nedeniyle öğrenci başka bir sebepten dolayı kendini rahatsız hissederse soruları cevaplamayı bırakarak çıkmakta özgürdür. Böyle bir durumda rahatsızlık veren durumun ortadan kaldırılması için gereken destek sağlanır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği zaman çalışmayı bırakmakta özgürdür. Bu durumda araştırmacıya çalışmadan ayrılacağını söylemesi yeterlidir. Çalışmaya katılmamak veya katıldıktan sonra çalışmadan ayrılmak çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onaylamadan önce merak ettiğiniz soruları sormaktan çekinmeyiniz. Uygulama sonrasında bizimle iletişime geçerek soru sorabilir, uygulama sonuçları ile ilgili bilgi alabilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı :Tuğba OKUMUŞ KUZ

İletifim bilgileri:

*Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.
(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).*

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK-5 Yarı yapılandırılmış görüşme soruları

ÖĞRENCİ YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

1. Bu çalışma sürecinde çevre konusundaki düşüncelerin nelerdi? Anlatır mısın?
2. Bu uygulama sende çevre bilinci olarak nasıl bir etki yaptı? Anlatır mısın?
3. Çalışmanı yaparken hangi malzemeleri nasıl kullandın? Neden?
 - Daha önceden atık malzemeler ile ilgi çalışmalar yapmış mıydın? Nasıl bir çalışma yapmıştın?
4. Atık malzeme ile çalışmanı yaparken ne gibi zorluklar yaşadın? Çalışmanı yaparken en çok neyi sevdin? Anlatır mısın?
5. Bu uygulamanın sana neler kazandırdığını düşünüyorsun? Anlatır mısın?
6. Neden bu sanatçıyı ve eserini seçtin? Anlatır mısın?
7. Sence atık malzemeleri kullanarak yaptığın bu çalışma, geleneksel boyama tekniğini kullanarak yaptığın çalışmalara göre farkı nelerdir? Anlatır mısın?

EK-6 Öğrenci Ürünleri

Atık malzeme uygulamasını gerçekleştirmek için, uzman ile araştırmacı 24 tane sanat eseri belirlemiştir. Öğrenciler bu 24 sanat eserinden birini seçerek atık malzeme uygulamaları gerçekleştirdiler. Uzman ve araştırmacı tarafından belirlenen sanat eserleri:

1. Claude Monet, Gezinti, 1875
2. Claude Monet, Ayçiçekleri, 1881
3. Claude Monet, Gün Doğumu, 1872
4. Claude Monet, Gelincik Tarlası, 1873
5. Claude Monet, Lale Tarlası ve Rijnsburg Yel değirmeni, 1872
6. Edouard Manet, Tren Yolu, 1874,
7. Paul Cezanne, Elma ve Portakallı Natürmort, 1900
8. Paul Cezanne, Fransız Provensi'nde Dağlar, 1880
9. Paul Cezanne, Şişe ve Elma Sepetli Natürmort, 1894
10. Paul Cezanne, Sainte Victoire Dağı, 1906
11. Paul Cezanne, Sürahi ve Meyveli Natürmort
12. Henri Matisse, Kırmızı Harmonisi, 1908
13. Henri Matisse, Kedi ve Kırmızı Balık, 1938
14. Henri Matisse, Madame Matisse'in Portresi (Yeşil Hat), 1905
15. Paul Cezanne, Pichet et fruits, 1893-1894
16. Paul Cezanne, Açık Çekmeceli Natürmort, 1867–1869
17. Pablo Picasso, Çocuk ve Güvercin, 1901
18. Fikret Mualla, Cazcılar
19. Rene Magritte, insanoğlu 1964
20. Vincent van Gogh, Tabakta Limonlar ile Natürmort, 1887

21. Pablo Picasso, Rüya, 1932

22.Fikret Mualla

23Fikret Mualla, Natürmort, 1954

24.Pablo Picasso, Kırmızı sandalyede oturan kadın

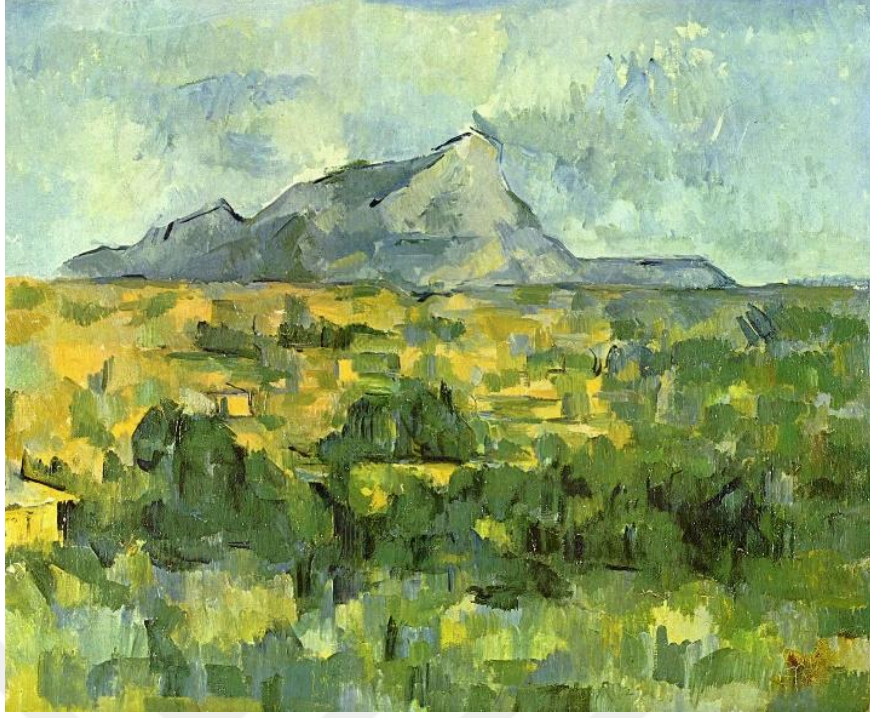
Claude Monet, "Women With A Parasol" (Gezinti), 1875, (<http-19>)

İpek'in çalışması

Derin'in çalışması

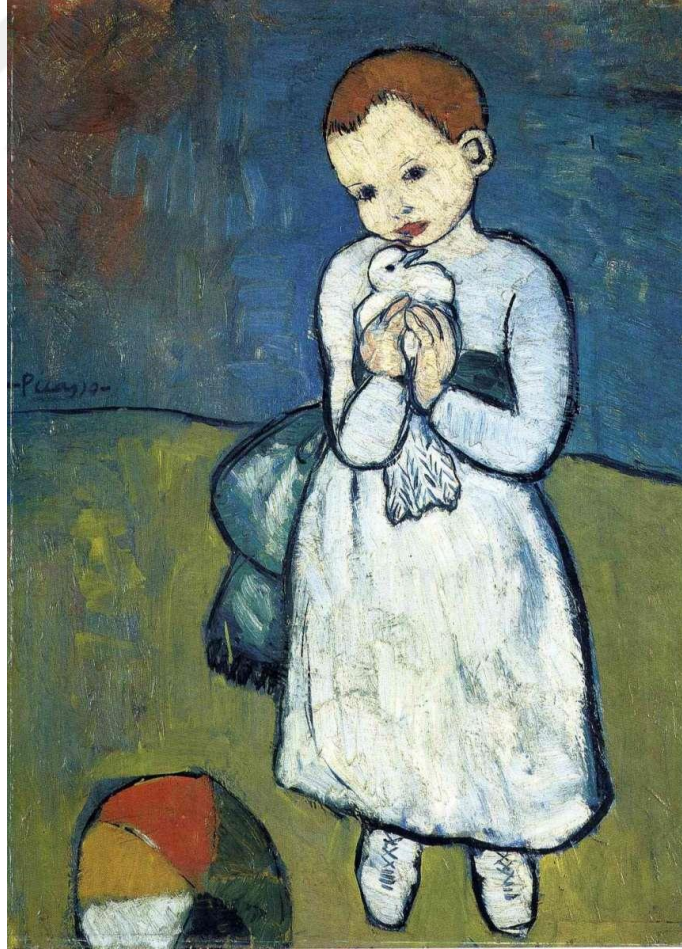
Paul Cezanne, Sainte Victoire Dağı, 1906, ([http-20](http://20))

Yağız'ın çalışması

Hira'nın çalışması

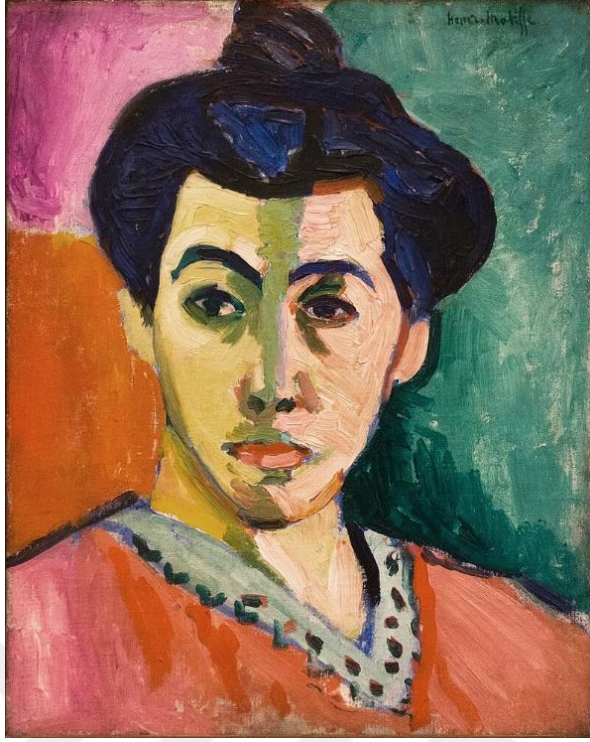
Pablo Picasso, Çocuk ve Güvercin, 1901, ([http-21](http://21))

Nil'in çalışması

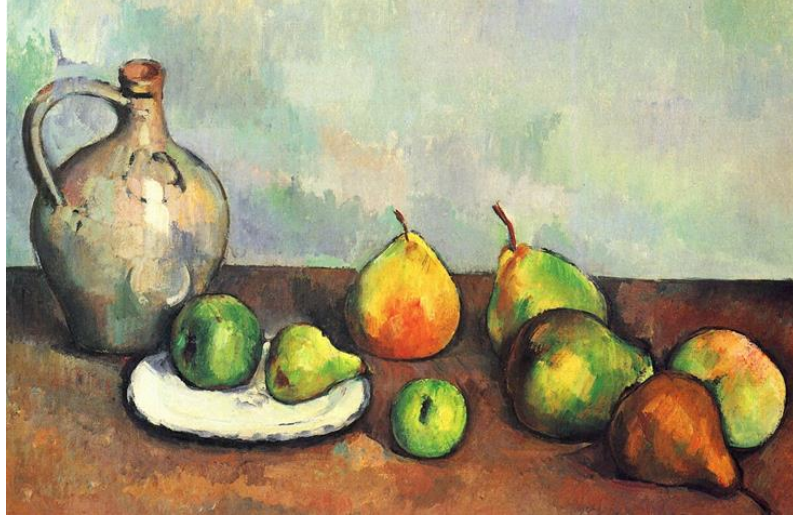
Nisan'ın alışması

Henri Matisse, Madame Matisse'in Portresi (Yeşil Hat), 1905, ([http-22](http://22))

İlayda'nın çalışması

Paul Cezanne, Pichet et fruits, (http-23)

Emine'nin çalışması

Ela'nın çalışması

Henri Matisse, Kedi ve Kırmızı Balık, 1938, (<http-24>)

Naz'ın çalışması

Ayşe'nin çalışması

Vincent Van Gogh, Tabakta Limonlar ie Natürmort, 1887. (<http-25>)

Ata'nın çalışması

Hakan'ın çalışması

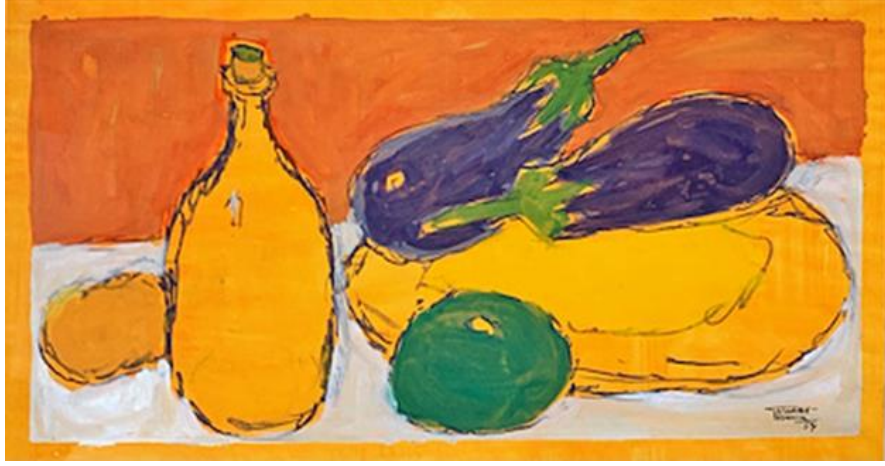
Ayla'nın çalışması

Fikret Mualla, Polis, (http-26)

Önder'in çalışması

Fikret Mualla, Natürmort, 1954, ([http-27](http://27))

Eren'in çalışması

Yakup'un çalışması

Mustafa'nın çalışması

Emre'nin çalışması

Halil'in çalışması

Pablo Picasso, (http-28)

Ece'nin çalışması

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı :Tuğba OKUMUŞ KUZ

Eğitim ve Mesleki Geçmişi

Eğitimi:

2024, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı Programı, ESKİŞEHİR (Yüksek Lisans).

2013, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Resim-İş Öğretmenliği Programı, ESKİŞEHİR (lisans).

2009, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, KÜTAHYA (lise).

Mesleki Geçmişi:

2017 Görsel sanatlar öğretmeni, Anamur Ortaokulu, Milli Eğitim Bakanlığı

2016 Müdür yardımcısı, Ermenek Mustafa Demirok Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi, Milli Eğitim Bakanlığı

2015 Görsel sanatlar öğretmeni, Ermenek Halk Eğitim Merkezi, Milli Eğitim Bakanlığı

2014 Görsel sanatlar öğretmeni, Alparslan Ortaokulu, Milli Eğitim Bakanlığı

Sanatsal Faaliyetleri:

2024, “Diyalog: Kökler ve Kimlikler” Anadolu Üniversitesi Çağdaş Sanatlar Müzesi, ESKİŞEHİR

2022, “A/R/Tografik Boşluklar” Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ESKİŞEHİR

2022, “Rastlantı” karma sergi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ESKİŞEHİR

2020, “2.Öğretmenler Günü Resim Sergisi” Suphi Öner Öğretmenevi Fuaye Salonu, MERSİN

2019, “Karma Resim Sergisi” Anamur Hükümet Konağı Anamur/MERSİN

2013, “Karma Mezun Sergisi” Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Galerisi, ESKİŞEHİR

2013, “Kişisel Resim Sergisi” Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ESKİŞEHİR

2013, “Karma Resim Sergisi” Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ESKİŞEHİR

Ödülleri:

17/01/2022, Başarı Belgesi, Milli Eğitim Bakanlığı

01/06/2022, Başarı Belgesi, Milli Eğitim Bakanlığı

